

ᐃᓄᐃᑦ ᑕᐱᓃᑦ ᑲᓄᑕᑦ
INUIT TAPIRIIT KANATAMI

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti

Inuit Tapiriit Kanatami Miksaanut

Inuit Tapiriit Kanatami (ITK) Kanatami kiggaqtuqtiujut katujjiqatigiingulluti 65,000-nut Inungnut Kanatami, unurniqsat Inuit Nunanganirmiutaulluti, Inuit nunaqutinga 51-nik nunaliquitiqaqtuq taivani Inuvialuit Nunangani (Nunatsiarmi), Nunavummi, Nunavimmi (Kuapak Uangnangani), ammalu Nunatsiavut (Laapatua Uangnangani). Inuit Nunangat atausirmik pingasuninngaaqtunik (1/3) nunagijaujuq Kanataup nunalimaangani ammalu 50-pusantimi sijaqutinginni. Inuit Tapiriit Kanatami kiggaqtuivuuq pijunnautigijaujuni amma piliriarjaujumajuni Inungnut Kanatami quttingniqaqtuni gavamaujukktu kiggaqtuilluni tamainnik Inuit aviktuqsimajut nunaqutinginni. Inuit Tapiriit Kanatami ikajuqsuisuuq atuagarnut, piliriangujunut, ammalu pijittirautinut kamagijaqarnimut inuusirmuungajuni, iliqqusirmuungajuni, gavamalirinirmuungajuni, ammalu avatilirinirmuungajuni isumaalutaujunik inuquttinnut.

Inuit Tapiriit Kanatami Katimajingit taakkuangujut:

- Iksivautaq amma Aulattijimmarik, Inuvialuit Kuapuriisakktut
- Angajuqqaq, Makivik Kuapuriisan
- Angajuqqaq, Nunavut Tunngavikkunni
- Angajuqqaq, Nunatsiavut Gavamangani

Taakkua niruarunnaqtut katimajit ilaqarmijut, taakkuninga niruarunnangititaujunit Ilisimainnarniaqtuni Ilaunirmut Kiggaqtuijini Katimajiuqataungmijut:

- Angajuqqaq, Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami
- Angajuqqaq, Pauktuutit Inuit Arnait Kanatami
- Angajuqqaq, Kanatami Inuit Makkuktunut Katimajini

Tauturruugaq

Kanatami Inuqutigijaujut makimaliqtut katujjiqatigiinikktut amma nangminiq piliriaqarumanikktut

Turaagaksat

Inuit Tapiriit Kanatami nipiqtigijaujuq Kanatami sapujjinirmut amma alluriatittinirmut pijunnautigijaujuni amma piliriarjaujumajuni Inungnut Kanatami

Ijjuaqtaujariaqanngittuq © Inuit Tapiriit Kanatami, 2019

Tunijaujut titiqqatigut amma qarisaugatigut (atuinnaujut Qallunaatitut, Inuktut, amma Uiviititut)

Nunarjuarmi Uqalimaagarmut Naasauti: 978-1-989179-35-2

Ilulingit

1. Titiqqaq Inuit Tapiriit Kanatami Angajuqqaanganni	2
2. Aulattijikkut Nailligiasimajukkut Unikkaalianga	4
3. Pigiarnarninga: Inuit pilirianga silalirinirmut qanuiliuriarnirmut	5
4. Ilanga I: Tauturruuganga, pijjutinga ammalu sivumuaqpallianirmut tunngavigijaujut	8
4.1 Summa Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti pitaqariaqarmangaaq	10
5. Ilanga II: Sivullitijauqujaujut, Atuqtaujumajut turaagaksait amma Qanuiliuriarutit	19
Sivullijjaujarialik 1: Sivumuarutauluni Inuit ajurunniiqtitauningit ammalu qaujimanianirmut aturunnarmi silalirinirmut isumaliurinnirmut	21
Sivullijjaujarialik 2: Piusivaalliqtitauluni Inuit ammalu avatilirinnirmut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinnigittinirmut aniguqtaujunut katujjiqatigiinnikkut aanniaqarnanngittulirinikkut, ilinniarnilirinikkut ammalu silalirinirmut atuagarnik ammalu piliriangujunit	22
Sivullijjaujarialik 3: Mikligiaqtauluni silamut aktuqtaujunnarninginni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut	23
Sivullijjaujarialik 4: Amigarunniirluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunangani taakkununga silamut surattijanngittuni nutaanit sanaluti, aqqigiasiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immi asijjiqpallianingit nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit	24
Sivullijjaujarialik 5: Ikajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqquitiqarnirmut aqqigiarutiksait turaangalirluti Inuit nangmini uummaqquitiqalirluti	25
6. Isua	27
Ilaliujjausimajut	28
Ilaliujjausimajut A: Piliriqatigiittiarniqsauniq: Katujjiqatiqarnirmik Inungnik Silalirinirmut Qanuiliuriarutini Inuit Nunangani – Aqqiktausimaningit Gavamaujunut ammalu Gavamaunngittunut Timiqutigijaujunut	28
Ilaliujjausimajut B: Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti Tamainni Takulugu	34
Ilaliujjausimajut C: Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Atuliqittinirmut Parnauti	37
Qaujimaajarialit	43
UUKTUUTIIT INUNGNUT KAMAGIAUJUNUT SILALIRINIRMUT PIGIARUTIKSAT	
Uuktuuti 1. Niiqainnariaqarniq Takuqasiutitilugu silaup asijjiqpallianinga: nunalingni tunngaviquaqłuti kiujaunirmut	5
Uuktuuti 2. Imappivut piliriangujuq: “Ilisaqsinirmut Laapatua Inungit kasuumaninginnik, qaujimaninginnik ammalu pijunnautinginnik tariurjuaqutittinnut”	6
Uuktuuti 3. Makkuktunik sivuliqtiqarluti qaujisarnirmut ammalu ajurunniiqtittinirmut nauttiqsurnirmut silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunik imaup piuningani ammalu inuit aanniaqatqailimaninginnik	6
Uuktuuti 4. Qaujisarnirmut silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujut Iqalungnut tariurmiutanut	9
Uuktuuti 5. Allait Inuillu tuktuvangnik ammalu nattirnik qaujimaajunik tauqsiiqattautinirmik	9
Uuktuuti 6. <i>Pikialasuqsuaq Katimajingit: Ikajuqsunirmut Inungnik sivuliqtiqarluti piuqsuarnirmut pimmariumi tariurmit uumaniqarviujunit</i>	15
Uuktuuti 7. Aqqigiasinirmut uummaqquiti atunnginniqsaunirmut asianingaaqtumik uquusautinut	16
Uuktuuti 8. Taqquti Uummaqquutilirijikkut Kuapuriisan: Inungnik sivuliqtiutittinirmut nunamingaaqtunut uummaqquiti pivaliatittinirmi Nunavingmi	17
Uuktuuti 9. Uummaqquitiqattinriq Inuivialuit Nunangani: Gaasituinnarmi piliriangujunnarninganut qaujisarniq	18
AJJINGUAT NALUNAIQAQSIMAJUT	
Ajinnuaq 1. Inungnut piliriangujunit silalirinirmut qanuiliuriarnirmut sapujjisimanirmut inuusirijattinni ammalu makitatitassauninga nunalitta	7
Ajinnuaq 2. Inuusirmut amma Kiinaujjanirmut Ajjigiititaunnginniujuq Inuit Nunangani	11
Ajinnuaq 3. <i>Turaangallarittut ammalu turaangallarinnigittut aktuiniujut silaup asijjiqpallianinganut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinnigittinirmut</i>	12
Ajinnuaq 4. Niriugijaujut asijjirniujut nunarjuarmi ammalu Ukiuqtaqtuup niglasungninganut uunarninganullu	13
Ajinnuaq 5. Aktuiniujut sikuup asijjiqpallianinganut ammalu turaangaqasiutitijut iqaluit ammalu uumajut Ukiuqtaqturmiutaujunut inungnut	14
Ajinnuaq 6. Kasuumaqatigiiktut Inungnut Silalirinirmut Sivullitijauqujaujut	20

1. Titiqqaq Inuit Tapiriit Kanatami Angajuqqaanganni

Inuulluta, kasuumaniqput avatimut atuutiqaqtummariuvuq. Aaqqiksuisuungummat kinaunit-tinni, ukpirijattinni ammalu silarjuatinni tautuktattinni. Silaup asijjiqpallianinga asijjisimalirriqtuq inuusirijattinni ammalu uumajunut ammalu uumaniqarviujunut atuqpattattinnik. Pivagijjaqsima-giaqaqtugut qanuiliuriarjuarnimut sungiutinirmut ammalu aniguijunnainnarnimit. Nunaqutip-put niglinaqtiinnarlutigit uvattinnu pimmarivuuq inuulluta. Nunarjuarmi nunalinga maannauliq-tuq tukisiumaliqtuq, piluanguaqtumi, qanuq pimmaritigimmangaq Inuit Nunangat nigli-naqtitanginnarluni utiqtigaksaungittunit asijjiittailimanirmut Nunarjuap silalirijusilimaangani.

Upigusuttunga pisukkama kingunittinni ammalu maannaujuq Inuit sivuliqtini aksuruinnaujaq-tuni saqqiinirmut pimmariningani aputi, nilak ammalu nunaup quanguninga aunngiinnaqtuq uvattinni tukitaqtittijjutaujut. Uvattinnu, siku angijurjuangulluni ilinniarnirmut, iqqaumattinirmut, qaujimanirmut ammalu silatunirmut. Nunarjuarmit Katujjiqatigiit sivuurattittijut inulimaat piliriaqanngippata arraagunut qulinut aksualuk ammalu sukkalijumi sukkaittinnimit maannaujuq nunarjuarmit anirmiqranaqtuq ajulitittijut uunarnimit pujurlungnit aniatittinngin-niqsaunirmut, qiturngavut qimanniaqtavut aksurjuaraaluk piliririjauniaqtut silaup asijjiqpallianinganut, piluanguaqtumit uvagut nunangani.

Silarjuaq kajusiinnaruni anirmiqranaqtuq ajulitittijut uunarnimit aniatittinirmut maannaujuq sukkalitigijangagut, niriugijauvuq Inuit ukiukkut silangit uquuniqsaulilaaqtuq 10 °C ungataanurjuaq turaarutaulirluni isumanannguangittumit sila asijjisimar-jualirluni uvanga qiturnganginnut sivuniksamilu irngutaksannut. Uvanga inuusingani, Inuit Nunangat uunaqsivallianinga pingasuaqtikluni sukkaligiasimajuq takuqasiutilugu uunagajunninga nunarjuarmi. Qaujisarniit takuksautittijut unuqtut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit aktuqtausimaniaqtut marnguqpalliajumut nunaup quanguninga aunngiinnaqtuq tikillugu 2050. Silaup qanuirjuaningit, suurlu piqsiqsuurniq ammalu sigjaqpasiit surattiqpallianingit asiujitittingmijut ammalu suraing-mijut naammangiluaqtunit igluqtittinni ammalu nunalitta nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit. Akingit inangiqsinirmut uvvaluunniit aaqqigiasinirmut surattiqsimajuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ilaannikullu nuttiqtittinirmut nunaliil-imaanit kamanarniaqtuq, taakkua akitujuvaluutilugittau aanniaqarnanngittuliriniq ammalu attanajjaqsimaniq inuqtittinnut.

Asiujisimalirriqtugut 40 pusantipalungnik tariup sikungani, ammalu usikattarniq taikuuna Sullualuk Ualinirmut Qikiqtaalungmut Tariukkut Aqqutingagut takuksautittijut atuqtausimaniaqtut marnguqpallianingani arraagunut qulinut. Niriugijauvuq 30-nik arraagunit imaquutil-imaapalukput sikusimaqattajjaanngittut taqqilimaamut aujautillugu, ammalu sikutuqait Quttiktumit ingirraqtalaaqtut sikuqanngittunut ammalu imaani ingirranirmut ulurianarutaulirluti. Maannaruluulauqtuq qaujisarniq Ukiuqtaqtumi Katimajinut ujjisququjjut kajusiinnarutta maannaujuq pujurlungnut aqputigijattinnik nuqqangaliqtittijunnajaanngittugut Akiuqtaqtuup sikuivallianingani ammalu quanguinnaqtuq nunaup marnguqpallianinga arraagut quliit iluani.

Taakkua niriugijaujut takuksautillugit, Inuit Tapiriit Kanatamikkut Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Katimajiralaan-git (NICCC) piliriaqalauqtut arraagulimaaq ungataanut pivalliatittinirmut Parnautimik nalunaiqsijumit Inungnut saqqitauvaktunit silalirinirmut sivullitijauqujaujunit nunaqutilimaattinni, Inuit Nunangani. Isumagijaujariaqalluataqtut aaqqiksuinirmut Parnau-tiup tuttarvingata atulititauninga Inuit pijunnautinginnut ammalu gavamalinirmut aaqqiksuqsimajuni tukitaarutausimajunit nunataanirmut angirutittinni. Taanna Parnauti ikajurniaqtuq saqqijaaqtunut ammalu sivuniksami katujjiqatigijaulaaqtunit, ilagijauulluti gavamait ammalu katujjiqatigiingujut, qanuq uvattinni piliriqatigarunnarmangaat tikiunanirmut silalirinirmut sivullitijauqujaujunit. Kajusiniqattiaqtut iqqanaijaqtut piliriqatigiinnijut tamainnut tukisiumaniqariarniaqtut Inuit qanuq kiggaqtuqtaingmangaatta ammalu piliriaqarmangaatta silalirinirmuungajunit pijunnautitigit tunngaviqarluti piliriaqanirmut. Ilaliutisimajuq katujjiqatigiinnikkut aaqqiktausimaningit (Ilaliujjausimajuq A) nalunairivuq gavamalirijusittinni ammalu qanuq piliriqatigituinnariaqatavut ammalu maanna piliriqatigijavut uvattinni piliriqatigarunnarnarmangaat tikiunanirmut silalirinirmut sivullitijauqujaujunit.

Taanna Parnauti aaqqiksuqsimangmijuuq ikajuqsunirmut kajusiinnaqtumi pivalliatitauningit Inuit aviktuqsimajuni silalirinirmut parnautini, ammalu kajusiinnaqtumi piqataunirijattinni ammalu ilaunirijattinni nunarjuarmi silalirinirmuungajuni atuagaliurnirmik ammalu uqaqatiqarnirmi. Ilisarijavut ilaunirijangit nunaliqput piliriaqarnirmut tikiunanirmut Parnautiup sivullitijauqujanginnik pilluataujuq. Ilaunirijangit sivumuarutauniaqtuuq aviktuqsimajuni pivalliatittinirmut piliriniujunik kasumatittinirmik taassuminga kanatami parnautiujumi, ammalu inigijattinni nunarjuarmi quttingniujumi, nunalingni sivullitijauqujaujunit. Pimmariungmijuuq tukisigiarutiksats aniguqtausimajunut kanatami ammalu nunarjuarmi uqausiuvalliajut tikiutigiaqarmijut nunalittinnut.

Turaagarjavut takugiakkannigajuqattarlugu parnautiujuuq qaujimmattiarinirmi sivumuarutaugaluarmangaaq asijijunnarluni, atuutiqaqtumi ammalu aaqqiksuqsimattiaqtumi atuagalirinirmuungajunik Inuit katujjiqatigiinginnut sukkalijumi asijjiqpalliajumi silalirinirmut atuagarmik avatiujumi. Kigliqaqtilauqtavut pigiarnganingani atuliqtitaniarningani parnautiujuuq arraagunut pingasunuungatitaulluni turaangattiarialuarmangaaq ammalu piliriaqattiarutauniarualuarmangaaq silalirinirmut ammalu atuagalirinirmut asijjirutauvalliajunit sivuniksami, turaanasuinnaqluta atuqtaunginnarunnaqtunik ungasiktumuungajunik aniguqtaujuunik.

Quaqsarnaqtukkut, qaujisarniujut ilangit nalunairisimajut 5-pusantimik inuit tikiumanasunninginnik Paaris Angirutingani turaagaksarijaujunit uunaqsiluaqtailimatittinirmut 2 °C-sialsiasmi tikillugu arraagu 2100 isunginni. Kiujuutigilugu, sukkalijumit innuppallianingit nunaliujut, nunalipaujait, nunalirjuaalimaalluunniit silarjuarmi silalirinirmut tuavirnaqtumiinirailiqtut. Akiliitunnarunnaqtugut qanuiliuriarutinit mikilligiaqtittinirmut anirniqarnaqtuuq ajuliqtitittijut uunarnimit pujurlunik ammalu sungiutittiarluti maannaujuq ammalu saqqiittumaaqtunit silalirinirmut ulurianarniujunik. Ajjunngittummariulluta, inulimaat nunarjuarmut atuinnaujaqtuuq avatimi ammalu isumaaluutaulluni sivuniksami qiturngatinnut. Inuulluta, nanisisimajugut sannginirmut aniguijunnainnarnirmut asijjiqtuqarjuaqtillugu inuusittinnut nunalinnguqtitaunittinnut. Angiqsimavugut taakuningassainnaq aturluta ikajurumalluta sivuliqtiunirmut makimatitaugunnaqtuni ammalu asijjirniujunut qiturngavut uumattiarinniamata maannaujuq ammalu sivuniksami silalirinirmut ulurianarniujunit. Silaup asijjiqpallianinga quaqsarnaqtumiittuuq qanuiliuriarutaugiaqaqtuuq unuqtunut. Tamanna tuavirnaqtuuq atulauqsimanngittattinni, tamarmilimaat sannginingit ammalu silatuningit atuqtaujarialit.

Atiituuq taanna titiqqaq ilingni aktuiniqattiarniaqpuq uvattinni piliriqatiqarniaravit nunalivut kisuqauttiarniamata asijjiqataunirmut ammalu makimattiarinirmut pirjuanit asijjirutaujunit atuliqtatinni.

Nakurmiik,

Natan Obed

2. Aulattijkkut Nailligiasimajukkut Unikkaalianga

Silaup asijjiqpallianinga nunaqutittinni tukisiumajavut, sivuliqtivut piliriaqaqpallialluti.

Inuit Nunangat ilisarjaujuq nunarjuarmi silanga asijjiqpalliajumariuninganut, Kanatami ammalu nunarjuarmi isumaaluutaulluni. Uqaqattainnaqsimavugut kinatuinnaq Inungnik ujjisunniqsauungilaq uvvaluunniit isumaaluu-tiqangninniqsavut asijjirutauvalliajunit nunaqutittinni ammalu qanuujutauvalliajuni, taimaak saqqijaaqtitaungma nipittinnut ammalu atuutiqaqtiaqtukkut nipiqutigijaunittinni nunarjuarmi qanuiliuriarutaujunik silaup asijjiqpallianinganut arraagunut 30-nut atusaaqtunit. Tukisiumaniqaqtiaqtugut silaup asijjiqpallianinga qanuq aktuiniqarman-gaaq avatumi, ammalu uumajunit ammalu uumaniqarvuijunit atuqpattattinni. Isumaaluutiqammariktugut pijariatu-junit aktuiniujunit silaup asijjiqpallianinganut inuusittinnut, iliqqusittinnut ammalu kiinaujjaksautittinnut, ammalu aanniaqaqtailimanirijattinnut ammalu qanuinnngittiarnirijattinnut.

Tauturruugarjavut ammalu sivullitjariaqaqtavut ikajurniqarialik silalirinirmut qanuiliuriarnirmut aktuiniqaqtunit Inuit Nunangani

Aaqqiksuqsimajukkut, atuutiqaqtiaqtukkut qanuiliuriarnirmut mikfirinirmut ammalu asijjiqataunirmut aktuiniujunit silalirinirmut qanuiliuriarnirmut pimmarijaujuq. Piliriqataujumallariktugut aaqqiksuiqataunirmut silalirinirmuungajunik atuagarnik ammalu qanuiliuriarutinit ilautitsittianiarmata ammalu atuutiqaqtialluti Inungnut, piusivaallirutaulutit inuusittinnut turaangaqasiutinngingaarluti inuusirmut—kiinaujjanirmut ajjigiititaunnginnirmut atuqaqtattinnik. Uqagiallakpugu pimmarijajuni piliriaqariaqaqtugut silalirinirmuungajut atuagat ammalu isumaliurijaujut pijunnautini tigumiaqtiulluta ammalu qaujimanirmut tigumiaqtiulluta sivulliqpaami ammalu piluannguaqtumi. Uqausirijavut taakkua silalirinirmut qanuiliuriarutit atuutiqaqtialliit, turaangattialliit, naammaktialliit, ammalu makimagutaut-tialliit Inuit Nunanganut, turaangaqasiutiluti Inuit tauturruuganganut saqqiinirmut makimattiarunnarnirmi, kajusiniqaqtiarunnarnirmi ammalu qanuinnngittiarnirijanginnik nunalittinni sila asijjiqpalliatillugu. Tauturruugarjavaujuq ammalu ilulingit nalunaiqsimattiaqtut Ilangani I Parnautimi.

Tallimat sivullijjaujarialiit silalirinirmut qanuiliuriarnirmut

Parnauti nalunaiqsijjuq katujjiqatigiinikkut piliriangujunnallariktunit qanuiliuriarutaujarialingnik tallimaujuni sivullijjaujarialingni aviktuqsimajuni ilaliujjausimajuni pilirijjusijuni ammalu aaqqiksuqsimajuni qanuiliuriarutinit pitaqariaqarninganut tikiunanirmut aksuruutigijattinni asijjiqasiutitilluta, miklgiaqtirinirmut ammalu aniguitittijun-naqsitittinnut pijaujarialingnik: 1) qaujimaniqarnirmi ammalu ajurunniiqtittinirmi; 2) aanniaqarnangittuliriniq, qanuinnngittiarniq, ammalu avatilirinirmut; 3) niqilirinii; 4) nunaliiit atuqpaktangit aulajunnaqullugit; ammalu 5) uummaqqutiliriniq. Naigligiasimajuuq qanuiliuriarutilluatarnut arraagunut tisamanut turaangaqasiutitijut sivullitijaujuqattinni nalunaiqsimajut Parnautimi ammalu saqqijaaqtitauttiaqtut nalunaiqsimattiaqfuti Ilangani II Parnautimi.

Piliriqatigiinnijut

Piliriqatigiinnijunit qiniqtugu Kanatami ammalu nunarjuarmi tikiunanirmut atuqtaujumajunit turaagaksanit nalunaiqtausimajuni tagvani Parnautimi tunngaviqarluta pijunnautigijattinni nangminiq piliriaqarumanikkut, ammalu niriugijaujuq Kanatami ammalu nunarjuarmi silalirinirmut qanuiliuriarutit kamagijaujut Kanatamut kajusititauluti taassumunga pijunnautiujumut. Piliriqatigarinnikkut kisiani Inungnik silalirinirmut qanuiliuriarutit aktuiniqaqtut nunaqutittinni atuutiqarunnaqtut ammalu makimatitaugunnaqfuti ungasiktumuungajumi. Ikaquqsuqtumi katujjiqatigiinnikkut aaqqiktausimaningit (Ilaliujjausimajuuq A) atuinnauttijuuq ikajurniqarnirmut qanuq maanna piliriqatigijavut ammalu piliriqatigituinnariaqaqtavut atuutiqaqtatumi uvattini katujjiqatigarunnarmangaat gavamalirinirmut atuqpattattinni, sapujjisimanirmut inuusirijattinni ammalu ikajuqsunirmut makitatitassauninga nunaliquitittinni silaup asijjiqpallianinga atullariliqtillugu.

3. Pigiarngarininga: Inuit pilirianga silalirinirmut qanuiliuriarnirmut

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti nalunaiqsijuq katujjiqatigiinikkut qanuiliuriarutaujarialingnik tallimaujuni sivulliujuarjalingni aviktuqsimajuni tikiuanirmut asijjiqasiutitilluta, miklgiagaqtirinirmut ammalu aniguitittijunnaqsitittinirmut pijaujarialingnik sila asijjiqpalliajumariutillugu, ammalu sukkalijumi asijjiqatqumi silalirinirmut atuagarmik avatimi. Parnauti aaqiksuijuq tikitaugaksaujunit atuqtaujumajunit turaagaksanit sivumuarutiqarnimit Inungnut piliriangujunit silalirinirmut qanuiliuriarnirmut, ammalu ikajurniqarnimit qanuq piliriqatigijaujunnarmangaatta sapujjisimanirmut inuusirijattinni ammalu ikajuqsunirmut makitatitassauninga nunaliquitittinni silaup asijjiqpallianinga atullariliqtillugu.

Qaujsaqaunikuujut saqqijaaqtittijut qanuittuni Inungnik sivuliquiqarluti piliriangujunit ammalu piliriqatigiinnuujunit qinittattinni saqqijaaqtitaattiaqtut Parnautimi (uuktuutiit takugiarlugit).

Uuktuuti 1. Niqiqainnariaqarniq takuqasiutilugu silaup asijjiqpallianinga: Nunalingni tunngaviqaqluti kiujaunirmut

Inuvaluit

Silaup asijjiqpallianinga aktuinerijangit uumajut inigivaktanginnik nigaviqattautijut inuksiutinit niqinit pigumaniqaq-pallianiuujunit ammalu niuviaksauqattaqtut niqit akittuqpallianinginnik aktuiniqarnirmut niqiqainnariaqarnimit Inuvaluit Nunangani. Taimainninganut, Inuvaluit piliriaqaqtut tamainniingajumik, nunalingmi tunngaviqaqlutik piliriaqarnimit. Silaup niglasungningata asijjiqpallianinganut atuqtaujutuqat, nunamiittut quaqaqautiit atugaksaujunniiqtut ammalu attar-naqluti, taakkua Inuvaluit Kuapuriisakkut (IRC) iliurajut angijuutinit nunalingnut quaqaqutinit atuni Inuvaluit nunalinginnik. Kiinaujarnik utiqitiviusimajumi atuqlutik taikangga Ukiuqatqumi Uummaqquutilirinirmut Pilirivviup Nunalingnut Nunaminngaaqtunut Uummaqquutinut Piliriaksamit, 2.5 kiluatnik tunngaqaqsiutijumi siqinirmingaaqtumi uummaqquutiliurutimi ilisilauqtut Inuvaluit Nunalingata Quaqautingani Inuvingmi. Siqinirmi uummaksautitaavaktunit iliurajut nunaliup quaqautinginnik asinginnik Inuvaluit nunalinginni ammalu saqqiirmit nunaminngaaqtunik uummaqquutinut ajurunniiqtittinirmut ammalu siqinirmingaaqtunik iliuraisinirmut ilinniarnirmut piviqaqtittijut.

Saqqijaaqtittinirmut niqinit tunniqsainirmut nunaliujut quaqautingitigut atuliquitaujuq pivalliatittinikkut inuksiutinit niqilirivvingnit unuqtunit nunaliujunit, pigiarutiksarlu niuviaksaqarnirmi inuksiutinit niqinit.

Inuvaluit Nunalingmi Pivalliajulirijikkut Katujjiqatigiit (ICEDO) kiinaujaqaqtittisimajut saqqiirmit paippaaqtaarnaqtumi Inuksiutinit Niqilirinirmut Pilirijjusiuujunit ilinniarutiksamit ammalu inuksiutinut niqilirivvingmut ilinniarviugajaqtumit piliriaqarajaqtuq ikajuqsunirmut atuqtaujuq piruqpaallirningani. Taanna pigiarutaujuq turaangajuq naammaktumi kiinaujatittinirmut pivaallirutaugajaqtunit taikannat ammalu atuinnauninginnik inuksiutit niqittiatavut Inuvaluit Nunangani — taimaittumaarilluni, niqiqainnatittijunarluni — ujjisuliquitittinikkut, ajurunniiqsatittinikkut, ammalu niqilirinirmut pivalliatittinikkut. Pigiartaujuq kajusittiarunnaruni ammalu atuutiqaqtuaruni aaqqigiarutiksanut niqiqaaqtittiinnanirmut Inuvaluit nunalinginnut, saqqitauninga mikinniqsami naammagijaujunit niqilirivvingni turaangaqasiutiluti nunaliit quaqautinginnut atuni Inuvaluit nunalinginni kajusititaugajaqtuq.

Inuit ilauqatauttialiait gavamanut piliriqatigijauluti aaqiksuinirmut silalirinirmuungajuni atuagarnik. Uqausiqarngautilauqsimajugut nunarjuarmut takujalauqsimanngittuni silaup asijjiqpalliarinirjanganani nunaqtittinni taakkua sivuningani Nunarjuarmi Katimajit Aaqqiktausimaningit Katimanirjuaq Silaup Asijjiqpallianinganut (UNFCCC) atuliquititaulauqtut 25 arraaguit ungataani. Ajainnaarisimagaqtavut nunarjuarmi sivuliquitijut qanuiliuriaqullarikkut taimanngani, ilagijauluti sivuliquitijut 197-nik nunalirjuanit ilauqataujunit taakkununga Nunarjuarmi Katimajit Aaqqiktausimaningit Katimanirjuaq Silaup Asijjiqpallianinganut. Tamarmikasat atiliuqsimaliqtut taassuminga 2015 Paaris Angirutingani,¹ angiqsimanirmut nunarjuaq uqquuniqsauliqtailimatitauluni 2 °C-sialsias tungaani, turaagaqaqlutik kigliqaqtitaunasugluni 1.5 °C-sialsias ungataanut sanaviit pitaqalaunngitillugit uunarniujujut.

Inuit Nunangat ilisarijaujuq nunarjuarmi silanga asijjiqpalliajumariuninganut niriugijauullunilu taimainginnarniarninganik sivuniksattinni.² Pijurluluaqtuqanngittumit tautunnguarluni inuk anirniqarnaqtuq ajuliquitittijut uunarnirmut pujurlutittijumit irngiinnaq ammalu mikilligiatgaualuqpat, arraagut qulit qaangiqsimagalaaliqpat, arraagutamaat uunagajungninga nunattinni niriugijauvuq tikiumalaaqtuq 2 °C. Inungnut pijutaujuq pujurluit quvvasikkanniinnaqpat maannaujuq sukkalitigijumit, makkusilisaqaqtut qiturngavut tikippata 70-nginni qitiunut, arraagutamaat uunagajungninga nunattinni quvvariarnaqtuq qanigijanganani 8 °C (takulugu Kanataup Silanga Asijjiqpallianinganut Unikkaalianga, www.ChangingClimate.ca/CCCR2019). Taakkia silalirinirmut aktuiniujut qaujivalliajavut asijjirniungangittut avatittinni ammalu uumajunit ammalu uumaniqarvuijunit atuqpattattinni. Inuusittinuuungajut, iliqqusittinuuungajut ammalu kiinaujaksautivut aktuqtaujut ammalu tamainni aanni-aqaqtailimanirjavut ammalu qanuinnngittiarnirjavut.

Uuktuuti 2: Imappivut piliriangujuq: “Ilisaqsinirmit Laapatua Inungit kasuumaninginnik, qaujimaninginnik ammalu pijunnautinginnik tariurjuaqutittinnut”

Nunatsiavut

Nunatsiavut Gavamangata Imappivut pigiarutinga saqqitaulauqtuq Sitipiri 2017-mi atiliuqtaulluni Nalunairuti Pilirijumanirmut Nunatsiavut ammalu Kanataup gavamakkunginnik. Tagvani titiqqarmi, gavamait uqaqsimajut angiqsimaninginnik piliriqatigiinnirmut saqqiinirmit tariurmit aulattinirmut parnautimi Laapatua uangnangata tariunginnut — sijaqpasigata ungasingninga takiniqsaujuq Kaalivuaniami – tunngaviquaqłuti Laapatua Inungita pijunnautinginni ammalu pigumasimajanginnik.

Silaup asijjiqpallianinga aktuiniqasimaliriitquq tariurmiutani ammalu Inuit atuqattarninginni tariurmi Laapatua sijaqpasigani. Sapujjisimanirmut tariurmiutanik sapujjisinnaat Inuit tariurmit atuqattarninginnik, pigiarutiujquq ilaqataunnarialik saqqiinirmit ammalu aulattiqatigiinnirmik tariurmit sapujjausimajunit inini, ilagijauulluti Nunaqaqqaasimajunit Sapujjausimajunit Inigijaujuni.

2018-mi Nunatsiavut Gavamanga nunalingni piliriqatigililauqsimajut tusaqtitaujumalluti ammalu nuattijumalluti qaujimanirijaujunit nunalingni tariup atuqtauqattarningani, tariurmiutanit sapujjisimanirmut sivullitijauqujaujunit, ammalu naliiraarutiksaniq qanaijaaksanut ammalu piviquaqtitauinirmut.

Taimaak uqausiusimangmat Nunatsiavut Angajuqqaanganut Juhaanas Laammut, “taanna Imappivut piliriangujuq taimailingavuq ilisaqsinirmit Laapatua Inungit kasuumaninginnik, qaujimaninginnik ammalu pijunnautinginnik tariurjuaqutittinnut. Ikpigusuttiarniuvuq atuqsimajutuqattinni ammalu maannaujuq pigiaqatattinnik piliriaqatigarnikkut Kanataup Gavamangani saqqiinirmit aulattinirmut parnautimi inuusittiarinniqsaulirutauluni taikkununga imangani ammalu uumanisarviujumi atuqaktunit.”

Takuqattainnaqsimajugut sulitakuqtaunirijattinnik manituinnaulluta takurannaqtituinnaulluta silaup asijjiqpallianinganut, uvvaluunniit ujjiqsuutigijauulluta asijjirutauvalliajunut nunarjualimaami qaujijauvallialaaqtunit, uvvaluunniit qaujimanisarnirmut atuqtaujumajunit qaujisarnirmut ammalu atuagalirnirmut uvattinni aktuiniqatunut kisiani uvattinni ilauttingittut. Taimainninganut, ungasiktumuungajumi ammalu asijjirunnaqtumi kiinaujaqatitauqatugut pijunnaqtittijumi atuutiqatitauktukut pivalliatittinirmut ammalu kajusittinirmut makimatitaugunnaqtuni ammalu iluittuulingajuni silalirinirmut qanuiliuriarnirmut turaangajunit ajjiunngittuni nunalittinnut pijaujarialingnik. Atauttikkuq, qanuqtuurasuktugut qaujinasunirmut naliiraarutiksaniq atunnginniqauniaratta pauqijuni piqutini ammalu pijittiraunini akitturiaqtsittailimasinnaat akitujumit uumanasuaqtilluta nunalittinnit.

Uuktuuti 3. Makkuktunik sivuliqtigarluti qaujisarnirmut ammalu ajurunniiqtittinirmut nauttiqsurnirmut silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunik imaup piuningani ammalu Inuit aanniaqatitailimaninginnik

Nunavut

Makkuktuuqatigiiktut pigiaqtittilauqtut ammalu piliriaqatut arraagunut amisunut, Inungnik sivuliqtigarluti qaujisarnirmut piliriangujumi qaujisarnirmi isumaaluatavalliatuunnaqtumi inaluakkuq aanniarutauvaktunit Mittimatalingmi. Ikajuqsuqtaunikkuq nunalingmi sivuliqtijunut ammalu Innammaringnut, Ukiuqtaqtumi Kasuumaqatigiinniq (ARCTICConnexion), Nunavummi Qaujisarvingmi ammalu asinginnik katujjiqatigijaujunit, maktukkuq Mittimatalingmi utaujut atuqattaqtut qaujinaqtulirinirmut pilirijjusinik ammalu Inuit qaujimaninginnik ammalu tunngavinginnik qaujirnirmut imittiavaup piuningani nunaliujumi, qaujisasuut imaup piuninganni ulurianarutaujunik inuup aanniaqatitailimaninganut, ammalu qaujisasuut aktuiniujunit silaup asijjiqpallianinganut nunaliup imiqtarvigivattanginnik.

2014-mi, piliriqatigiiktut qaujisalauqtut Mittimataliup imangata atuqtauningani, nalunairutinit anarmut suruksimatinariaqarninganut, nauttiqsulauqtut imaq avalutausimaninginnik, qaujisaraksanik nuattilauqtut uumajuralaanit qimirluqanngittunit iqqanganiiqattaqtunit, ammalu titiqsilauqtut qaujijajaujutuqarnik imittiavaup miksaanuungajunik Innammaringnik. 2015-mi, piliriqatigiiktut qaujisakkannilauqtut ulurianaqtunut qanimmausiqtaarnaqtunik, aanniaqarnanngittulirinirmut qaujisalauqtut 100 ungataaniittuni iglumiuqatigiiktunit, ammalu Innammaringnik aullaqaqsimaqatigatitillauqtut nunaliup ilinniaqtinginnik ilinniaqtitaukkanninirmut asijjirniuvalliasimajunit imaup piuninganni. Piliriangujuq titiraqsimajuni qaujisauqtaunikuniiliqtuq ammalu unikkaaliurnirmut.

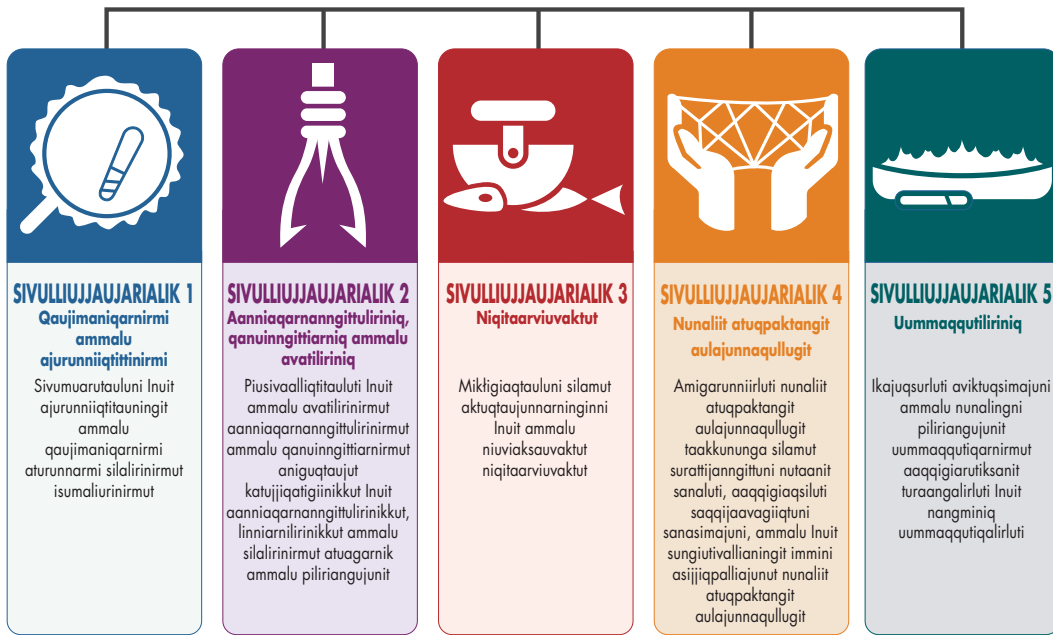
Taimaak uqausiulaurmat makkuktunut qaujisaqtinut, “taanna uuktuuti aturuminaqujavut makkuktunut asingnit nunalingmiutaujunit ammalu qaujisaqtijut katujjiqatigiluti ammalu saqqiiluti qaujisarnirmut ajurunniiqtittikkaninirmut Ukiuqtaqtumi.”

Ilanga I Parnautimi atuinnautittijug isumagijauulluatarialingnik aaqiksuijgutaunit Parnautimut, ammalu ilulingit qanuiliuriarutaniaqtunut saqqittattinnik. Atuinnautittimmijugut naigligiaqsimajumit tauturruugarijattinni makitatitassauninginnik nunaliqtittinnut sukkaaljumi sila asijjiqpalliatillugu, pijjutinga tauturruugarijattinnut, tunngaviujut aksururnirijattinnut, ammalu katujjiqatigijumanivut Inuuqativut, silataaninngaqtunillu piliriaqatigijumajavut Kanatami nunarjuamillu.

Ilanga II nalunairivug turaagaksaujunit ammalu qanuiliuriarutinit turaangajunit tallimanut kasumaqatigiiktunut sivullitjauqujaujunit: 1) Sivumuarutauluni Inuit ajurunniiqtitauningit ammalu qaujimanigarnirmi aturunnarmi silalirinimut isumaliurinimut; 2) Piusivaalliqtitauluti Inuit ammalu avatilirinimut aanniaqarnangittulirinimut ammalu qanuinnngittiarnimut aniguqtaujut katujjiqatigiinik kikkutuinnarnut aanniaqarnangittulirinik, ilinniarnilirinik ammalu silalirinimut atuagarnik ammalu piliriangujunit; 3) Mikligiaqtauluni silamut aktuqtaujunnaringinni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut; 4) Amigarunniirluti nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit taakkununga silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti, aaqigiasiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immi asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit; ammalu 5) lkajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqqutiqarnimut aaqigiarutiksani turaangalirluti inuit nangminiq uummaqqutiqalirluti (takulugu **Ajjinnguaq 1: Inungnut piliriangujunit silalirinimut qanuiliuriarnimut sapujjismanimit inuusirijattinni ammalu makitatitassauninga nunalitta**).

Ajjinnguaq 1: Inungnut piliriangujunit silalirinimut qanuiliuriarnimut sapujjismanimit inuusirijattinni ammalu makitatitassauninga nunalitta

Tallimat sivullijjaujarialit

4. Ilanga I: Tauturruuganga, pijjutinga ammalu sivumuaqpallianirmut tunngavigijaujut

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti aaqqiksuiuvuq Inuit Nunalimaangani silalirinirmut sivullitjauqujaujunut ammalu turaagaksanit nalunaiqsimajattinni tunngavilluataullutik sapujjinirmut iliqqusittinnik, uqausittinnik ammalu inuusirijattinnik sila asijjiqpallialiqtillugu.

Parnautiujuq saqqitaulauqtuq taassuminga tauturruugaqaqlutik, marruilingajumi pijjutiqaqluni, ammalu sivumuaqpallianirmut tunngavigijaujunut isumagijaqaqlutik:

Tauturruugaq

- Makimatitaugunnaqtuni Inuit nunalingit aaqqiksuiqsimajut kasuumaninginnut iliqqusiqput, inuusiqput ammalu avativut katujjiqatigiinngit sila asijjiqpallialiqtillugu anigunirmi ajjigiititaunnginnirmit, kajusittinirmit ungasiktumuungajumi kajusittinirjavut, ammalu sannginiqsaulitittinirmit aanniaqaqtailmanittinni ammalu qanuinnngittiasuarnittinni.

Pijjutinga

- Aaqqiksuiunirmut nunalingni, aviktuqsimajunit, Kanatami, ammalu nunarjuarmi silalirinirmut atuagarnik.
- Sivumuarutiqarnirmit Inungnut piliriangujunut silalirinirmut qaujisarnirmit, atuagaliunirmit ammalu qanuiliurirutit piliriqatigiinniujukkut tikiumajumit ajjiunngittumit, irngiinnaq, piruqpalliajumi ammalu unuqtunit pigiaqaqtattinni.

Sivumuaqpallianirmut Tunngavigijaujut

- pijjunnautiit ammalu nangminiq piliriaqarumanikkut
- sivuliqtuniq ammalu aniguijunnasiniq
- ungasiktumuungajut ammalu iluittuulingajut

Tautunnguaqpugut sivuniksami nunalivut nangminiq pilirittiarunnarluti ajjigijaujuniirluta asinginnut kanatamiutanut tamakku-nunga inuusirmuungajunut, kiinaujaksautinut, ammalu aanniaqarnanngittulirinirmut ajjigiititaunnginnirmit asingit Kanatamiutat tautuqasiutilugit. Taututtavut ajjigiinngittut aviktuqsimajut nunait piliriqatigiilluti nalunaiqsinirmut ammalu aulattittiarnirmut ulurianarutaujunit nunalittinnut inuusirijattinnut silaup asijjiqpallialirninganut. Nangminiq nalunaiqsinirmut gavamalirinirmut uuktuutinit ikajuqsumiaqtut silalirinirmut pigiarutiksaujunit tikiumaluni pijaujarialingnik makkuktunut ammalu sukkalijumi innukpalliarnirijattinnik³ ammalu uvattinnik piviqatitilluni pivaallirutiqarluta siup asijjiqpallianinganut piviqarnaqtunut — atuliqtittinirmillu nutaami ammalu saqqippalliajuni salumaniqsanit nutaannguqpalliajut atuqtausimajunnaqtunut — sapujjisinnaat niqiqainnariaqarnittinnik, imattinnik, ammalu uummaqqutiqainnariaqarnittinnik. Kajusiinnaqtumi sivuliqtunivut ammalu ilaunirjavut nunarjuarmi katimaqatiqarnirmit ajunngijjutauniaqtuq inuit kajusuunnarniarninginnik ikajuutiqarnirmut aaqqigiarutiksanut nunarjuarmi uqaqatigiinniujunut ammalu qanuiliurirutinginnut.

Uuktuuti 4: Qaujisarnimit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujut Iqalungnut tariurmiutanut

Nunavik

Nunavingmi Qaujisarvik (NRC) saqqitaulauqtuq Makivik Kuapuriisankunnu Kuujjuarmi 1978-mi. Arraagunut 40-nut atusaagtunit, piliriaqaqsimajut qaujisaqtulirinimut qaujisarnimit avatimi ammalu uumajunit, ilaqaqluni aulattinimut inuksiutinit niqini nauttiqsurnimut piliriangujunit piliriaqallariktumit pijaujarialingnik Inungnut Nunaviup nunalinginnik qanigijanganiittuniglu Inuit nunaqutinginnik. Iqqanaijaqtiaqatutik 9-nik, ilaqaqlutik 7-nik pilirijimmaringnik, Nunavingmi Qaujisarvinga piliriaqasuuq unuqtunik katujjiqatigiinikkut qaujisarnimut piliriangujunit, nauttiqsuqat-taqtut uumajuniittunit aannianit, ammalu pilirivvingani avatilirinirmuungajunik qaujisaqattaqtut ammalu surunnaq-tunik qaujisaqattaqtut ullumisiutiujumi atuqlutik qaujinasunnimut savirajalingnik qaujisarvingmi.

Taanna Nunavingmi qaujisarvingmut akunialuk Inungnut pigiarutausimajuq ammalu Inungnik sivuliqtiqaqlutik qau-jisarnimit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunit Iqalungnik tariurmiutanik Nipiji Kuungani, Kuujjuap qanigijangani. Piliriangujuq aulataujuq Nunavingmi Qaujisarvingmut katujjiqatigaqlutik taakkununga Najurmivik Nunami igumi-aqtiit Kuapuriisangani. Taanna nauttiqsurnimut piliriangujuq kajusititauusimajuq avatikasangnut arraagunut, saqqi-isimalluni katiqsuqsimajuni ungasiktumuungajuni tunngavigijaujunit iqaluit tariurmiutat qassiuninginnut titiraqsi-majuni qaujisaqtaunikuni atuqtaujunnaqtunik nalautaanimut ammalu sulinirainimut Iqaluit tariurmiutat qanuulin-galiriaksanginnik silaup asijjiqpallianinganut.

Ikajuqsuivugut silalirinimut atuagarnut nunaliujuni, aviktuqsimajuni, Kanatami, ammalu nunarjuarmi qanuilinganiujunut turaangalutit qaujisaraksaujukkut piusivaallirutaujunnarluni inuusirijattinnut ammalu sapujjisimaluni ajiunngittumit iliqqusit-tinnut ammalu inuusittinnut pijarialittinnik. Kajusiinnarluta piliriaqattianginnarniaqtugut qaujisarnikkut ammalu atuagarnikkut pivalliatittinimut ammalu kajusittinimut silalirinimut piliriangujunit ammalu pijittiraunitit ikajuutiqaqatausijunik aanniaqar-nanngittumit ammalu uumaniaqattaqtumik Inuit inuusinginnik.

Uuktuuti 5: Allait Inuillu tuktuvangnik ammalu nattirnik qaujimajaujunik tauqsiiqattautinirmik

Nunatsiavut

Tuktuvait uangnakpasingmuaqpalliajut Laapatuamit silaup asijjiqpallialirninganut, takujaugajuliqlutiglu inigijaujuni takujauqattalaunngikkaluaqluti. Uumajuit asingit nirijauvaktut atuinnauluaqattarunniirninginnut, suurlu tuktuit, taimainninganut tuktuvat pimmarigijaujut niqiksarijaulluti Laapatua Inunginnut. Qaujimaniiqaqullugit angunasung-nimut ammalu aaktuinimut tuktuvangnik Nunatsiavummit, taakkua Nunatsiavut Gavamakkungit nunaqaqaaqsi-majunut qaujimatittinimut tauqsiiqatigiinimut piliriaqaqtittijut Allanit angunasuktinit Nunatsiarminngaaqtunik. Allait angunasuktiit Nunatsiavungmuulaaqtut ajurunniiqtittinimut ammalu ilinniaqtittinimut Laapatua Inunginnut tuktuvrasuarnirmuungajunit ammalu aaktuinimut. Tauqsiiqatiqarnikkut, Laapatua Inungit ajunngitamini ilinniaqtit-tilaaqtut angunasunnimut ammalu pilangnirmut nattirnik.

4.1 Summa Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti pitaqariaqarmangaaq

- saqqiirni mut takujaulauqsimanngittuni nunaqqatiuqatigiinnngittunik piliriqatigiinnuijunit asijjiqsirni mut qanuiliuriarnikkut atautikkut kamagijaqaqsinnaat silaup asijjiqpallianirijangani ammalu ajjigiititaunnginnirni mut Inuit atuqpaktanginnik,
- piviqatitinnirni mut ilinniaqatigiinnirni mut silalirinirni mut aaqqigiarutiksanut ikajuqsuqtunit aniguijunaqtunik ammalu makimatitaugunnaqtuni Inuit nunalinginnik, ammalu
- aaqqisuinirni mut Kanatami silalirinirni mut atuagarnik ilisaqsijunit ajjigijaunnginninginnik silaup qanuillarinningani takujauvaktunit Inuit Nunangani.

Silalirinirni mut uvattinnut ulurianarutaujut aktuiniqaqtut inuusirni mut ammalu kiinaujjanirni mut ajjigiititaunnginnirni mut arraagu-gasaalungnut atuqsimaliqtattinnik. Inuujuvivut attiniqsammariulujuq suli tamarmikasaujunit Kanatamiutaujunit. Ajuqsarnirni mut inugiarningit Inuit Nunangani tallimaisukasaktumi ajuqsarniqsuvut Kanatalimaami, quttingniqsammariuluk iglumiqatigiiktut ammalu kiinaujjarniujut isumagijauqasiutitillugit.⁴ Piliriqataujumallariktugut aaqqiksuiqataunirni mut silalirinirni mutungajunik atuagarnik ammalu qanuiliuriarutini ilautsittianiarmata ammalu atuutiqaqtarluti Inungnut, piusivaallirutautilit inuusittinnut turaangaqasiutinngingaarluti inuusirni mut–kiinaujjanirni mut ajjigiititaunnginnirni mut unuqtunut Inungnut atuqtauqattaqtumit (takulugu **Ajjiinguaq 2: Inuusirni mut amma Kiinaujjanirni mut Ajjigiititaunnginnuijuq Inuit Nunangani**).

Silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujut Inungnut

Iliqqusittiavaalukput, ukpirijavut, ammalu uqausiqput makimainnaqtut suuqaimma kasuumaqatigiiksimagatta nunamit, tariurmit ammalu sikumit angirrarijattinni. Unuqtut Inuit innatuqait ullumiujut uumajut inuunikuujut nunainnarmi ammalu ukpirijangit ammalu qaujimaningit aaqqisuqtauvaluqtut niriunnaqtunut asijjiirniujunut avatimut. Kisiani, tariup sikuqanngin-niqsaurjuarninga aujakkut ammalu ukiaksaakkut taimaisimaliqtuq arraagunut 50-nut aturataaqtunit Inuit Nunangani inangiq-tauvallianingalu sikutuqarmut tariup sikuqarninga saanniqsamut arraagu iluani sikuukainnasuumut. Maanna, qaujimaniqarniq-paangujulluunniit angunasuktivut sikukkut kataqattaliqtut, ammalu aqquituqait atuqtaujutuqait Inungnut attarnaliqtut uvvaluunniit asijjiqtauvarialit sungiutinirni mut sukkalijumit asijjiirniujunut qanuilinganiujunut.

Angunasuktivut aksuruqpalliajut ulurianarutauvalliajuni ammalu attanajjaiqsimanirni mut isumaaluutinut. Sila nalauttaanasuklugu ajurnaluktuq angunasulimattiaqtunulluunniit, sikuup qanuilinganingit asijjiqpalliajummarivut ammalu nalauttaarnarunniiq-palliatuinnaqtut, uumajuillu ingirraningit ammalu namiinningit ajjigiippangittut qaujimajaujunit inigijaujunit. Maliksaqattau-tijunit aktuiniqauqpuq inuusittinnik, nunalitta kiinaujjarutinginnik ammalu makkuktut ilinniarninginnik pivallianinginniglu niqini tunniqsaiqattarnivut ammalu ajunnginnivut asinnut tunisinirni mut ammalu ilinniaqtittinirni mut nunalirinirni mutungajunik, ajurunniqsautinik, pimmaruigijattinnik ammalu uqausittinnik aksurunaqtillugit. Taakua qanuiliurutiit tunngavigijavut iliqqusi-tinnut kinaunittinnik. Qaujimanirivaktavut, niqitaarviuvaktut ammalu atuqatigiikpangnivut pimmaruqataujut niqiqainna-riaqarnittinni, aanniaqaqtailimanittinnut ammalu qanuinnngittiarnirijattinnut.⁵ (takulugu **Ajjiinguaq 3: Turaangallarittut ammalu turaangallarinnngittut aktuiniujut silaup asijjiqpallianinganut aanniaqarnannngittulirinirni mut ammalu qanuinnngittiarnirni mut**). Saqqijaarviuniqsauvaliqtutalu niqiminngaaqtunik, imirminngaaqtunik ammalu qupirruningaaqtunik ammaltuq nirjutimin-gaaqtunik inungnut siangmasuunut aannianit.⁶ Nalunaiqsijjutini pitaqaqtuq ajjirutauvalliajut silattinni asijjiqasiujjuq qassini surunnaqtuni tikittuqasuungummangaq Inuit Nunanganut qanurlu tamaungasuungummangaat.⁷ Isumaaluutiqaqtuinnaujugut anivallianirijanginnik silamut uqquusivalliannaqtut pullat ammalu surunnaqtut marnguqpalliajumik quanguinnaqtumi nunami.⁸

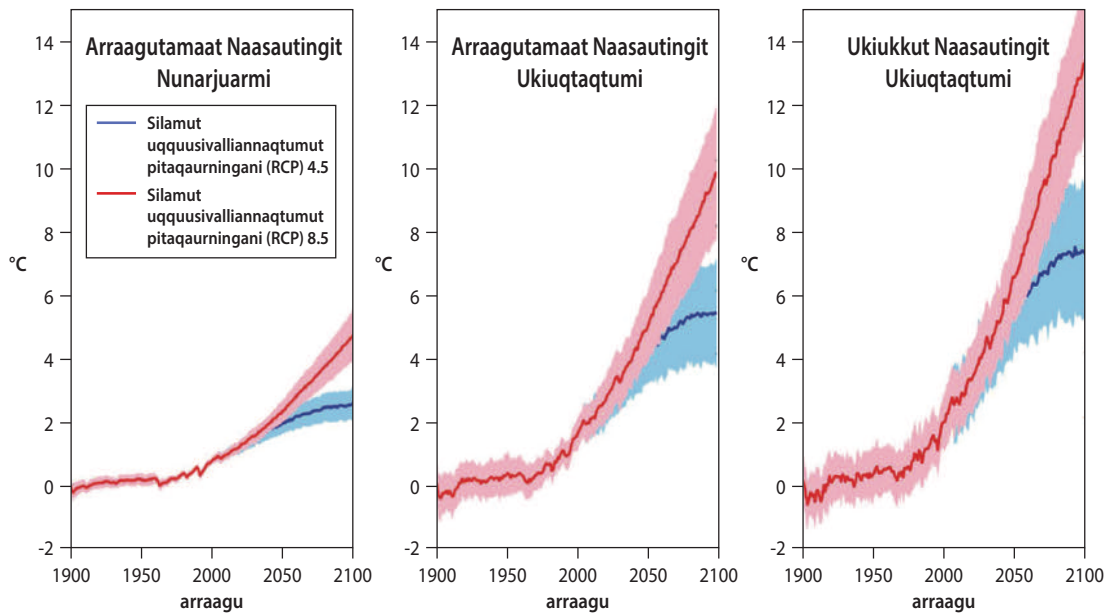
Ajinnnguaq 3: Turaangallarittut ammalu turaangallarinngettut aktuiniujut silaup asijjiqpallianinganut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinngettarnirmut

(Atuliqtitaujuq taikangat Watts et al. 2015. Health and climate change: policy responses to protect public health. (Aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu silaup asijjiqpallianinga: Atuagarnut piliriarijaujut sapujjinirmut inulimaanut aanniaqarnanngittulirinirmut). The Lancet 386(10006): 1861-1914, [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(15\)60854-6/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(15)60854-6/fulltext))

Ukiuqtaqtuup Katimajingita Aputimi, Imarmi, Nilangmi ammalu Quanguinnaqtumi nunami Ukiuqtaqtumi Qaujisarnimit (SWIPA) – utaannuqtitausimajuq titirauqtaugiarngarutaujumi 2005-mi Ukiuqtaqtuup Silangata Aktuiniirjanginnik Qaujisarnimit – takusautittijjuq uunagajungninga uqquusivaalliqsimajuq Ukiuqtaqtulimaami qaangiutisimajariiqtuq 2.2 °C-sialsiasmi 1951-mit 1990-mut akunniqsulauqtumut, marruiqsuqsimajuq nunarjuap akunniqsuqtangani (takulugu **Ajinnnguaq 4:** *Niriugijaujut asijjirniujut nunarjuarmi ammalu Ukiuqtaqtuup niglasungninganut uunarninganullu*). Tamainni takujauvaliqitut ilaqaliqtut ingir-raniqsaujumi tariup sikungani ammalu turaangaqasiutijunit tariup sikunganut turaangajunut ulurianarutavalliatuinsaqtunut, apisimannginniqaaulirninga ammalu qilammiuniqsami apisimaqattarningani, uqquusivalliajuni quanguinnaqtumi nunami, ammalu nunaminngaqtunik sikutaqannginniqaaulirningani. Aputimi, Imarmi, Nilangmi ammalu Quanguinnaqtumi nunami ukiuqtaqtumi qaujisarnimit 2017 nalunaiqsingmijuq nunarjuap uunagajungninga asijjiqtarunniqtitauagni Paaris Angirutiuq turaagaksarijangani 2 °C-sialsiasmi tikillugu 2100, Ukiuqtaqtuq aktuqtausimaniaqtuq kingunittinni ammalu maannaujuq pujurlungnut arraagunut 30-nut. Inuit Nunangat qaujiqattarniaqtut asijjirutavalliajunit, ilaannikkut sukkaliniqsaujumi, nunarjuarmi pujurluit aniatitavalliannginniqaugaluqaqata qilammiulaakkut.⁹ Tamanna tukiaqpuq piaraq inuujuq Inuit Nunangani ullumiujjuq ajiunngittummarialungmi silami qaujijumaaqtuq innauliruni. Sivumuarutigijariaqtaqvut isumanirmut qanuiliurarinutit mikfigiaqtirininirmut aktuqtausarainnaqtunit ammalu aniguijunnaqsinirmut nunalittinnik kinguvaarijauniaq-tunut,¹⁰ sungiutivalliaqtililluta asijjirniujunut maanna atuliqtattinnik.

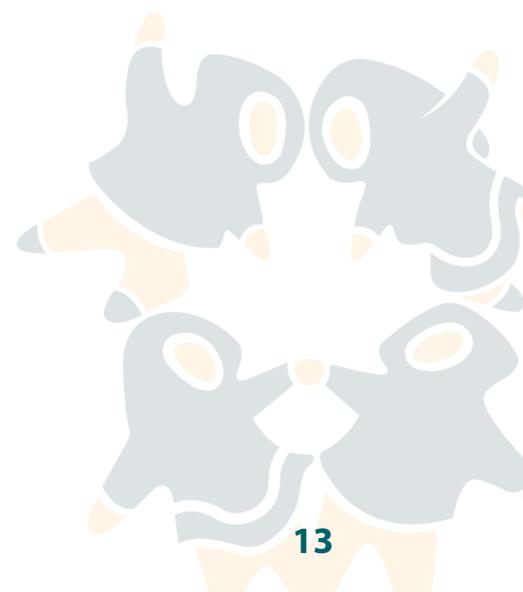
Ajinnuaq 4: Niriugijaujut asijirniujut nunarjuarmi ammalu Ukiuqtaqtuup niglasungninganut uunarninganullu

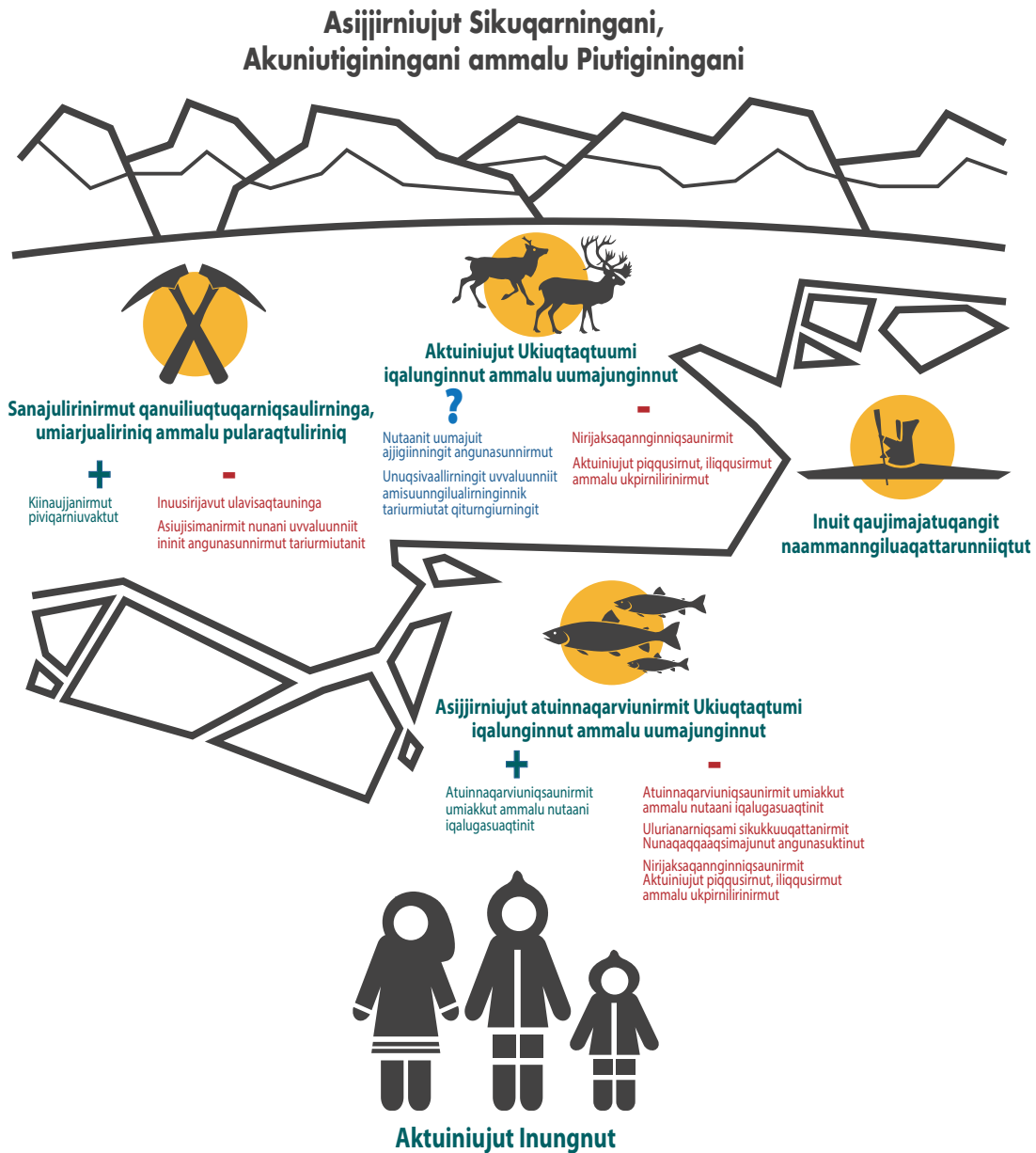
(Takugiaqtaujunnarninga quvvasiktumi pujuualungnik aniatittinirmut "taimaatuinnaq kajusittinirmut" uukturautiulluni (silamut uqquusivalliannaqtumut pitaqurningani 8.5) takuqasiutilugu akunnigsuqtuq uukturautiulluni silamut uqquusivalliannaqtut pullait anirniqaqtumiittut naammaktumiliqitauluni tikillugu 2100 (silamut uqquusivalliannaqtumut pitaqurningani [RCP] 4.5); taikannagat Aputimi, Imarmi, Nilangmi ammalu Quanguinnaqtumi nunami Ukiuqtaqtumi Qaujisarnirmut 2017, Sulijut Titiraqsimajut #2)

Uvattinnut, sikuup asijjiqpallianinga turaangalirutauvuq asijirniujunut pimmaruijunut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit. Piliriangata ungataanut atuinnauttinirmut ingirravigivattattinnik ammalu niqiqainnariaqarnirmut, tariup sikunga atuutiqaqmariktuq kajusittinirmut tamainni aanniaqaqtailimanirmut ammalu qanuinnngittinirmut (takulugu **Ajinnuaq 5: Aktuiniujut sikuup asijjiqpallianinganut ammalu turaangaqasiutijut iqaluit ammalu uumajut Ukiuqtaqturmiutaujunut inungnut**).¹¹ Nigiani, "uumajarmi ijaruvaqarnirmut" atuqtauvalliatuunnaqtuq qaujimmattiarinirmut silalirinirmuungajut atuagat ammalu kiinaujaqqtuniit piviqaqtittigaluarmangaatta uumajunik, immini saqqijaaqaktunit nunalingni aniguitittijunnaqsinirmut. Tukisinaqtukkut, "sikumut ijaruvaqarnirmut" atuqasiutigialik silalirinirmut atuagarnut, kiinaujaqqtitauniujunut ammalu isumaliurinnirmut Inuit Nunangani ajiunngittumi sungiutigiaqarnirmut aturiaqaqtilluta sikuup qanuinningit asijjiqpalliatillugit.

Tunnngaviujut sivumuarutaujuq Parnautiup pilirianguningani kasuumaqatigiiktut ammalu tamainni ilungit qanuiliurarinut ammalu piliriqatigiinniujunut tikiumajumajattinnik silalirinirmut sivullitijauqujattinnik. Taakkua tunnngaviujut taimailingainnarniaqtut sivuniksami asijjiqtuqaralaruni Parnautiujumi, ammalu ilaqlarluni ilisaqsinirmut pijunnautigijattinni aaqquimatit-tinirmut silalirinirmut qanuiliurarinut uvattinnut naammanniqsaujuni.

Ajjiinguaq 5: Aktuiniujut sikuup asijjiqpallianinganut ammalu turaangaqasiutijut Iqaluit ammalu uumajut Ukiuqtaqturmiutaujunut inungnut

(Atuliqtitaujuq taikannat: Eamer et al. 2013. Life Linked to Ice: A guide to sea-ice-associated biodiversity in this time of rapid change. CAFF Assessment Series (Inuusiq kasuumaninga sikumut: ikajuutiksaq tariup sikunganut turaangaqasiutijunik uumaniqarnirmut maannaajuq sukkalijumi asijjiqtuqaligtillugu. Piuqsuarnirmut Ukiuqtaqtumi Piruqtunit Nunamiglu Qaujisarnirmut) naasautaa 10, mappiqtuqaq 64)

Pijunnautitigut tunngaviqarnikkut piliriaqarnirmi silalirinirmut qanuiliuriarnirmut

Inuit tigumiaqtijut pijunnautinit ammalu qanuittutuinnait silalirinirmut qanuiliuriarutaujut turaangaqasiutigialiit pijunnautitigut tunngaviqarluti piliriqatigiinnijukkt kiggaqtuijujuni Inungnut ammalu gavamanut. Inuit gavamaririjusinga aaqqiksimaajuq nunataanirmut angirutinit atuinnautittijuni tunngaviksaniit nangminiq nalunapiqsinirmut silalirinirmut isumaliurinnirmut Inuit sivuliqtuluti ammalu aaqqiksuiluti piliriqatigiinnijunit aniguqtaujunit kamagijaqaqtunit Inuit sivullitijauqujanginnik. Inuit piliriaqatigijauttialiait pivalliatittinirmut silaup asijjiqpallianinganut atuagarnut uvattinni aktuiniqaqtunit. Ilisaqsinirmut pijunnautigijaujunik Inungnut nangminiq piliriaqarumanikkut nalunaijaqsimmattiaqtut maligaqtigut sapujjausimajunik nunataarutit angirutinginnik, ammalu Nunarjuarmi Katimajiit Nalunaiqtauningit Pijunnautit Nunaqaaqaaqsimajunut, sivulliqpaami piliriangujarialik pivalliatittijumatillugit silalirinirmuungajunik atuagarnik.

Uuktuuti 6. Pikialasusuaq Katimajingit: Ikajuqsunirmit Inungnik sivuliqtiqarluti piuqsuarnirmit pimmariumi tariurmit uumanigarviujunit

Nunarjuarmi — Kanata ammalu Kalaañiup Nunaanni

Pikialasusuaq tukiqaqtuq “sarvarjuaq” ammalu Kalaañisut taiguusiujuq Ukiuqtaqtuq Imangani sikusuittumut inigijaujumi akunninganiittuq Kalaañiup Nunaanni ammalu Kanataup Umingmat Qikiqtangani. Sikusuittut tariurjuarmi inigijaujut sikusuittuulluti ukiukkut uumaniqammariktut ammalu uumatsiarinnaqtut timimut ikajurniqaqtunik. Pikialasusuaq pimmariumi inigivaktangit unuqtunut tikippaktunut aullaqpaktunullu uumajunut ajjigiqatigiiktunut, ammalu uumanigarviuniqaangujuq uangnangani Ukiuqtaqtuup Kigliliuqtausimannanguaningani. Iliqqusinga, aanniaqarnangittuliriniq, nunalingni kiinaujjaksautiit, nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ammalu uumattiarinningit Inuit nunalingit Pikialasusuaq qanigijangani tunngaviqaqtut qanuilinganirijangani.

Taakkua Pikialasusuaq Katimajingit – pingasuulluti katimajiujuq ilaqaqluti Inungnik kiggaqtuijujunit Kanatami ammalu Kalaañiup Nunaanni – pigiarngaqtaulauqtut taakkununga Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiinginnut atuinautittinirmit Inungnik sivuliqtiqarluti aqqigiarutiksaniit ulurianaqummarijunut taassumunga Pikialasusuaq, ilaqaqluti silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunit.

Katimajit aqqiksuiilauqtut pingasuullatarnik atuliqujaujunit tunngaviqaqtut aniguqtaujunik nunalingni katimaqatigalauqtillugit:

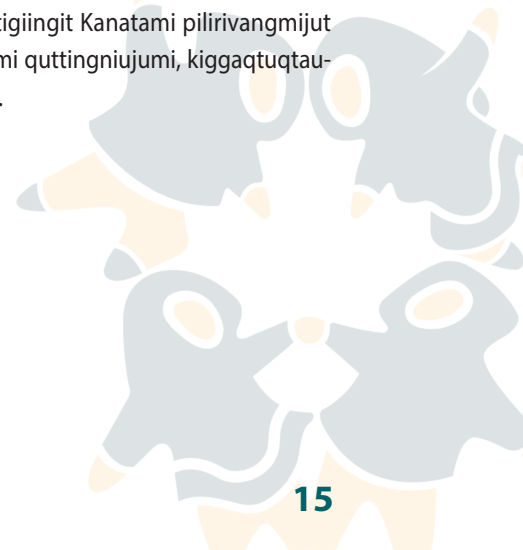
1. Aqqiksuiinirmit Inungnit Aulattinirmit Pijunnarniqaqtuijujunit ilaqarluti kiggaqtuijujunit nunaliujunit Pikialasusuaq inigijanganingaaqtunik.
2. Aqqiksuiinirmit Inungnit aulattinirmit kigliujumit ilaqattiarluni iliqqusirmuungajuni ammalu tamainni uumajut aanniaqaqtailimaninginnik.
3. Aqqiksuiinirmit isumaqsurnaqtumi aullarunnarnirmit kigliujumit kamagijaarnirmit aksuruutauvalliatuinnaqtunut kigliliangusimajunit aullarunnarnirmit nunaliujunit tavani Pikialasusuaq.

Mai 2018-mi, nunarjuarmiqaqtigiit ullunut pingasunut katimaniqalauqtut uqausiqarnirmit maannaujuq gavaliriniujuq taassumunga Pikialasusuaq, saqqijaaqtuni nauttiqsurnirmit ammalu qaujisarnirmit piliriangujunit, ammalu atuliqittinirmit parnautimi Katimajit atuliqujanginnut.

Katimajit pilirianingit saqqijaaqtittijuuq nunarjuarmi uuktuutimi Nunaqaqqaqsimajunut Sapujjausimajunit Inigijaujuni sakijaaqtittinirmit nangminiq piliriarumanirmit. Katimajit piliriasimajangit, kingulliqpaami unikkaangalu, atuinnaujut uvani www.pikialasorsuaq.org.

Piliriarumallariktugut aqqiumattinirmit silalirinirmit pigiarutiksaniit ikajuqsuqtunit ikajuqtauluti Inungnit innammaringnut, arnanut, makkuktunut, surusirnut ammalu inungnut timimigut ajurutuqaqtunut¹² tukisiumanirmit silalirinirmit aktuiniujunik, ajauqtauluni Inungnit piliriangujunit silalirinirmit sungiutinirmit, ammalu pitaqanninniqsauluni silamat uqquusivalliannaqtut pujurluit qaujimmattiarisinaat Inuit aanniaqaqtailimaninginnik ammalu qanuinnigittiarninginnik.

Nutaannguqtitausimajukkut Inuillu Kanataup gavamakkungillu piliriqatigiinninginnut, aksuruqpalliajugut Inuit Nunangat ilisarijauqullugu Inungnut turaangajunut atuagarnik, Kanataup gavamakkungit piliriqatiqarluti Inuit pijunnautinginnik tigumiaqtuijujunit, ammalu Kanataup nigiani ukiuqtaqtunganillu piliriqatigijaujunik, qaujimmattiarinirmit pijunnautivut nangminiq piliriarumanirmit ikpigijauttiarluni unuqtunut silalirinirmit piliriaksaujunut, atuagarnut ammalu pijittirautinut kajusititaujunik atuni nunataarutiit ininginnik. Inuit Tapiriit Kanatami ammalu Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami pilirivangmijut siammaktittinirmit taakkununga pijaujarialingni Kanataup gavamangani ammalu nunarjuarmi quttingniujumi, kiggaqtuqtaujariingikkuni aktuqtausimajumut Inungnut pijunnautini tigumiaqtuijunut katujjiqatigiimut.

Uuktuuti 7: Aaqqigiaqsinirmit uummaqutini atunnginniqaunirmit asianingaaqtumik uqquusautinut

Nunavut

Qullikkut Uummaqutilirijingitta Timiqutaa nangminirijaujuq Nunavut Gavamakkunnut uummaqutiluqtuungulluti ammalu uummaqutiqaqtittijituangulluti Nunavummi. Maannaujuq, uummaqutilimaat Nunavuup nunalinginnik kajusititaujut aulattinikkut ilaakkuungajunut uqsualungmut uummaqutiqarvingnik uumajuvinirniinngaaqsimajut uqsuksanit atuqłuti.

Atunnginniqaunirmit igasiutini uqsualungmit ammalu paungmit pujurluktailimatittinirmit, Qullikkut Uummaqutilirijingitta Timiqutaa piliriaqatiqaqsimajut ilanginnik Nunavummi nunaliujunit ilirainirmit asianingaaqtumik uqquusautinik (DHS). Asianingaaqtumik uqquusautiit atuqattaqtut uqquusautiup amiakkunginnik igasiutimut aulautiqarviujunik ammalu tunijausuungulluni uummaqutiqaqtijunut sullukutaakkut. Taanna piliriniujuq atuqasiutivuuq saqqijaaqtunit nunaliit atuqpaktanginnik aulajunnaqulugit paungmit pujurluktailimatittinirmit ammalu atunnginniqaunirmit uumajuvinirniinngaaqsimajut uqsuksanit; pitaqanngikkuni asianingaaqtumik uqquusautinik, ungataanut 3 milijannik qaakkanniagut uqquusautinut uqsurmi pitaariaqarajaqtut Nunavummi arraagutamaat inigijaujunik uqquusainirmit. Asianingaaqtumik uqquusautiit maannaujuq atuinnaujut angijuutaujunut Iqalungni, Kangiqłinirmi, Arviani, ammalu Qurluqtuumi, angigligiaqtauninga qaujisaqtaungmijuuq Sanikiluarmi, Sanirajangmi, ammalu Talurjuani.

Jaannuali 2018-mi, Kanataup gavamakkunginnik kiinaujarnik tunisilauqtut Qullikkut Uummaqutilirijingitta Timiqutaanut ammalu Iqaluit Nunalipaujanganut angigligiaqtirinirmit asianingaaqtumik uqquusautimik Puijjiararviup ininganut ammalu imirmi uunaqsiitittinirmit. Taanna piliriangujuq atunnginniqaunirmit aqtuuq 150,000 liitanit uumajuvinirniinngaaqsimajut uqsuksanit arraagutamaat, taimailingatittilluni arraagutamaat silamut uqquusivalliannaqtut pullat pitaqannginniqaulluti 466 tansinik aniavaktunik (CO₂).

Nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit amigarijaujut Inuit Nunangani matujaujarialit

Pirjuangujunik nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit amigaksiluarmijugut ilaqaqluni quligasangnut arraagunut iglukiksaluarnirmit. Tukisiumaniqaarjungnirmit pirjuanguningani nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit akiliksaujunik atuqtattinnik isumagijauluni 40 pusingininniittut Inuit inugialuaqtunik iglumiuqatiqaqtut, takuqasiutilugu 2 pusingininniittut Kanatamiut, 20 pusantiujut igluqtivut najuqtaukainnasuut marruungnut angirraqaangittunut pulaaqtinut ammalu 25 pusanti ungataaniittut aaqqigiarutaugiaqallariktut ammalu inugiaksivalliummariulluta.¹³ Tamanna aksururnaqtumiigutaujuq asingnut aktuiniqaqasiutijuuq ilagijauulluni inugiammarialut puvaglunnaqtuqarninginnik asingillu inuusirmit ammalu aanniaqarnanngittulirinirmit ajjigiititaunnginniujunut.¹⁴

Uuktuuti 8. Taqquiti Uummaqquutilirijikkut Kuapuriisan: Inungnik sivuliqtiutittinirmit nunaminngaaqtunut uummaqquutinut pivalliatittinirmi Nunavingmi

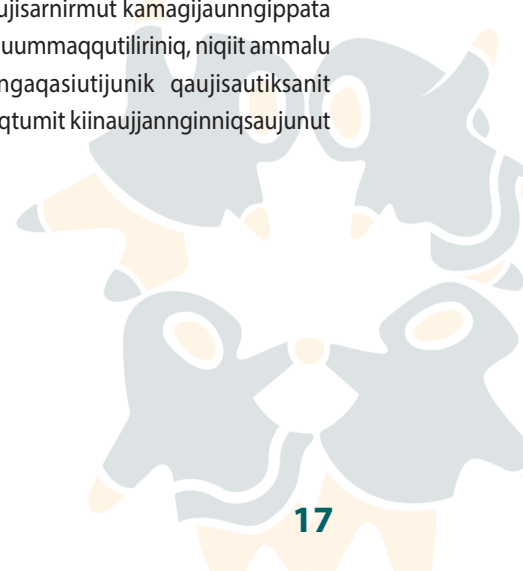
Nunavik

Taqquiti Uummaqquutilirijikkut Kuapuriisan katujjiqatigiinniujuq marrulluatarnut pivalliatittinirmit katujjiqatigiingujunik Nunavingmi – Makivik Kuapuriisan ammalu Ilagiisakkut (la Fédération des Coopératives du Nouveau Québec, FCNQ). 100-pusantimi Inungnut nangminirijaujuq kampaniujuq saqqitaulauqtuq Viivvuali 2017-mi. Maannaujuq, 100-pusanti uummaqquutiliuqtaujuq Nunavingmi uqsualungmuuqtunut aulautininnгааqtut. Taqquiti Uummaqquutilirijikkut Kuapuriisan pivalliatittilaqtut nunaminngaaqtuni uummaqquutini piliriangujunut ikajurniqalaaqtunit nunavingmiutanut inungnut ikajurniqaqtillugit mikligiaqtirinirmi Kanatami silamut uqquusivalliannaqtumut pujurlungnut, kisiani qaujimattiararluti inuit aulattiluti ungasiktumuungajumi pivalliatittinirmit atuliqtaqtunik Nunavingmi.

Unuqsavallianingit inuit qaujimanirjuangit nunaminngaaqtunut uummaqquutinut pilluatauvuq atuqtau-jumajut turaagaksanit Taqqutimi, Inungnillu iqqanaijaqtittinirmit, ikajuutiqaqpuq nunalingni kiinaujjanir-mut pivalliatittinirmit atiqtiiviunikkut, ammalu qaujimattiararnirmit nunaliit ilautitalulit nunaminngaaq-tunut uummaqquutinut piliriangujunut. Taimannngani saqqitaujungma, Taqqutikkut niuviqsimajut tallimani silasiutini nappangajuni – pingasut 60-uuktuutiit ammalu marruuk 34-uuktuutiit. Ikpingniarutini aturluti aaqqiksimaurluti ajjigiinngittuni puqtuniqaqtunit, nappangajut nuattilaqtut avatilirinirmuungajuni titiraqsimajuni qaujisaqtaunikuni arraagulimaamut qaujisarnirmit anurimut ammalu siqinirmit uummaqquutiliurunarajarmangat atuni iniujuumit.

Piliriaqatigalaunngitillugit taakkuninga Ilagiisakkunut saqqiinirmit Taqqutimi, Makivik Kuapuriisan qaujinasulauqtut nunaminngaaqtunut uummaqquutinut atuqtaugunnaqtunik Nunavingmi arraagut tal-limat ungataanut. Sitipiri 2017-mi, Makivikkut ilisilauqtut siqinirmi uummaksautitaavaktunit tuttarvingata titirarvingata iglualungani Kuujuarmi ammalu Nunavingmi Qaujisarvingani (NRC), marruungnik piliri-aqasuungulluti uummaqquutiliurnirmit ammalu nuattinirmit arraagu iluani sila qanuiliiraangami ammalu silaup qanuinnganut titiraqsimajuni qaujisaqtaunikuni (aputi ammalu nilak) aktuiniujunik uum-maqquutiliurnirmit. Taimannngani iliuraqtaujummata Sitipiri 2017-mi, uummaksautitaavaktut tuttarvingata titirarvingata iglualungani ammalu nunavingmi qaujisarvinga uummaqquutiliuqsimajuq 12-nik ammalu 15-nik miagauat ikarramut (MWh), atunnginniqsaulluti akunnginnik 8,000-nik ammalu 9,000-nik liitanit igasiutimit uqsualungmi. Juuni 2018-mi immikkut, taanna 20 kiluuat (kW) siqinirmi uummaksautitaavak-tuq uummaqquutiliulauqtuq ungataanuungajumik 3,200 kiluuatnik ikarramut (kWh) atunnginniqsaulluni ungataanut 1,000 liitanit igasiutimit.

Tamarmikasauulluta ilaakkuungajuniikkatta nunalingnik inuunasuarnirmit akinga marruiqsurlugu uvvaluunniit pingasuiqsurlugu quttiniqsaujuq Kanataup nigiani.¹⁵ Tamainnikasaq nunalivut Nuas Amialikaup aqquatikutaanganiiqtaunngittut ammalu Nuas Amialikaup uummaqquutitaarvinganni. Surujattut sunakkutaat nunalittinnut naksiujjausuut qangatasuukkut arraagulimaami. Surujannngittut tikititaugunnaqtut akikinniqsakkut umiarjuakkut, aujakkut kisiani taimaiviksaujuq sikuiqsimatillugu. Taimain-ninganut atuqtummariuvauktugut akitujumit ammalu pauqijunit piqutinut ammalu pijittirautinit, aktuqtausarailiquta silalirinir-mut atuagarnut turaaqunut pauqijunik piqutinut ammalu pijirautinut qanuiliurautinit qaujisarnirmit kamagijaunngippata mikligiaqtirinirmit aktuiniujunik taikkununga qanuiliurautiujuunut akitujariiqtillugi tamakkua uummaqquutiliriniq, niqit ammalu ingirrajuliriniq. Naammaktumi paungmut akiqaqtittinirmit atuagat ilaqaraliit turaangaqasiutijunik qaujisautiksaniit mikligiaqtirinirmit anginiqsamit akinginnut paungmut akiqaqtittirmuungajunik atuqtaugajaqtumit kiinaujjannnginniqsajunut iglumiuqatigiingujunut.

Uuktuuti 9. Uummaqputiqattiarniq Inuvialuit Nunangani: Gaasituinnarmi piliriangujunnarninganut qaujisarniq

Inuvialuit

Uummaqputiup akingit akitujut ammalu akittuvalliajut taikani Inuvialuit Nunangani, nunaliujut atuqattaqtut uqsualungnit tikititauvaktunit. Inuvialuit Kuapuriisakkut qiniqtut akikilligiaqtittijumanirmut inuunasuarnirmut akinit nunalingmiutanut ammalu nangminirijaujunut qinirnikkut naliiraarutiksanit aviktuqsimajumi uummaqputitaarviujunnaqtumi igasiutimi inangiqsinirmut.

Inuvialuit Kuapuriisakkut sivuliqtijut piliriangujunnarninganut qaujisarnimit qaujinasunnirmut pitaqatuinnariaqarninganut gaasituinnarmi pivalliatittinirmut taikani Ualinirmiut nunangani, kiinaujaqaqtitaulluti ammalu ikajuqsuqtaulluti Kanatami Ukiuqtaqtumi Kiinaujjanirmut Pivalliatittinirmut Tuttarvingani ammalu Nunatsiaq Gavamakkunginnik.

Gaasituinnarmi piiqsijunnaqpata, pivalliatittiniq taassuminga ikajuutiksami atuinnautittigunnarajaqtuq salumajumi uummaqputiqaqtittiinnanirmi, iqqanaijaaksanit, ammalu ikajuqsunirmut makimatitaugunnaqtuni kiinaujjanirmut sivuniksami Inuvialuit Nunangani.

Piliriangujunnarninganut qaujisarniujut pijariiqtaulauqtuq Julai 2018-mi, ammalu qaujjaujut turaangajut pijjutiksaqarunnarnirmut, kiinaujjanirmut piliriangujunnarninga, ammalu pivaallirutaautuinnarialingnik nunalingni ammalu aviktuqsimajuni qimirrujavalliajut nalunaiqsinirmut kingullirmit qanuiliuriarnirmut.

5. Ilanga II: Sivulliutijauqujaujut, Atuqtaujumajut turaagaksait amma Qanuiliuriarutit

Iluittuulingajumit piliriaqaqtugut kamagijaqarnirmit kasuumanirijanginnik tallimanut sivulliujujaujariaqalluataqtunut nalunaiqsimajattinni qanuiliuriarnirmit (takulugu **Ajinnnguaq 1: Inungnut piliriangujunit silalirinirmit qanuiliuriarnirmit sapujjismanirmit inuusirijattinni ammalu makitatitassauninga nunalitta**). Pijariatujunit kasuumaniaqtaqaqtuq taakkununga sivulliutijauqujausimajunit turaagaqaqłutik inuit nangminiq nalunaiqsijumalluti silalirinirmit isumaliuririmit, niqiqainnariaqarniq ammalu uummaqqutiqaainnariaqarnittinnik, kasuumaningit avatiup ammalu Inuit aanniaqaqtailimaningit ammalu qanuinnaggiariaraqarninginnut, ammalu nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit amigarijaujut aktuqasiutijuni silaup asijjiqpallialirninganut Inuit Nunangani. Silaup asijjiqpallianinganut angijumi ammalu ajjigiinnigittuni atuqsimajugut, ammalu qanuiliuriarutit atuligtittinirmit taakkununga turaagaksaujunit aviktuqsimajunut turaanganiaqtut. Kajusiinnaqtumi piliriaqaqsimajut saqqiinirmi aviktuqsimajuni silalirinirmit parnautini atuni tisamani Inuit nunangita aviktuqsimaninginni. Aviktuqsimajuni atuqtausimajut ammalu parnautiit pimmaruqataungmijut tusaumajuliririrmit ammalu ikajuqsuiniurmit nunarjuarmi quttingniujumi aqqiksuiniurmit silataaningaaqtunik ajauqtuijunit ammalu qanuiliurutaumajunut Inuit Nunangani.

Naammaktuni piliriqatigiinnijunit aqqiksuqsimajuqaqpat Inungnut, Kanataup gavamangani, Kanataup nigiani ukiuqtaqtun-gatalu gavamanginnik, ammalu piliriqatigiiktut taakkualu pilirijimmarit katujjiqatigiingit, sanajulirijikkut ammalu ilinniarviujunit, turaagarijaujut attuaqasiutijut atuni sivulliujujauqujausimajunik atugaksaujut ammalu tikiumajajunnaqtu qilammiulaakkut (2019), ammalu akunniqsuqtukkut (2022). Nalunaiqsimangmijavut kasuumanijujut taassumunga turaaqtaunasuktumut arraagunut tisamanut parnautiujunit ammalu niriugijattinni ungasiktumuungajunut aniguqtaujunit. Qaujisalaaqtavut taakkua qilammiulaakkut turaagarijavut 2020 pigiarnangningani ammalu aqqigiasiluta akunniqsuqtumi turaagarijattinnik taimaigiaqaqpaata nalunaiqsiniurmit tukimuaqatiqaraluarumangaatta ungasiktumuungajunit aniguqtaujunit, taimailingalirluta qaujigiarvigikkannir-lutigu kajusinirijanga Parnautiup atuligtitauninga 2022 pigiarnangningani. Qaujisarniqalaurluta turaalaarmijugut tukisiu-maniqarniqsaulirluta qanuq ammalu naukkut silalirinirmit qanuiliuriarutit qaujisarnikkut piusivaalliqsimangmangaat Inuit nunalingita qanuinnaggiariaraqarninginnik.

1. Sivumuarutauluni Inuit ajurunniiqtitauningit ammalu qaujimanigarnirmi aturunnarmi silalirinirmit isumaliuririmit

2. Piusivaalliqtitauluti kasuumaqatigiinngit inuit ammalu avatilirinirmit aanniaqarnangittulirinirmit ammalu qanuinnaggiarnirmit aniguqtaujut katujjiqatigiinikkut Inuit aanniaqarnangittulirinikkut, ilinniarnilirinikkut ammalu silalirinirmit atuagarnik ammalu piliriangujunit

3. Mikligniaqtauluni silamut aktuqtaujunnangninginni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut

4. Amigarunniirluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit taakkununga silamut surattijannigittuni nutaanit sanaluti, aqqigiasiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immiini asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit

5. Ikajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqqutiqarnirmit aqqigiarutiksaniit turaangalirluti Inuit nangminiq uummaqqutiqalirluti

Ajjinguaq 6: Kasuumaqatigiiktut Inungnut Silalirinimut Sivullitijauqujaujut

SIVULLIJJAUJARIALIK 1: Sivumuarutauluni Inuit ajurunniiqtitauningit ammalu qaujimaniqarnirmi aturunnarmi silalirinimut isumaliurinimut

Inuit kikitaisimajummariusimangmata piqataunimut Kanataup gavamangani, Kanataup nigiani, ammalu ukiuqtaqtumi silalirinimut isumaliurinimut. Qaujimattiarinimut inuit ikajuutiqtattiarun-narninginnik silalirinimut isumaliuqtaujunit, ammalu atuinnaqarviuttialuti nunalingni inungnut piuniqpaanit titiraqsimajuni qaujisaqtaunikuni ammalu pijittiraunit, piviqaqtaugiaqaqtugut ammalu ajurunniiqtitaluti ilauttiarluta. Ajurunniiqtitaukkannirningit, aqqiksuqsimajumit ammalu tukisigiarutiksani tunisinimut pimmarivut pivaallirutiqarnimut silalirinimut isumaliurinimut Inuit Nunangani ungataanilu piusivaalliqittinnik silalirinimut qaujisarnimut ammalu ilinniarnilinnik turaagaksaujunit, ajurunniiqtittinimillu atuttianimut Inuit qaujimanirijanginnik.

ATUQTAUJUMAJUT TURAAGAKSAIT

- 1.1 Sannginiqsauliqtitaluni Inuit nangminiq piliriaqarumaningit silaup asijjiqpallianinganut isumaliurinimut, atuagaliurnimut ammalu qaujisarnimut piliriniujunit
- 1.2 Aulattinimut ammalu ikajuqsunimut aviktuqsimajuni Inungnut silaup asijjiqpallianinganut parnautiujunik
- 1.3 Saqqijaaqtittiluti Inungnut piliriangujunit silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnimut ammalu nauttiqsurnimut

QANULIURIARUTIT

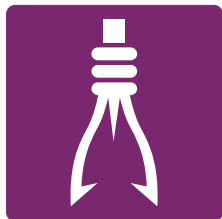
- 1.1.1 Ajauqtuinimut atuagarnut ammalu pilirijusirnut Inuit qaujimaningit nalimuktumit atuqtaugaluarmangaqaq silaup asijjiqpallianinganut isumaliurutaunimut
- 1.2.1 Qaujimattiarinimut aviktuqsimajut parnautiit aqqiksimagaluarmangaatta ammalu kasuumaluti atuliiqtitauninganut Kanatami Inungnut silaup asijjiqpallianinganut parnautimut
- 1.3.1 Qaujimattiarinimut silalirinimuungajut tukisigiarutiksani atuinnauluti Inulimaanut tusaumatittinimut qaujisaqtaunikuujuunik aturluti isumaliurinimut
- 1.3.2 Aqqiksuluti marruiliqqangajukkut silaup asijjiqpallianinganut tukisigiarutiksani tusaumaqatigiinimut piusittiavaulaanut Inungninngaaqtunik nunalingni nunarjuarmut quttingniujumut
- 1.3.3 Saqqiiluti Inuit nunaqutinginnik ammalu ukiuqtaqtulimaami silaup asijjiqpallianinganut tauqsiiqattautijunnaqsinimut
- 1.3.4 Aqqiksuluti atuqtauniaqtumit atuutiqaqtumut pilirivvingmut tusaumaqatigiinimut saqqippalliajunut Inungnut silaup asijjiqpallianinganut pigiarutiksaujunit ammalu kiujjutauvalliajunut titiraqsimajuni qaujisaqtaunikuni Inungnik kiggaqtuijunut katujjiqatigiinik
- 1.3.5 Saqqijaaqtittiluti Inungnik sivuliqtialuti ammalu marruungnut saqqitaluni silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnimut ammalu nauttiqsurnimut

UNGASIKTUMUUNGAJUT ANIGUQTAUJUT

Inuit atuutilingnik piliriaksaqarluti silaup asijjiqpallianinganut isumaliurutiqarnimut katiqatigiiktilugit Iliqqusirmuungattiaqtut, Inuktut ilinniarnilirinimut pigiarutiksaujut kasuumaluti nunaminngaaqtunik Inuit qaujimajanginnik kajusititauningit naammalluti ammalu atuinnauttialuti Inuit Nunalimaangani, ammalu nunarjuarmi inuit nunaanni inungnut asinginni ukiuqtaqtulimaami nunalirjuangujunit

Piuniqpaangajut qaujimajuni atuinnauningit, tamakkiinni Nunaqaaqaaqsimajuni ammalu Qaujisaqtulirinimut, atuinnauluti ammalu atuqtauluti silalirinimut isumaliurinimut Inuit Nunalimaangani ammalu Inuit Nunaanni

SIVULLIUJJAUJARIALIK 2: Piusivaalliqtitauluti Inuit ammalu avatilirinirmut aanniaqarnanggituliririnnut ammalu qanuinnngittiarinnut aniguqtaujujut katujjiqatigiinnikkut aanniaqarnanggitulirinnikkut, ilinniarnilirinikkut ammalu silalirinirmut atuagarnik ammalu piliriangujunut

Silaup asijjiqpallianinga ilisarijaujuq anginiqpaangulluni inungnut aanniaqarnanggituliririnnut isumaaluutaujujut arraaguni atuqtuni.¹⁶ Inulimaanut aanniaqarnanggituliririnnut qanuiliurutaujujut ilaqarilait turaangallarittunik ammalu turaangallarinnngittunit silalirinirmut aktuiniujunik ajauqtuijunik avatilirinirmut asijjiurutaujunik kasuulajunik Inuit aanniaqarqtailimaninginnik ammalu qanuinnngittiarinnnginnik aaqkisuqsimmattiaqtukkut. Nunalittinnik aanniaqarnanggituliririnnut aaqkisuqsimmajut piliriaksaqalluataqtut aaqkisuinirmut ilaliutisimajunit pilirijjusiujujut aulattinirmut silaup asijjiqpallianinganut aanniaqarnanggituliririnnut ulurianarutaujunik. Inungnut aanniaqarnanggituliririnnut isumaaluutaujujut silaup asijjiqpallianinganut ilaqatut ulavisautinit inuusittinnut ammalu iliqqusirmut

piusiujujut, ulavisautiit atuinnaqarvunittinnik nunaminngaaqtunik ammalu niuviaksauvaktunit niqinit, ammalu inuujunniqtuqarniqsauqattalirningani ammalu aanniqtuqarniqsauvaliquni nalauttaagaksaujunniqtumit sikumi ammalu silaup qanuinnirijanginnut. Ulurianaqtumiingmijugut namiiqattalirninginnik, saqqigajuqattalirninginnik ammalu ulurianarninginnik niqiminngaaqtunik, imirminngaaqtunik, qupirrunik ammalu qitirullinninngaaqtunik aannianik; uqquunqsauvaliquni ammalu uviniup suraktininga; aniqtirinirmullu aksuruutiqarnirmut nutaanik timiup naammagivannngitanginnik ammalu napaqtauqarvaluit ikuallaqattarninginnut hannalagasangnik ammalu tausantigasangnik maijulnik ungasingniqaraluaqtillugit nakinngaarninginnik. Qininnasuktugut iliqqusirmut turaangattiaqtunik pilirijjusirnik tukisiumanirmut, mikligiaqtirinnut ammalu sungiutinirmut taakkuninga aanniaqarnanggituliririnnut aktuiniujunit ammalu sannginiqsauliqittinirmut qanuinnngittiarinirijattinni ammalu aniguijunnarnittinnik nutaami silamut ammalu avatimut atuliqtiluta.

Saqqiviusimajugut aanniaqarnanggituliririnnut aktuiniullariktunit nutaanit ammalu saqqippalliajunut avatilirinirmut sururnaqtunut aqquktisaujujut ammalu nuttiqattalirninginnut ammalu namiiqattalirninginnik pijjutigillugi tariup imaqarniqsaulirningani ammalu sijaqpassiit surattiqpallianinginnut. Taakkua aanniaqarnanggituliririnnut aktuiniujut, turaangallarikkaluaqpata ammalu turaangallarinnngikkaluaqpata, turaangalirutausuut ajiunngittunut ikpigijaunirmut ammalu isumakkut aksuruqtitaunirmut aktuiniujuniglu asiujisimanirmut namiigiaksattinni, iliqqusirmut piusiujujut asijjiqpallianinginnik ammalu attarnangittumi ingirrattiarunnaillinirmut uvvaluunniit nunakkut sikukkuluunniit. Kasuumaniaqatillugit silaup asijjiqpallianinga ammalu isumalirinirmut, taannalu uqausiuvangninga ammalu pimmaruininga isumalirinirmut quttinniqaangulluni sivullititaujarialik Inungnut Kanatami ammalu nunarjuarmi, tamanna piliriangujuq aaqkisuqtausimaniaqtuq turaarutiujujut ammalu qanuiliurirutiujujut Kanatami Inungnik Imminiiqtailimatittinirmut Parnautingani aturluti, ammalu turaangaqasiutijuni nunarjuarmut pigiarutausimajunit.

ATUQTAUJUMAJUQ TURAAGAKSAQ

- 2.1 Qaujimattiarinnut silamut sungiutinirmut atuagait ilaqaraluaarmangaatta Inungnut turaangajunit aanniaqarnanggituliririnnut ammalu qanuinnngittiarinnut isumagijauqasiutijunit

QANULIURIARUTIT

- 2.1.1 Tukisiumaniqarniqsaulirluti qanuilingarutauvalliajunut silaup asijjiqpallianinganut inuusirmuungajut qanuilingarutaujujut Inuit aanniaqarqtailimaninginnut
- 2.1.2 Ikajuqsunirmut nunalingni Inungnik sivuliqtiqarluti silalirinirmut aanniaqarnanggituliririnnut asijjiqarutinit piliriangujunut turaagaqarluti uumaniqarvuijut aanniaqarqtailimaninginnik ammalu Inungnut aanniaqarnanggituliririnnut ammalu attanajjaiqsimanirmut isumaaluutaujunut
- 2.1.3 Saqqiiluti Inungnut turaangajuni, iliqqusirminut naammaktuni, ammalu angummut arnarmuluunniit turaangajumi aanniaqarnanggituliririnnut ammalu qanuinnngittiarinnut nalunairutinit atuqasiutijunit silamut aktuqtausarainninginnut
- 2.1.4 Titiqtauluti silaup asijjiqpallianinganut qanuijutaujunut Inungnut nunami ammalu tariup sikungani iliqqusirmut ammalu angunasunnirmut atuqtauvaktunit tukisiumaniqarniqsaurinnut turaangaqasiutijunit aanniaqarnanggituliririnnut aniguqtaujujut, ammalu piviqatittinirmut qaujisaunikuujunit silamut sungiutinirmut atuagaliunirmut

UNGASIKTUMUUNGAJUT ANIGUQTAUJUT

Atuutiqaqtumi, ilaliujjisimajumi, iliqqusirmuungajumi ammalu arnarmut angummulluunniit turaangajumi inulimaanut aanniaqarnanggituliririnnut pilirijjusirnik turaangaluti silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujut piunngittuni Inungnut aanniaqarnanggituliririnnut ammalu qanuinnngittiarinnut aniguqtaujujut

Inungnik sivuliqtiqarluti aanniaqarnanggituliririnnut sungiutinirmut pigiarutiksaujut makkuktut atuinnararvuniqsauuniamata nunaliarjuunirmut, isumalirinirmut piusivaallirutaunut aniguqtaujujut ammalu nunaliit aniguijunnangsinninginnut

SIVULLIUJJAUJARIALIK 3: Mikfigiaqtauluni silamut aktuqtaujunnarninginni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut

Niqitaarviuvaktut Inuit Nunangani ilaqaqtut niuviaksauvaktuni niqini tikititauvaktunit nunalittinnut qallunaanit ammalu nunaminngaaqtunik angunaktauvaktunit avatittinni. Inungnut niqitaarviuvaktut pimmaruqataunginnaqtut Inuit asingminut tunniqsaiqattarninginnut ukpirijaujunut, iliqqusirminut ammalu qanuinnngittiarnimut, inuit niqingit tunngaviulluataunginnaqtuq inuusirijattinnut. Angunasungnivut, tunniqsauqattarnivut ammalu niriqattarnivut uumajunit tuttarviujuq qanuq atuqpangmangaatta pimmaruugijattinnik, qaujimanirijattinnik ammalu ajunnginnirijattinnik.

Silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujut niqitaarviuvaktunit ulurianarutautuinnangittut inulimaanut aanniaqarnanngittulirinimut, ulurianarutaujut inuusirmut, kiinaujjanimut ammalu iliqqusiup qanuinnngittiaqtauninganut nunalittinnik, niqiqainnaqpanngittuuqataujut nunaqaqqaqsimajut nunalinginnik pivalliatiaqsimajunik nunalirjuani.¹⁷ Silaup asijjiqpallianinga ulurianarutaujuq niqitaarviuvaktunit pijjutiaqatutik asijjirniujunut angunasugviuvaktut ininginni, namiinninginnik ammalu pitaqaurninganut niqitaarviuvaktunit (nirjutit ammalu piruqtut), imiqtarviuvaktut suruksimalirningit uvvaluunniit imaqarunniirninginnik, asijjirniujut nunami niqitaarviuvaktut kamagijauninginnik ammalu tuquqtaqattarninginnik piusiujuq, ammalu ajjirniutuinnarialingnik suruinimut aqquitiuvaktunit.¹⁸ Taakkua aksururnaqtut taimailingajut atuinnaqtaqanngiluarninganut ammalu akituluarninginnut niuviaksauvaktunit niqinit (ilagilugit uumattiarinnaqtut ammalu nutaangujjuumijut niqit).

ATUQTAUJUMAJUT TURAAGAKSAIT

- 3.1 Ikajuqsunirmut Inungnit iglumiuqatigiiktunit asiujisimajunit ammalu surattiqsimajunit angunasunnimut atuqtauqattaqtunit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunut
- 3.2 Qaujimattiarinimut niqinut atuagat, piliriangujut, parnautiit ammalu pijjittirautiit Inuit Nunangani atuqasiutigaluar-mangaatta Inungnut turaangajunit silaup asijjiqpallianinganut ammalu niqitaarviuvaktunit qaujisarniujunut

QANULIURIARUTIT

- 3.1.1 Nalunaiqsinirmut piviqarniujunit piusivaalliqittinimut makitatitassauninga angunasuktinut ikajurnimut piliriangujunut ammalu ajurunniirningit silalirinimut aniguijunnaqsininginnik inungnut angunasuktunut, ilagijaulluni taanna, Kanataup Ukiuqtaqtungani Niqittivalirinimut maannalisaulauqtuq saqqititaulauringa (2018 nunngunginni) Kanataup gavamakkunginnik angunasuktinut ikajurnimut tunniqqusiaq
- 3.2.1 Nalunaiqsinirmut silaup asijjiqpallianinganut tuavirnarjaujunut pijjaujarialingnik ammalu amigarijaujunut niqitaarviuvaktunik Inuit atuqpaqtanginnik, ilagijaulluni Inuit ammalu niuvirviuvaktut niqitaarviuvaktunit
- 3.2.2 Taimailingalirluni Inuit ilautitauluti aqqiumatittinimut ammalu kajusitittinimut qanuittutuinnarnik atuagarnik, piliriangujunut, ammalu pijjittirautinit aktuiniqatutunit Inuit niqiqainnariaqarninginnut
- 3.2.3 Sanaluti angunasuktinut attanajjaiqsimanirmut ikajuutiksanit
- 3.2.4 Taimailingalirluni Inuit piqatauluti ammalu ilautitauluti aqqiumatittinimut silap ulurianarninganut tusaqtaujarialingnik Inungnut niqitaarviuvaktunit
- 3.2.5 Ikajuqsuinirmi piliriqatigiittiarniujunit inulimaanut aanniaqarnanngittulirijunit ammalu nunalingni niqiqainnariaqarnimut piliriangujunut qaujisarnimut Inuit saqqijaarviuninginnik saqqippalliajunut niqiminngaaqtunik ammalu imirminngaaqtunik aittuutausuunik aannianit, sururnaqtunit, ammalu qupirruarjungnik.

UNGASIKTUMUUNGAJUT ANIGUQTAUJUT

Qaujisartuksat atuinnautitaujut iliqqusirmuungajunik naammagijauniqsaujunut niqittiavangnik atuinnautitaugaluarmangaat silamut aktuinitaqaraluaqtilugut

Silamut ulurianarutaujut atuinnaujunut niqittiavangnut niuviaksauvaktunit qaujisartaqtauluti ammalu mikfigiaqtauluti

SIVULLIUJJAUJARIALIK 4: Amigarunniirluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunangani taakkununga silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti, aqqigiaqsiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immini asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit

Nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit amigarijaujuruat saqqijaaqsimajut Inuit Nunangani ammalu tamakkikasangnik nunagijaujunit Kanatami taimangani Inuit nunalirmiutauiqtillugit. Taakkua amigarniujut ilaqaqtut silamut aktuiniujunit, ilaqaqlutik aktuiniujunit immini saqqijaaqpaktunit suurlu sikuni. Saqqijaavagiiqtut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunangani attuqtausarait-tummarialuuligtuq pijjutiqaqluni silaup asijjiqpallianinganut turaangaqasiutijunut suurlu quanguin-naqtuq nunaup piujunniirninga, sijaqpassiit surattiliringinnut, silaup uunarningata asijjiqpalianinga, ammalu silaluqattarnimut qanniqattarnimullu asijjirutaujunut. Asijjiinirmit saqqijaaqtunit nunaliit atuqpaktanginnik aulajunnaqullugit qanuinniqsautuqullugit taakkununga aksuruutaujunut akitujummariuvuq. Maannaujuq nunalivut kigliqaqtumit atuinnaqarviujut kiinaujarnik, pilimmaksarnimut ammalu ilinniarnimut piviqarniujunut ajurunniirni-rijunnaqtattinnut ikajuqsunimut nunalingni pivalliatittinikkuq parnainirmit kamagijaaqtunit silaup asijjiqpallianirijanganut ammalu silamut aniguijunaqsinirmit nunalittinni nunaliit atuqpaktanginnut aulajunnaqullugit.

ATUQTAUJUMAJUT TURAAGAKSAIT

- 4.1 Qaujisaqtauluni silamut aktuqtausarainninginnik sanajausimajuni ammalu immini saqqijaaqtuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani qaujimattiarinimut Inuit tunngaviqaraluarmangaatta ammalu ikajuutiksaniit mikfigiaqtirinimut ammalu sungiutiqaasiutinimut
- 4.2 Nalunaiqsinirmit silalirinimut ulurianaqtaujunik nunannguakkut ammalu attuqtausarainimut pijaujarialingnik ammalu nipiqutigijaunirmit ikajuutiksanut
- 4.3 Saqqiiluti sanasimajuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit manimasautinik silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti ammalu aqqigiaqsiluti saqqijaavagiiqtuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani

QANULIURIARUTIT

- 4.1.1 Tusaumatittinirmi tukisigiarutiksani ammalu piuniqpaanit pilirijusirnik sanajausimajuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ulurianaqtunut nunanngualiuurnimut, aktuqtausarainimut qaujisarniit ammalu sungiutinimut parnainirmi Inuit Nunalimaangani asinginnillu ukiuqtaqtulimaami Inuit nunaqutinginnik
- 4.1.2 Ikajuqsuinirmi atuqasiutinirmit Inuit qaujimaqatunanginnik iglulirinimut maligaujunut ammalu pilirijusiujuunut
- 4.2.1 Ikajuqsuinirmi Inuit Nunalimaangani kiinaujaqtaqtunimut ulurianaqtunut nunanngualiuurnimut ammalu attuqtausarainiujunik qaujisarnimut
- 4.3.1 Piliriaqarluti pitaqarunniqtittinimut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit akiliksanit Inuit Nunangani silamut surattijangittuni sanaluti
- 4.3.2 Taimalingalirluni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqtaqarluni ilaliutisimatittinimut Inungnut piliriangujunut silalirinimut ijaruvaujarnik
- 4.3.3 Aqqiksuinirmit ungasiktumuungajumi parnautimi asijjirutauvallianaqtunut silamut surattijangilluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqtaqtittinirmit Inuit Nunangani, taakkualu qangatasuunut imaanilu ingirrajulirinimut, qarasaujatigut tusaumajulirijjutiit, iglulirinimut ammalu nunalingnik nunaliit atuqpaktanginnik aulajunnaqullugit

UNGASIKTUMUUNGAJUT ANIGUQTAUJUT

Sanajausimajut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit silamut surattijangilluti, uummaqutini atunnginniqsauluti, makimatitaugunnaqtuni ammalu tikiumaluti iliqqusilirinimuungajuni ammalu atuqtaugumajuni.

Silamut surattijangilluti inuusirmut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ammalu sungiutinimut ikajuutiksaniit uvattini ikajurniqaqpuq sungiutinimut immini asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit qanuinnirijaujunit.

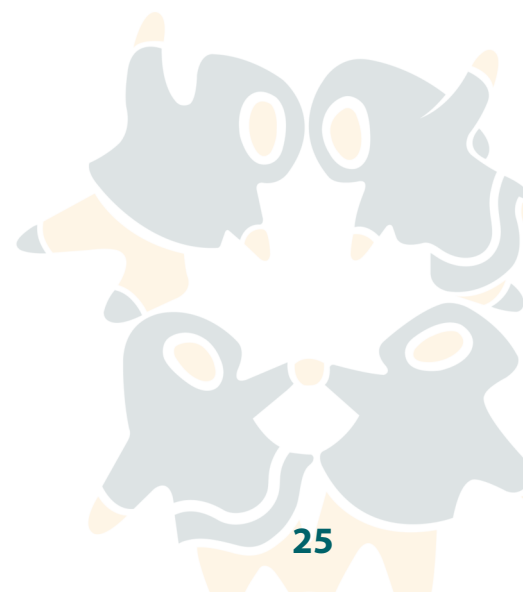
SIVULLIUJJAUJARIALIK 5: Ikajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqutiqarnimut aaqqigiarutiksani turaangalirluti Inuit nangminiq uummaqutiqalirluti

Tamainni nunalivut kasuumangittut Nuas Amialikaup uummaqutitaarvinganut, taakkua kisiani inuuvik ammalu Tuktuujaaqtuq, kasuumajuqanngittuq Nuas Amialikaup Aqqtukutaanganut. Inuit katujjiqatigiingit kasuumatitausimanngittummariusimajut Kanataup gavamangani, Kanataup nigiani ukiuqtaqtunganilu uummaqutilirinimut parnainirmit ullumimut kiinaujat unurniqsat tunijausimajut Kanataup nigiani ukiuqtaqtunganilu angiqatigiitigut. Qaakkanniagut, nunalilimaat Inuit Nunangani pijittiraqtauvaktut angijuutauniqsanut nangminirijaujunut, ilangit maannaujuq nangminiq uummaqutiliurutiqanngittut (IPP) maligarnik, kigliqatittikkanniqtuq Inuit ilaunirijanginnik maannaujuq

sivuniksamillu uummaqutiliurutinut. Piliriqatiqariaqatugut gavamanit saqqiinimut atuagarnik avatilirinimut uqsualungnut ikajurutuijut kamagijauttiaqtukkut ammalu upalungaijaqsimanikkut atuqtaukkannirunnaqtut saqqiinimut uummaqutilirinimut katiqsuqsimajunnaqtunut akikilligiarutautuinnangilluni nunalilimaattinnut, kisiani atuinnautitilluni nunalittinni atuttiarunnaqtumi ammalu makimatitaugunnaqtuni uummaqutitaarviujunnaqtunik ungasiktumuungajumi. Pivaallirutiqarumajugut kiinaujaqatitaunikkut, pilimmaksaqtitaunikkut, ammalu iqqanaijaat saqqitauninginnut Inuit piqatauqullugit ammalu pivaallirullugit asiagunгааq uummaqutilirinimut ammalu salumaniqsanik ullumisiutinik naliiraarutiksani. Piliriarijaujut saqqiinimut “pauqinginniqsauliqtittinimut” naammattarialik ammalu nalimugiirutauniluni Inungnut. Maannaujuq atuagat isumaqasiutismanngittut aktuiniujunik pauqijunut akiliqsuinimut akitujummariutillugu inuunasuarniujuq Inuit nunalinginnik.

Kajungiqsuqtaujugut sukkalijumi angigligiarninganut nangminiq uummaqutiqalirnimut tikiutijausimajuq Alaskami ammalu Kalaaĥiup Nunaanni nunaliujuni ammalu qaujijumajugut piuniqpaanit pilirijjusiujuuni ammalu ilinniarvigilutigu asingit Inuit aviktuqsimajut nunalinginnik. Kisiani, ilisaqsijugut Kanatami ajiunngittummarialungmi uummaqutilirinimut niurrutiqarnimut aaqkisuqsimajutiqatugut. Asiagunгааq uummaqutiqarnimut aaqqigiarutiksani Inuit Nunangani tikiujumajuaanngittut kisiani amigarijaujut atuagalirinimut ammalu ajurunniirnimut kamagijauluti piliriqatiqarluti Inungni.

ATUQTAUJUMAJUT TURAAGAKSAIT

- 5.1 Ikajuqsuinirmi Inuit Nunanganut turaangajumit uummaqutilirinirmut atuagarnik, piliriaksanit ammalu kiinaujaqaqtitaunirmut kajusititauluti Inungnut makimatitaugunnaqtuni uummaqutilirinirmut pijaujarialingnik ammalu sivullitijauqujaujunit
- 5.2 Inuit nangminiqaqarsaulirluti, gavamalirijiuluti ammalu aulattiluti uummaqutiliurutinik Inuit nunalinginnik
- 5.3 Aaqqiksuluti ammalu tukisinaqsititauluni tauturrugarijaujumit Inungnut piliriangujunit asijjiqpallianijumit makimatitaugunnaqtuni uummaqutiqaqinnarnirmut sivuniksami Inuit Nunalimaangani
- 5.4 Ikajuqsuinirmi gavamalimaakkunni piliriniqtaqarluni Inuit uummaqutiqaqinnaqtitauninginnut ammalu nangminiqsurluti

QANULIURIARUTIT

- 5.1.1 Tukitaaqtittinirmut Kanatami Inungnut uummaqutilirinirmut sivullitijauqujaujunit
- 5.1.2 Sanniqisaulirluti Inungnut piliriangujunit aksuruutaujut ikajuqsunirmut nunaqqatituaqatigiinngittunik ilinniarnirmut salumaniqsanik uummaqutilirinirmut naliraarutiksani ammalu pauqijunut akiqaqtittinirmut aktuiniujunik
- 5.2.1 Tukitaaqtittiluti aqutiksani Inuit nangminiqaqarsaulirluti ammalu gavamalirijiuluti uummaqutiliurutinik (uummaqutilirinirmut atuagarnik, nangminiqaqarnirmut ammalu kiinaujalirinirmut uuktuutiit, kiinaujaqtaarnaqtut ammalu ikajuqsunirmut piliriaksaujut)
- 5.2.2 Sivumuarutauluni makimatitaugunnaqtuni uummaqutilirinirmut qaujisarnirmut ammalu pivalliatittinirmut piliriangujumit tunngaviqarluti Inuit Nunangani ammalu aqqiumaluni atuliqittinirmut inuusirmuungajuni ammalu aqqiumajjutiksanut nutaannguqtitauvalliajunit ilaqarluti Inungnut nangminirijaujunit uuktuutinit
- 5.3.1 Ikajuqsunirmut uummaqutilirinirmut tukisiumanirmut, uummaqutini atunnginniqaunirmut ammalu uummaqutini piuqsuarnirmi piliriangujuni nunalingmi quttingniujumi
- 5.3.2 Ikajuqsuinirmi ilaakkuungajumi kiinaujaqaqtitaunirmut akiliinirmut uummaqutini tammaqsimajuqsuqtauninginnik ammalu atuutiqaqtitaunirmut aqqigiasinirmut inulimaanut iglugijauvaktuni ikajurutaukkanniqtumi kiinaujarnut atuinnaujuni iglukiksaluarnirmut
- 5.4.1 Atuliqittikkanninirmut iluittuulingajumit tautunnirmut uummaqutilirinirmut isumaaluutaujuni kasuumaniqsaujunut suurlu iglulirinirmut, niqiqainnariaqarnirmut, inuunasuarnirmut akinga, kiinaujanikkut pivalliatittinirmut ammalu avatilirinirmut

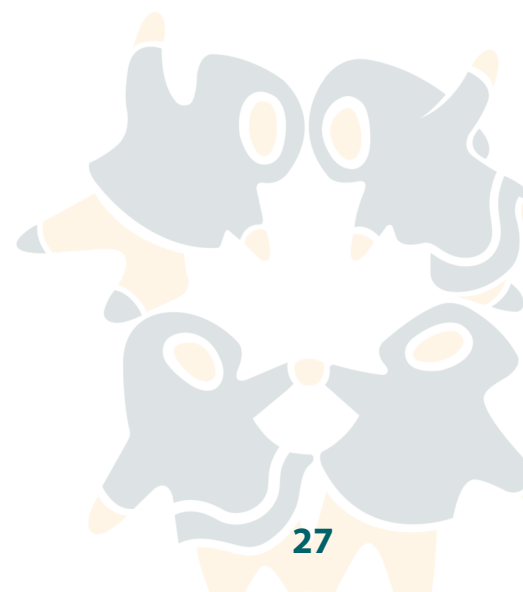
UNGASIKTUMUUNGAJUQ ANIGUQTAUJUQ

Tunngavigijaksat, makimatitaugunnaqtuni ammalu akituluangittuni uummaqutiliurutiit ilisimaluti tamainni Inuit nunalinginni.

6. Isua

Inuit ilisaqsivut tuavirnarjaujariaqarningani qanuiliuriarnirmut nunalivut sungiutijunnaqsiniarmata ammalu sannginiqsauliqtit-tiluti aniguijunnarninginnik maannaujuq ammalu saqqippaliarumaaqtunik aktuiniugajaqtunit. Nunarjuarmi pujurluit asijjiqtarunniiraluqaqata Paaris turaagaksanganut 2 °C-sialsiasmi, nunaqutivut aktuqtausimaniaqtuq kingunittinni ammalu maannaujuq pujurlungnut arraagunut 30-nut. Maannaujuq nunarjuarmiutaujogut uunarniqsauliqłuni 1 °C-sialsiasmik arraaguit 1900 pigiarngarninginnik. Nunaqutittinni, marruiqsuqtuni uunarniqsauliqtuq pijjutiqaqluni Inuit aviktuqsimajut nunangani. 80 pusantikasangnik Ukiuqtaqtuup sikunga arraagulimaamut sikuuliqtuq takunaqasiutilugu 1980 qitippasinginnik 45 pusan-timit Ukiuqtaqtuup sikunga arraagunut unuqtunut sikusimavalauqtuq. Pimmariuvu qaujimanirmit ajiunnginningit akunningani 1.5 °C-sialsias ammalu 2 °C-sialsias nunarjuarmi aksurjuaraalujuq. Ajiunnginningit sikuqanngittiammariktumi aujakkut 100 arraaguit anigujaraangamik taimaangunngingaaqluni qulit arraaguit anigujaraangamik uvvaluunniit marnguqpallianingani 38 pusantimik ungataanuluunniit quanguinnaqtumik nunami.

Ilisaqsijugut pitaqariarningani takujaulauqsimanngittuni asijjirutaugialingnik nunarjuarmi kiinaujaniujumi. Taimailingaliqtilluta uvattinni iqqaigtiaqaqtugut kamaqaqtummarialungnik ammalu qanuiliuriarutaujunnaqtunik inulimaanut tuavirnaqtuqaliraimmat ammalu ulurianaqtuqammariliqtillugu isumaaluutunik tavvattautigi qanuiliuriarutaugiaqaqtillugit. Nunarjuarmiuqatigiit katiqatigiilauqsimajut nuqqaqtittinirmut anirniqarnanngittumit qaaqtajuumut aulajunnautit qaujisaqtauninginnut katiqatigi-ikkannilaurmijut 1980-nginni nuqqaqtittinirmut uutirnaqtunik silaluqattarningani ammalu anirniqarnaqpuup qutsinninga ammaqtitauttailimaninganut. Taimaassainnapaluk qanuiliuriaqarmijugut nuqqaqtittinirmut silamut uqquusivalliannaqtunik pujurlunik ammalu silaup asijjiqpallianinganut, ammalu ikajuqsunirmut nunalingnik aksuruliriqtunik aktuiniujunut silaup asijjiqpallialiringanut.

Ilaliujjausimajut

ILALIUJJAUSIMAJUQ A

Piliriqatigiittiarniqsauniq

Katujjiqatiqarnimik Inungnik Silalirinirmut Qanuiliurirutini Inuit Nunangani:

Aaqqiktausimaningit Gavamaujunut ammalu Gavamaunngittunut Timiqutigijaujunut

Ikajuqtigijaujuq Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnautinganut

Aaqqiktausimaningit kinamuungamma?

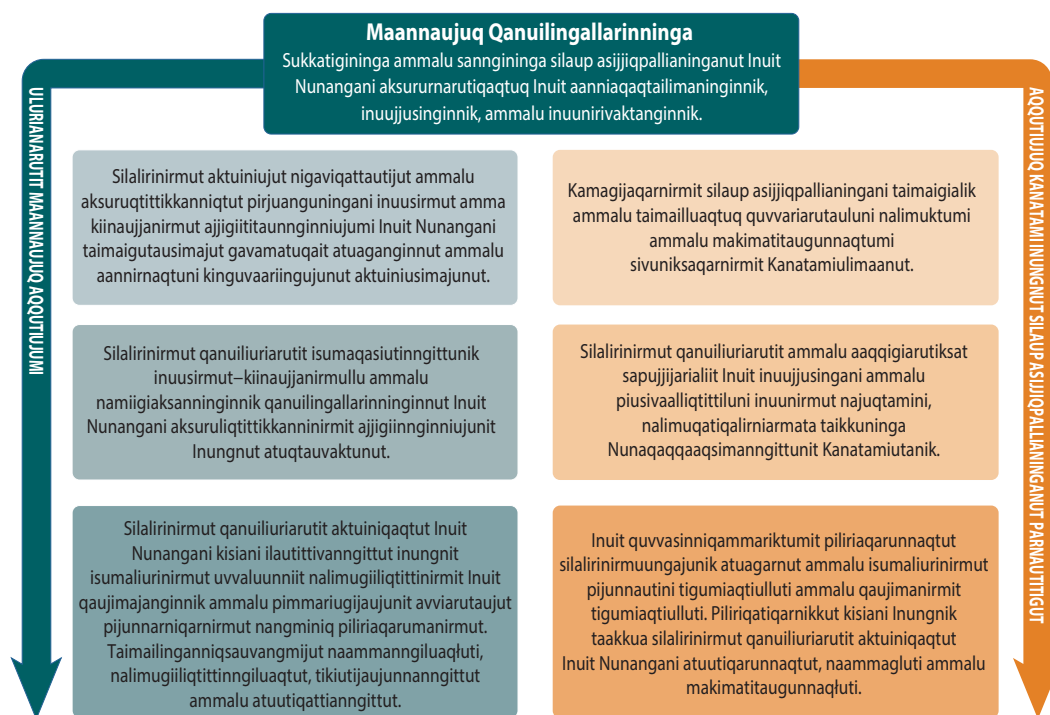
Kanatami ammalu nunarjuarmi timiqutigijaujut ammalu ilinniarviit pivagijjaqsimanirminik saqqijaaqtittijut qanuiliuriarumanirmut silaup asijjiqpallianinganut, piliriqatiqarumanirmillu katujjiqatigiinnik kamagijjaqarnimut silaup asijjiqpallianinganut Inuit Nunangani – Inuit nunaqutingit Kanatami. Ajauqtuqtavugut gavamait ammalu katujjiqatigiit uvattinni piliriqatiqarumaninginnut. Kajusiniqattiaqtut piliriqatigiinnijut tamarmik tukisiumaniqarialiit inuit aulattiningit ammalu isumaliurininginnik taakkualu tunngaviujut ammalu niriugijaujut taututtattinnik tunngaviuluti atuutiqattiaqtunut katujjiqatigiinimut.

Taanna katujjiqatigiinnik aaqqiktausimaningit, ikajuqtigijaujuq Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnautinganut (“Parnauti”), turaangajuq ikajurutauluni saqqijaaqtunut ammalu sivuniksami katujjiqatiginiqattinnik taakkualu:

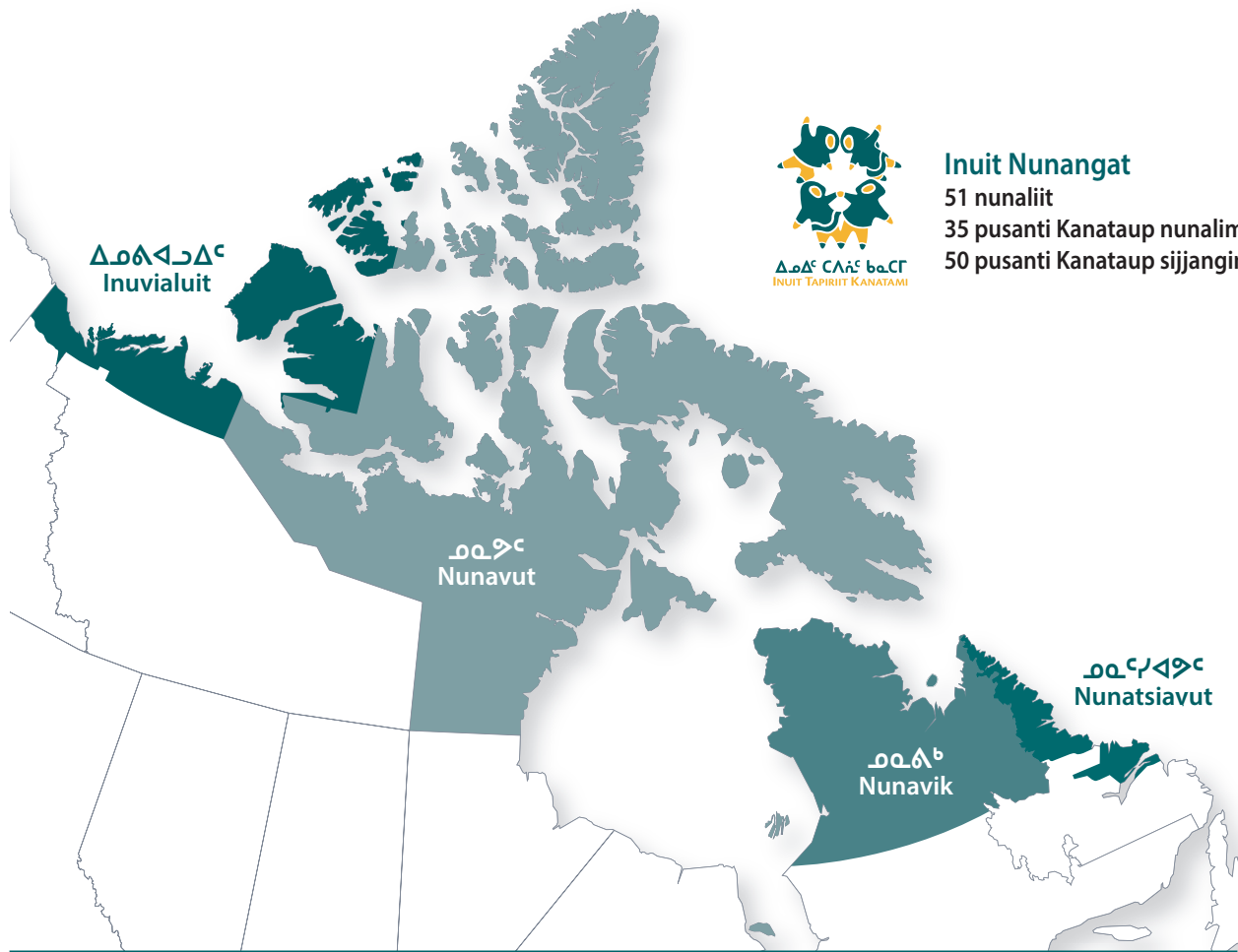
- Gavamatuqakkunni, Kanataup nigiani ammalu ukiuqtaqtungani gavamait
- Nunarjuarmi timiqutigijaujut
- Gavamaunngittut katujjiqatigiit
- Nangminiqaqtijut

Pigiarngarutijaujuq ajauqtuqinimut atuutiqaqtuni piliriqatigiinnijunit quvvariaqsinirmut Inungnut piliriarijaujumanirmut silalirinirmut sivullitijaujuqajunit ammalu pigiarutiksaniit.

Qanuimma katujjiqatiqariaqaqpat Inungnik? Marruuk aqqtiksaak silalirinirmut qanuiliurirutinut Inuit Nunangani

Inuit Nunangat: Naittuutiit sulijut

Inuit Nunangat

51 nunaliit

35 pusanti Kanataup nunalimaangani

50 pusanti Kanataup sijjanginnik

Inuvialuit Nunanga

Pijunnautinut timiqutigijaujuq: Inuvialuit Kuapuriisan
Nunataaruti: 1984 Inuvialuit Kingulliqaami Angiruti;
 Inuvialuit Nangminiġ Gavamaqarnimut Angiruti
 kingulliqaapaqsiutinginniinningit aajiiqatiqarnimut
Angininga: 90,650 km²

Nunavik

Pijunnautinut timiqutigijaujuq: Makivik Kuapuriisan
Nunataaruti: 1977 Jaims Pai ammalu Kuapak Tarrangani Angiruti,
 2008 Nunavik Inuit Nunataarutikkut Angiruti
Angininga: 443,000 km²

Nunavut

Pijunnautinut timiqutigijaujuq: Nunavut Tunngavik
Nunataaruti: 1993 Nunavummi Nunataarutikkut Angiruti
Angininga: 1,750,000 km²

Nunatsiavut

Pijunnautinut timiqutigijaujuq ammalu nangminiġ gavamanga:
 Nunatsiavut Gavamanga
Nunataaruti: 2005 Laapatua Inuit Nunataarutikkut Angiruti
Angininga: 72,520 km²

Tukisiumaniqarniq Inuit aulattininginnik

Aviktuqsimajuni aulattinirmut pilirianguvaktut

Pijunnautivut ammalu aulattinirmut atuqpaqtavut tisamani aviktuqsimanirijattinnik Inuit Nunangani — Nunavik (Kuapak Tarrangani), Nunatsiavut (Laapatua Uangnangani), Nunavut ammalu Inuvialuit Nunanga (Nunatsiaq) — ilisarijaujuinnaujut ammalu sapujjausimajut nunataarutinut angirutinit. Kanatamiutat Inuit anginiqpaamit Gavamaunngittuti nunami nangminiqaqtiujut Kanatami. Pijunnautiqagtut nunaup qaangani, nunaup ataani, imaqutittinni ammalu imaqutiginnittattinni Ukiuqtaqtumi, taakkunungalu pijunnautinut tigumiaqtugut pijariatujumik isumaliurinirmut piliriaqanirmit ammalu kamagijariaqanirmit aulattinirmut nunaqatittinnik ammalu imaqutittinnik. Nunataarutivut, ajjigiipaluktillugit, ajjigiingimmijut; saqqiisimajut tisamanik ajjigiinngittunik aviktuqsimajumut turaangalluni aulattinirmut pilirianguiaqtunik. Nunataarutivut unuqtut ilisimaliraluaqtillugu 30 arraagut ungataanut, inuit kiggaqtuijingit ilinniaqtittijariaqasuut Kanataup gavamangani, Kanataup nigiani ukiuqtaqtunganillu gavamaujuni ammalu inulimaanit qautamaapaluk pijunnautigijaujunik nunataarutittinnik.

Gavamatuqakkunni, Kanataup nigiani ammalu ukiuqtaqtungani gavamait qanuiliuriaqanasuktut tukisiu-manirmit ammalu kajusitittinirmut Inuit nunataarutinginnik.

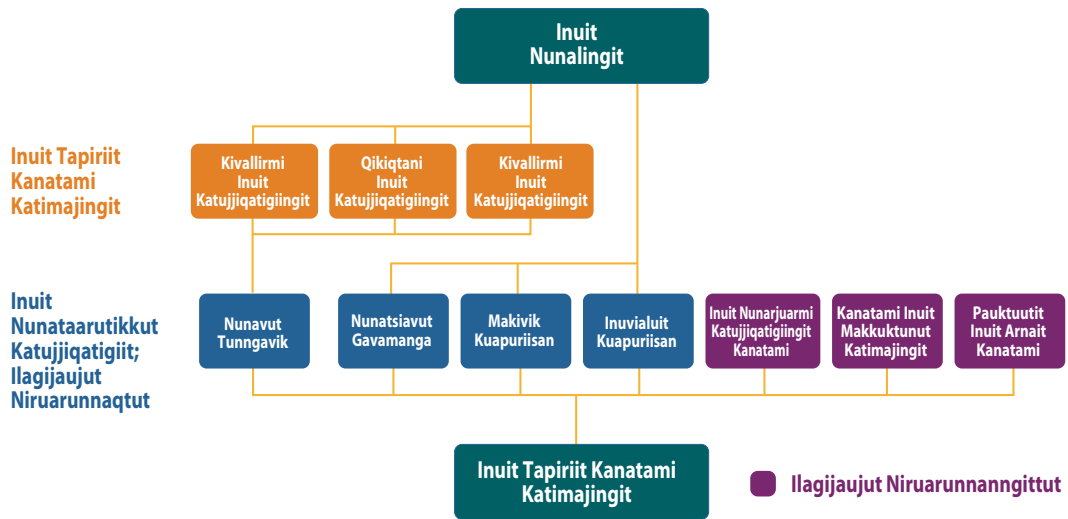
Gavamait qaliriiktut katujjiqatiqariialit Inuit aviktuqsimajut nunangani pijunnautinik tigumiaqtiujunik timiqutinit qaujimattiarinirmut inuit nangminiq piliriaqarumaningit ilisimaqasiutiluni piliriaksanut, atuagarnut ammalu pijittirautinut kajusititaujunut atuni Inuit aviktuqsimajut nunanginnik.

Kanatami Inuit kiggaqtuijingata katujjiqatigiingit: Inuit Tapiriit Kanatami (ITK)

Inuit Tapiriit Kanatami kiggaqtuiuvuq pijunnautigijaujuni amma piliririjaujumajuni Inungnut Kanatami quttingniqaqłuni. Inuit Tapiriit Kanatami aulataujuq Katimajiujunut ilaqaqlutik pijunnautinik tigumiaqtiujunik timiujunit tisamat Inuit nunangita aviktuqsimaninginnik. Taimaak aaqkisuqsimatillugu, Inuit Tapiriit Kanatami sivumuaqtittisuut katiqsuqsimajunik Inungnik inigijaujuniittunik aaqkisuinirmut atuagarnik, maligarnik, ammalu piliriaksanut isumaliuqtaujunut aktuiniqaqtunik Inungnut. Atuliqujausimajut Kanatami inigijaujunut pivalliatitaujuktut pijariatuninganut/atuagaup quttingninganut Inuit Tapiriit Kanatami katimajiralaanginnut, suurlu Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Katimajiralaangit (NICCC), ammalu Katimajinu-uqattaqtut isumaliurinirmut. Aaqkisuqsimaningit Inuit Tapiriit Kanatami katimajiralaangit suurlu tarraqtuutiuvuq nunait aviktuqsimaninginnik kiggaqtuijujunik Inuit Tapiriit Kanatamikkut Katimajinginnik. Inigijaujut naammakpata nunarjuarmi uqallausiujunut, uqausiuvaktut nunarjuarmi katimaniujunit taakkununga Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami. Pitaqallilirningani nutaannguqtitausimajumi Inuillu Kanataup gavamakkungillu piliriqatigiinngit tukiqaqpuq Kanataup gavamanga piliriaqatiqariialik katujjiqatiqarlutik Inuit Tapiriit Kanatamikkunni quttiktummaringnik Kanatami atuagarnik pivalliatittinirmut aktuiniqaqtunik Inuit pijunnautinginnik, suurlu silaup asijjiqpallianinganut atuagarnut ammalu qanuiliurarinut. Inuit Tapiriit Kanatami aksuruutiqaqtut sulit qaujimattiarinirmut Inuit piliriqatualutik naammaktumi quttingniujumik pimmarjujunik Kanatami uqallausiqatillugit.

Kanataup gavamanga ilaujarialit ammalu piliriqatiqarlutik Inuit Tapiriit Kanatamikkunni qanuittuinnarnik Kanatami atuagarnik aktuiniqaqtumit Inuit pijunnautinginnik, sulirirarniujuq piliriqatigiinianirmut nutaannguqtitausimajumi Inuillu Kanataullu gavamakkungit katujjiqatigiinnginnut.

Inuit Tapiriit Kanatami aulattiningita aaqquqsuqsimaningi

Inuit Nunangani Atuagarnut Iniksaq

Inuit atausiulluti inuuvut atausirmik iliqqusiqaqłutik, aaqquqsuisimalluti aulattinirmut. Inuit Nunangani atuagarnut iniksaq ilisaqsivuaq atausiuqatigiiniqput inuulluta ammalu qaujimattiarinirmut Kanataup gavamangata atuagangit ammalu piliriaksangit nalimuktumit atuinnaluti tamainnut Inungnut. Nutaannguqtitausimajukkut Inuillu Kanataup gavamakkungillu piliriqatigiinngit, Inuit aksuruutiqaqsimajut Kanataup gavamakkungit atuliquullugit Inuit Nunangani atuagarnut iniksami ikajuqsunirmut nangminiq piliriaqarumanirmut ammalu isumagijunnaiqsigiallanirmut.

Ajjiunngittut pijunnautiit ammalu iliqqusirijaujuq Inungnut, ammalu nangminiq piliriaqarumanirmut turaangalluni silaup asijjiqpallianinganut ammalu silalirinirmut atuagarnut, ikajuqtuqtauniqpaangujut Inuit Nunangani atuagarnut iniksatiqut.

Qanuq uvattinni piliriqatiqarunnarmangaat kamagijaqarnirmut silaup asijjiqallianinganut

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqallianinganut Parnauti aqqiksuiuvuq silalirinirmut sivullitijauqujaujunut ammalu turaagarijaujunik Inungnut.

Tauturruugarijavut:

Makimatitaugunnaqtuni Inuit nunalingit piliriqatigiilutik sila asijjiqallialiqtillogu imailiurnirmut:

- Ajjiinginniujuunik aniguinirmut;
- Ungasiktumuungajut kajusiniqattiarnirmut;
- Sanniqisaulirluni aanniaqarnanngittuliriniq ammalu qanuinnngittiarniq; ammalu
- Kajusitauluti kasuumanijut Inuit iliqqusinganut, inuujusinganut ammalu avatinganut.

Pijjutigijavut:

1. Aqqiksuiurnirmut nunalingni, aviktuqsimajunit, Kanatami, ammalu nunarjuarmi silalirinirmut atuagarik.
2. Sivumuarutiqarnirmut Inungnut piliriangujunut silalirinirmut qaujisarnirmut, atuagaliurnirmut ammalu qanuiliurariutinit piliriqatigiinniujukkut tikumajunit uvattinnut ajjiunngittumit, irnginnaq, piruqalliajumi ammalu unuqtunit Inungnut pijaujarialingnik.

Pivalliatittinirmut piuttiaqtuni katujjiqatiqarnirmut quvvariaqtittijumit Inungnut piliriangusimajuni

Sivumuaqpallianirmut tunngavigijavut:

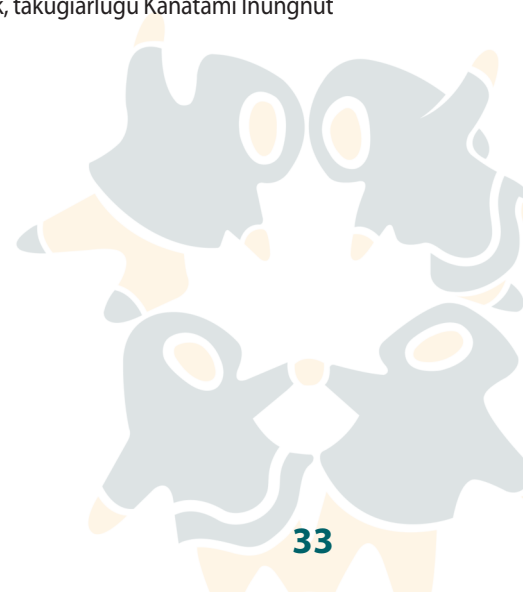
Silaup asijjiqpallianinganut sivullitjauqujavut

Inuit piliriqataujumallariktut aaqiqsuiqataunirmit silalirinirmuungajunik atuagarnik ammalu qanuiliuriarutinit ilautitsittianiar-mata ammalu atuutiqattiarluti uvattinnut, ammalu piusivaallirutaaluti inuusittinnut. Piliriqatigiittiarluta, pivalliatittijunnam-mariktugut tallimaujunit kasumaqattautijunik silalirinirmut sivullitjauqujavunit:

Qaujigiakkannirit

Qaujigiakkannirumaguvit qanuiliuriarutinit piliriangujunnaqtunik piliriqatigarnikkut Inungnik, takugiarlugu Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti.

ILALIUIJJAUSIMAJUQ B

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti Tamainni Takulugu

TAUTURRUUGARIJAVUT

Makimatitaugunnaqtuni Inuit nunalingit aaqquqsuqsimajut kasuumaninginnut iliqquqsipput, inuusiqtut ammalu avativut katujjiqatigiinningit sila asijjiqpalliaqitillugu aniguinirmi ajjiqititaunnginnirmit, kajusittinirmit ungasiktumuungajumi kajusittiarnirjavut, ammalu sannginiqsauli-tittinirmit aanniaqqaqtailimanittinni ammalu qanuinnngittiarasuarnittinni

PIJUTIGIJAVUT

1. Aaqquqsuqsimajut nunalingni, aviktuqsimajunit, Kanatami, ammalu nunarjuarmi silalirinirmit atuagarnik.
2. Sivumuarutiqarnirmit Inungnut piliriangujunit silalirinirmit qaujisarnirmit, atuagaliurnirmit ammalu qanuiliurirutinit piliriqatigiinniujukkt tikiumajumit ajjiunngittumit, irnginnaq, piruqpalliajumi ammalu unuqtunit pigiaqqaqtattinni.

SIVUMUAQPALLIANIRMUT TUNNGAVIGIJAUJUT

Pijunnautiit ammalu Nangminiq piliriaqarumanikkut
Sivuliqtiuniq ammalu Aniguijunnarnirmit
Ungasiktumuungajut ammalu Iluittuulingajut

SIVULLIUTIJAUQUJAUJUT

ATUQTAUJUMAJUT TURAAGAKSAIT

1. QAUJIMANIQARNIRMI AMMALU AJURUNNIQTITTINIRMI Sivumuarutauluni Inuit ajurunniqtitauningit ammalu qaujimanigarnirmi aturunarmi silalirinirmit isumaliurirmit	Quvvariaqtauluni nangminiq piliriaqarumanikkut 1.1 Sannginiqsauliqtitauluni Inuit nangminiq piliriaqarumaningit silaup asijjiqpallianinganut isumaliurirmit, atuagaliurnirmit ammalu qaujisarnirmit piliriniujunit 1.2 Aulattinirmit ammalu ikajuqsunirmit aviktuqsimajuni Inungnut silaup asijjiqpallianinganut parnautiujunik 1.3 Saqqijaaqtittiluti Inungnut piliriangujunit silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnirmi ammalu nauttiqsunirmi
2. AANNIAQARNANNGITTULIRINIQ, QANUINNGITTIARNIQ AMMALU AVATILIRINIQ Piusivaalliqtitauluti Inuit ammalu avatilirinirmit aanniaqarnanngittulirirmit ammalu qanuinnngittinirmit aniguqtaujut katujjiqatigiinikkut inuit aanniaqarnanngittuli rinikkut, ilinniarnilirinikkut ammalu silalirinirmit atuagarnik ammalu piliriangujunit	Atuagarnit Aaqqigiasinirmit 2.1 Qaujimattiarinirmit silamut sungiutinirmit atuagait ilaqaraluarmangaatta Inungnut turaangajunit aanniaqarnanngittulirirmit ammalu qanuinnngittinirmit isumagijauqasiutijunit
3. NIQITAARVIUVAKTUT Miklgiqtauluni silamut aktuqtaujun-narninginni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut	Amigarijaujut kamagijauluti 3.1 Ikajuqsunirmit Inungnit iglumiugatiigtunit asiujisimajunit ammalu surattiqsimajunit angunasunnirmit atuqtauqattaqtunit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunit 3.2 Qaujimattiarinirmit niqinut atuagait, piliriangujunit, parnautiit ammalu pijittirautiit Inuit nunangani atuqasiutigaluarmangaatta Inungnut turaangajunit silaup asijjiqpallianinganut ammalu niqitaarviuvaktunut qaujisarniujunit
4. NUNALIIT ATUQPAKTANGIT AULAJUNNAQULLUGIT Amigarunniirmit nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit taakkununga silamut surattijangilluti nutaanit sanaluti, aaqqigiasiluti saqqijaaqavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inungnik sivuliqtiqarluti sungiutivallianingit immi asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit	Ulurianaqtumiititsittailimaniq 4.1 Qaujisqtauluni silamut aktuqtausarinninginnik sanajausimajuni ammalu immi saqqijaaqtuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani qaujimattiarinirmit Inuit tunngaviqaraluarmangaatta ammalu ikajuutiksani miklgiqatirirmit ammalu sungiutiqasiutinirmit 4.2 Nalunaiqsinirmit silalirinirmit ulurianaqavagiiqtuni nunanngiakkut ammalu atuqtausarinirmit pijaujarialingnik ammalu nipiqutigijaujunirmit ikajuutiksani 4.3 Saqqiiluti sanasimajuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit manimasautinik silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti ammalu aaqqigiasiluti saqqijaaqavagiiqtuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani
5. UUMMAQQUUTILIRINIQ Ikajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqquitiqarnirmit aaqqigiarutiksani turaangaliruti Inuit nangminiq uummaqquitiqarliruti	Pijaujarialiit qaujisqtauluti 5.1 Ikajuqsunirmit Inuit Nunanganut turaangajumit uummaqquutilirirmit atuagarnik, piliriksani ammalu kiinaujaqqaqtitaunirmit kajusititauluti Inungnut makimatitaugunnaqtuni uummaqquutilirirmit pijaujarialingnik ammalu sivullitjauqujaujunit 5.2 Inuit nangminiqarniqsauliruti, gavamalirijiuluti ammalu aulattiluti uummaqquutilirutinik Inuit nunalinginnik 5.3 Aaqquksuiluti ammalu tukisinaqsititauluni tauturruugarijaujumit Inungnut piliriangujunit asijjiqpallianiumit pitaqainnarnianingnik makimatitaugunnaqtuni uummaqquitiqainnarnirmit sivuniksami Inuit Nunalimaangani 5.4 Ikajuqsunirmit gavamalimaakkunni piliriniqtaqarluni Inuit uummaqquitiqainnaqtitauninginnut ammalu nangminiqsurluti

QANULIURIARUTIT

Atuqtaunisaqulitigiarlugu Inuit qaujimanirijangit

- 1.1.1 Ajauqtuunirmut atuagarnut ammalu pilirijjusirnut Inuit qaujimaningit nalimuktumit atuqtaugaluarmangaq silaup asijjiqpalliananganut isumaliurtaujuunut
- 1.2.1 Atuqtaunasulluni pivalliatittinirmut aviktuqsimajuni Inungnut silaup asijjiqpalliananganut parnautiujuunik
- 1.3.1 Qaujimattiarinirmut silalirinirmuungajut tukisigiarutiksats atuinnauluti Inulimaanut tusaumatittinirmut qaujisaqtaunikuujuunik aturluti isumaliurinirmut
- 1.3.2 Aaqkiksuluti marruiliqqangajukkut silaup asijjiqpalliananganut tukisigiarutiksant tusaumaqatigiinirmut piusittivavulaanut Inungninngaagtunik nunalingni nunarjuarmut quttingniujumut
- 1.3.3 Saqqiiluti Inuit nunaqutinginnik ammalu ukiuqtaqtulimaami silaup asijjiqpalliananganut tauqsiiqattautijunnaqsirnut
- 1.3.4 Aaqkiksuluti atuqtauniaqtumit piviqaqittijumi atuutiqaqtumut pilirivvingmut tusaumaqatigiinirmut saqqippalliajuunik Inungnut silaup asijjiqpalliananganut pigiarutiksaujunut ammalu kiujjutaavalliajuunut titiraqsimajuni qaujisaqtaunikuni taimaigiaqatillugu Inuit katujjiqatigiikkunginnut
- 1.3.5 Saqqijaaqtittiluti Inungnik sivuliqtigiarluti ammalu marruungnut saqqitauluni silaup asijjiqpalliananganut qaujisarnirmi ammalu nauittiqsurnirmi

Ikajuqsuunirmut aanniaqarnangittulirinirmut ammalu iliqqusirmut kinaugiaksanginnik

- 2.1.1 Ajauqtuunirmut atuagarnut ammalu pilirijjusirnut Inuit qaujimaningit nalimuktumit atuqtaugaluarmangaq silaup asijjiqpalliananganut isumaliurtaujuunut
- 2.1.2 Ikajuqsuunirmut nunalingni Inungnik sivuliqtigiarluti silalirinirmut aanniaqarnangittulirinirmut asijjiqatitinnit piliriangujuunik turaagaqarluti uumaniqarvuijut aanniaqatitinnit ammalu Inungnut aanniaqarnangittulirinirmut ammalu attanajaiqsimanirmut isumaaluutaujuunik
- 2.1.3 Saqqiiluti Inungnut turaangajuni, iliqqusirminut naammaktuni, ammalu angummut arnarmuluunniit turaangajumi aanniaqarnangittulirinirmut ammalu qanuinnigittinirmut nalunairutinit atuqasiutijunit silamut aktuqtausarainninginnut
- 2.1.4 Tititauluti silaup asijjiqpalliananganut qanuijjuutaujuunik Inungnut nunami ammalu tariup sikungani iliqqusirmut ammalu angunasunnirmut atuqtauvaktunit tukisiumaniqarniqsaunirmut turaangaqasiutijunit aanniaqarnangittulirinirmut aniguqtaujunut, ammalu piviqaqittinirmut qaujisaunikuujuunik silamut sungiutinirmut atuagaliunirmut

Niqitaarviuvaktut sannginiqsaulititauluti

- 3.1.1 Nalunaiqsunirmut piviqarvuijut piusivaallitittinirmut makitatitassauninga angunasuktunit ikajurnirmut piliriangujuunik ammalu ajurunniirningit silalirinirmut aniguqtausarainninginnik Inungnut angunasuktunit, ilagijaulluni taanna, Kanataup Ukiuqtaqtungani Niqittiavalirinirmut maannalisaulauqtuq saqqititaulauninga (2018 nunngunginni) Kanataup gavamakkinginnik angunasuktunit ikajurnirmut tunniqqusiaq
- 3.2.1 Nalunaiqsunirmut silaup asijjiqpalliananganut tuavirnarjaujuunik pijaujarialingnik ammalu amigarijaujuunik niqitaarviuvaktunik Inuit atuqpaktanginnik, ilagijaulluni Inuit ammalu niuvirviuvaktut niqitaarviuvaktunit
- 3.2.2 Taimailingalirluni Inuit ilautitauluti aaqquimatittinirmut ammalu kajusittinirmut qanuittutuinnarnik atuagarnik, piliriangujuunik, ammalu pijittirautinit aktuiniqaqtunit Inuit niqiqainnariaqarninginnut
- 3.2.3 Sanaluti angunasuktunit attanajaiqsimanirmut ikajuutiksant ilagijauluti qinirirmut ammalu annamaksinirmut ammalu tariurmit pijittirautinik nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ammalu ajurunniqtittinirmi
- 3.2.4 Taimailingalirluni Inuit piqatauluti ammalu ilautitauluti aaqquimatittinirmut silap ulurianarninganut tusaqtaujarialingnik Inungnut niqitaarviuvaktunit
- 3.2.5 Ikajuqsuunirmi piliriqatigiitinnit inulimaanut aanniaqarnangittulirijunit ammalu nunalingni niqiqainnariaqarnirmut piliriangujuunik qaujisarnirmut Inuit saqqijaarviuninginnik saqqippalliajuunik niqiminngaqtunik ammalu imirmingaaqtunik aittuutasuunik aannianit, sururnaqtunit, ammalu qupirruarjungnik

Aksuruqtittiluti asijjiqutaujunnaqtunik nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit asijjirniujunut

- 4.1.1 Tusaumatittinirmi tukisigiarutiksani ammalu piuniqpaanit pilirijjusirnit sanajausimajuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ulurianaqtunut nunanngualiunirmut, aktuqtausarainnirmut qaujisarniit ammalu sungiutinirmut parnainirmi Inuit Nunalimaangani asinginnillu ukiuqtaqtulimaami Inuit nunaqutinginnik
- 4.1.2 Ikajuqsuunirmi atuqasiutinirmut Inuit qaujimaqatigianginnik iglulirinirmut maligaujuunik ammalu pilirijjusiujuunik
- 4.2.1 Ikajuqsuunirmi Inuit Nunalimaangani kiinaujaqatitaunirmut ulurianaqtunut nunanngualiunirmut ammalu attuqtausarainiujunik qaujisarnirmut
- 4.3.1 Piliriaqarluti pitaqarunniqtittinirmut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit akiliksanit Inuit Nunangani silamut surattijangittuni sanaluti
- 4.3.2 Taimailingalirluni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqtaqarluni ilalutisimatittinirmut Inungnut piliriangujuunik silalirinirmut ijaruvaujarnik
- 4.3.3 Aaqkiksunirmut ungasiktumuungajumi parnautimi asijjirutaavallianaqtunut silamut surattijangilluni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqatittinirmut Inuit Nunangani, taakkualu qangatasuunut imaanilu ingirrajulirinirmut, qarasaujatigut tusaumajulirijjutiit, iglulirinirmut ammalu nunalingnik nunaliit atuqpaktanginnik aulajunnaqullugit

Atuqtaunasulluti salumaniqsaujut uummaqquutilirinirmut naliiraarutiksaujut

- 5.1.1 Tukitaaqtittinirmut Kanatami Inungnut uummaqquutilirinirmut sivullitijauqujuunik
- 5.1.2 Sannginiqsaulirluti Inungnut piliriangujuunik aksuruutaujut ikajuqsunirmut nunaqatigianginnit ilinniarnirmut salumaniqsanik uummaqquutilirinirmut naliraarutiksant ammalu pauqijunut akiqaqtittinirmut aktuiniujunik
- 5.2.1 Tukitaaqtittiluti aqquittinirmut Inuit nangminiqarniqsaulirluti ammalu gavamalirijjulluti uummaqquutiliruntunik (uummaqquutilirinirmut atuagarnik, nangminiqarnirmut ammalu kiinaujalirinirmut uuktuutiit, kiinaujaqtaarnaqtut ammalu ikajuqsunirmut piliriksaujut)
- 5.2.2 Sivumuarutauluni makimatitaugunnaqtuni uummaqquutilirinirmut qaujisarnirmut ammalu pivalliatittinirmut piliriangujuunik tunngaviqarluti Inuit Nunangani ammalu aaqquimaluni atulitittinirmut inuusirmuungajuni ammalu aaqquimajjutiksant nutaanngutitavalliajuunik ilaqarluti Inungnut nangminirijaujuunik uuktuutinut
- 5.3.1 Ikajuqsunirmut uummaqquutilirinirmut tukisiumanirmut, uummaqquutini atunnginniqsaunirmut ammalu uummaqquutini piusuarinirmi piliriangujuunik nunalingni quttingniujumi
- 5.3.2 Ikajuqsuunirmi ilaakkuungajumi kiinaujaqatitaunirmut akiliinirmut uummaqquutini tammaqsimaqsiuqtauninginnik ammalu atuutiqaqtunni aaqqigiasinirmut inulimaanut iglujiauvaktuni ikajurutaukanniqtumi kiinaujarnut atuinnaajuni iglukiksaluarnirmut
- 5.4.1 Atulitittikkanninirmut iluittuulingajumit tautunnirmut uummaqquutilirinirmut isumaaluutaujuunik kasuumaniqsaujunut suurlu iglulirinirmut, niqiqainnariaqarnirmut, inuunasuarnirmut akinga, kiinaujanikkut pivalliatittinirmut ammalu avatilirinirmut

UNGASIKTUMUUNGAJUT ANIGUQTAUJUT

PILIRIQATIQRNIRMIK

- Inuit, taakkualu innammarit, arnait, makkuktut ammalu inuit timimigut ajurutiliit, atuutilingnik piliriaksaqarluti silaup asijjiqapallianinganut isumaliurutiqrnirmut katiqatigiikillugit

QAUJIMAJAUTTIANIQAANGUJUT

- Piuniqaangajut qaujimajuniit atuinnauningit silalirinirmut isumaliurinirmut

AANNIAQARNANNGITTULIRINIRMUT ANIGUQTAUJUT

- Atuutiqaqtumi ammalu ilaliujjisimajumi iliqqusirmuungajumi pilirijjusirnik aaqqiksuqtausimajuni aanniaqarnanngittulirirjini silaup asijjiqapallianinganut aktuiniujut piujunniqitsikkanniniangimmata aanniaqarnanngittulirinirmut aniguqtaujunik
- Atuutiqaqtumi, ilaliujjisimajumi, iliqqusirmuungajumi ammalu arnarmut angummulluunniit turaangajumi inulimaanut aanniaqarnanngittulirinirmut pilirijjusirnik silaup asijjiqapallianinganut aktuiniujut piunngittuni Inungnut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinnngittiarnirmut aniguqtaujunik
- Inungnik sivuliqtiqarluti aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut pigiarutiksaujut makkuktut atuinnararviuniqsauniarmata nunaliarujjaunirmut, isumalirinirmut piusivaallirutaunit aniguqtaujunik ammalu nunaliit aniguijunaqsinninginnut

NIQIQAINNARIAQARNIQ

- Qaujisarutiksats atuinnautitaujut iliqqusirmuungajunik naammagijauniqsaujunit niqittiavangnik atuinnautitaugaluarangaat silamut aktuinitaqaraluaqtillugu
- Silamut ulurianarutaujut atuinnaujunut niqittiavangnut niuviaksauvaktunut qaujisaqtauluti ammalu mikfigiaqtauluti

MAKIMATITAUGUNNAQTUNI NUNALIIT ATUQPAKTANGIT AULAJUNNAQULLUGIT

- Sanajausimajut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit silamut surattijanngilluti, uummaqutini atunnginniqaqsaqtauluti, makimatitaugunnaqtuni ammalu tikiumaluti iliqqusilirinirmuungajuni ammalu atuqtaugumajuni
- Silamut surattijanngilluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ammalu sungiutinirmut ikajuutiksaniit uvattini ikajurniqaqpuq sungiutinirmut immiini asijjiqapalliajunut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit qanuinnirijaujunit

NANGMINIQ UUMMAQQUTIQRNIRMIK

- Tunngavigijaksat, makimatitaugunnaqtuni ammalu akituluannngittuni uummaqquutiurutiit atuinnauluti tamainni Inuit nunalinginni

ILALIUJJAUSIMAJUQ C

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti – Atuliqtittinirmut Parnauti

1. QAUJIMANIQARNIRMI AMMALU AJURUNNIQTITTINIRMI: Sivumuarutauluni Inuit ajuruniiqtitauningit ammalu qaujimanigarnirmi aturunnarmi silalirinirmut isumaliurinirmut

Atuqtaujumajut turaagaksait	Qanuiliuriarutit	Kajusititajarialik(liit)
1.1 Sanniqisauliqtitaluni Inuit nangminiq piliriarqarumaningit silaup asijjiqpallianinganut isumaliurinirmut, atuagaliurnirmut ammalu qaujisarnirmut piliriniujunit	1.1.1 Ajauqtuinirmut atuagarnut ammalu pilirijjusirnut Inuit qaujimaningit nalimuktumit atuqtaugaluarmangaag silaup asijjiqpallianinganut isumaliurutaunumut	<p>Tikillugu 2020, Inungnut silalirinirmut qaujisarniq, atuagaliurniq ammalu isumaliurniq tukimuqaqtiqattiqut Kanatami Inungnut Parnautiujug Qaujisarnirmut (NISR) pivalliatittinirmut Inuit maligialinginnik nangminiqarnirmut, aulattinirmut, atuinnaqarviunirmut, atuqatigiinnirmut ammalu asiujittaulimanirmut Inungnut turaangajunik titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni (Kanatami Inungnut Parnautiujug Qaujisarnirmut qanuiliuriaruti 4.3)</p> <p>Tikillugu 2021, Inungnut turaangajut qanuiliuriaruti, nalunairutiit ammalu atuagat kamagijauttirluti Kanataup gavamakkunginni, Kanataup nigiani ukiuqtaqtumillu (FPT) silalirinirmut pigiarutiksant ammalu Inuit kiggaqtuijiujut ilauqatauluti aulattinirmut tamainnik Kanataup gavamakkunginni, Kanataup nigiani ukiuqtaqtumillu silalirinirmut piliriaksanik ammalu kiinaujarnik atuqtaujunik Inuit Nunangani.</p> <p>Tikillugu 2022, atausirminngaaqtug Kanataup gavamakkunginnik inungnut silalirinirmut sungiutinirmut kiinaujaqatitaunirmut atuliqtitaunumut</p>
1.2 Aulattinirmut ammalu ikajuqsunirmut aviktuqsimajuni Inungnut silaup asijjiqpallianinganut parnautiujunik	1.2.1 Atuqtaunasulluni pivalliatittinirmut aviktuqsimajuni Inungnut silaup asijjiqpallianinganut parnautiujunik	<p>Tikillugu aujaq 2019, Inungnut silaup asijjiqpallianinganut aulattinirmut ammalu piliriniujumut nunanngualiuurnirmut ikajuutiksamit katujjiqatigiinniujujut Inungnit kiggaqtuijiujunik katujjiqatigiingujunit ammalu silataaningaaqtunik katujjiqatigijaujut pijariiqtausimalirluni</p> <p>Tikillugu ukiaksaag 2019, qaujisarnirmut aqqiktausimaningit Parnautiup atuliqtitauninganut ilisimaliqtug qimirrujaujunnasqinirmut pilirianguningani pijariiqtauluni atuni kiinaujat arraagugata isuani</p>
1.3 Saqqijaaqtittiluti Inungnut piliriangujunit silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnirmi ammalu nauttiqsurnirmi	1.3.1 Qaujimmattiarinirmut silalirinirmuungajut tukisigiarutiksant atuinnauluti Inulimaanut tusaumatittinirmut qaujisaqtaunikujunik aturluti isumaliurinirmut	<p>2019-mi, katujjiqatigiinniujujut aqqiksuqsimaluti Inungnut kiggaqtuijiujunit katujjiqatigiinut ammalu Kanatami Pilirivvingat Silalirinirmut Pijittirarnirmut nalunaiqsinirmut naliat Inungnuungajut titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni ammalu silalirinirmut pijittirautiit pijaujariialit ammalu tauqsinirmut tiki-umajaujunnarmangaat taikuuna Kanatami Pilirivvingat Silalirinirmut Pijittirarnirmut</p> <p>Tikillugu 2020, Inungnut silalirinirmut titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni pijaujariialit titiqtasimajut ammalu qaujisarniujujut titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni atuinnauninginnik pijariiqtausimalirluni</p> <p>Tikillugu 2022, qaujisaraksaujunik piusivaallirutaunumut pitaqauqtug atuinnaqarviunirmut silalirinirmut titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni Inungnut isumaliurijuijunit</p>
	1.3.2 Aaqqiksuluti marruiliqqangajukkut silaup asijjiqpallianinganut tukisigiarutiksant tusaumaqatigiinnirmut piusittivaaulaanut Inungninngaaqtunik nunalingni nunarjuarmut quttingniujumut	<p>Pigiarnarningani 2020, Inungnut silaup asijjiqpallianinganut qarasaujukuttu ikiaqqivitaqalirluni Inuit tunniqsaujunnarniarmata Inungnut pilirianguqsimajunik nunalingni, aviktuqsimajuni ammalu nunarjuarmut silalirinirmut pigiarutaunumut ammalu piunipqaanik pilirijjusiujuunik</p> <p>Tikillugu 2022, qaujisaqtauninga Inungnut silaup asijjiqpallianinganut qarasaujukuttu ikiaqqivik pijariiqtausimalirluni, ammalu nalunaiqsijug qanuq atuqsimangmangaatta Inungnut silaup asijjiqpallianinganut tauqsinirmut ammalu piliriqatigiinnirmut</p>
	1.3.3 Saqqiilutit Inuit nunaqtinginnik ammalu ukiuqtaqtulimaami silaup asijjiqpallianinganut tauqsiiqattautijunnaqsinirmut	<p>Tikillugu 2020, arraagunut unuqtunut piliriarqanirmut parnautimit saqqiinnirmut Inungnut silaup asijjiqpallianinganut tauqsinirmut piviqarniujuunik ilisisimaluti</p> <p>Tikillugu 2022, Inungnut silaup asijjiqpallianinganut tauqsinirmut piliriarqanirmut parnauti tamainnik atuliqtitaunumut</p>
	1.3.4 Aaqqiksuluti atuqtauniaqtumit piviqatitittijumi atuutiqaqtumut pilirivvingmut tusaumaqatigiinnirmut saqqippalliajunit Inungnut silaup asijjiqpallianinganut pigiarutiksaujunut ammalu kiujju-tauvallaiajunut titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni taimaigiaqatillugu Inuit katujjiqatigiikkunginnut	<p>Tikillugu 2020, Inungnut aviktuqsimanijuunungajumik titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni atuqatigiinnirmut maligialingnik turaangaluti Inungnut silalirinirmut tukisigiarutiksant atuqatigiinnirmut nalunaiqtausimaliqtut</p> <p>Tikillugu 2022, Inungnut silalirinirmut titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni atuqatigiinnirmut maligialit tamainnik atuliqtitaunumut</p>
	1.3.5 Saqqijaaqtittiluti Inungnik sivuliqtiqarluti ammalu marruungnut saqqitauluni silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnirmi ammalu nauttiqsurnirmi	<p>Tikillugu 2020, Inungnik sivuliqtiqarluti silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnirmut ammalu nauttiqsurnirmut piliriangujut iliaqsimalirluti Inuit Tapiirit Kanatamikkut silaup asijjiqpallianinganut qarasaujukuttu ikiaqqivungani</p> <p>Tikillugu 2022, inungnut turaangajumit silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnirmut ammalu nauttiqsurnirmut ilinniarniqtaqarluni Inuujujut qaujisaqtiit ammalu atuagaliuqtiit Inuit Nunanganingaaqtunik pilirijunit tusaumaqattautiqatigiigutitigut ammalu atuqatigiinnirmut qaujisarnirmut ammalu nauttiqsurnirmut aksururutaunumut ammalu piviqarniujuunik</p>

2. AANNIAQARNANNGITTULIRINIQ, QANUINNGITTIARNIQ AMMALU AVATILIRINIQ: Piusivaalliqtitauluti Inuit ammalu avatilirinirmut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinnngittiarnirmut aniguqtaujuq katujjiqatigiinikkut Inuit aanniaqarnanngittulirinikkut, ilinniarnilirinikkut ammalu silalirinirmut atuagarnik ammalu piliriangujunit

Atuqtaujuumajut turaagaksait	Qanuiliurariatit	Kajusititaujarialik(liit)
2.1 Qaujimmattiarinirmut silamut sungiutinirmut atuagait ilaqaraluarmangaatta Inungnut turaangajunit aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinnngittiarnirmut isumagijauqasiutijunit	2.1.1 Ajauqtuiniurmit atuagarnit ammalu pilirijjisirmit Inuit qaujimaningit nalimuktumit atuqtaugaluarmangaq silaup asijjiqpallianinganut isumaliurutaujunut	2019-mi, Inuit aanniaqarqatallimaninginnut sungiutinirmut atuagarnik pivalliatitaujuq nalunaiqsilluni turaangaqasiutijunit aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu silamut sungiutinirmut atuagarnit isumaaluutaunijunit, ilagilunigit aktuiniujut silaup asijjiqpallianinga ilaakkuungajunik aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu aanniaqarnanngittulirijikkunnut Inungnut atuqtauvaktunit 2019-mi, aaqkisuqsimajuq qimirrujauninga qanuilingarutauvalliajunit silaup asijjiqpallianinganut Inungnut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu aanniaqarnanngittulirijikkunnut pijariiqtaujuq Pigiarnangningani 2020, katujjiqatigiiluti Inungnik kiggaqtuijujut katujjiqatigiit ammalu Aanniaqarnanngittulirijikkut Kanatami Kanatami silaup asijjiqpallianinganut aanniaqarnanngittulirinirmut qaujisarniujumit (niriugijaujuq 2021-mi saqqilaaqtuq) ilisimalirluni ilaqattarluni Inungnut turaanga-junik ulurianarutaujunik ammalu aktuqtausarainnaqtunik
	2.1.2 Ikajuqsunirmut nunalingni Inungnik sivuliqtigarluti silalirinirmut aanniaqarnanngittulirinirmut asijjiqarutinut piliriangujunit turaagaqarluti uumaniaqarvujut aanniaqarqatallimaninginnik ammalu Inungnut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu attanajaiqsimanirmut isumaaluutaunijunit	Tikillugu 2020, qanuilingalirninginnik paippaamik nalunairisimajumi amigarijaujunik ammalu pijaujarialingnik nunalingni aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut piliriaksanut Inuit nunalinginnut saqqitaisimaluni Tikillugu 2021, Inuit katujjiqatigiingit piliriqatigaqtut inulimaanut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu ilinniarnilirinirmut pilirijimmaringnik atuqasiutinirmut Inungnik sivuliqtigaqtutik ammalu Inungnik ikajuqtiqatigutik saqqiirmit aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut qaujisarnirmut ammalu atuagarnik inulimaanut aanniaqarnanngittulirinirmut tusaumatittijutinut ammalu ilinniarnilirijikkut ilinniartiksanginnut Tikillugu 2022, aviktuqsimajuni Inungnik sivuliqtigarluti ammalu saqqiigasiutituli aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut pigiarutiksats tusaumajjutiksats ammalu kajusigariitit nunarjuap ukiuqtaqtungani aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut pigiarutiksant
	2.1.3 Saqqiiluti Inungnut turaangajuni, iliqqusirminut naammaktuni, ammalu angummur arnarmuluunniit turaangajumi aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinnngittiarnirmut nalunairutinut atuqasiutijunit silamut aktuqtausarainninginnut	Tikillugu 2020, Inungnut Aanniaqarnanngittulirinirmut Qaujisarniup aaqquimaninga nalunaiqsivuuq turaqtaujuunik apiqqutinut ikajurniqarniaqtunit aksuruutaunijunit nauttiqsurnirmut silamut aktuqtausarainnirmut Inungnut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu aanniaqarnanngittulirijikkunnut Tikillugu 2022, Inuit katujjiqatigiingit piliriqatigaqtuq inulimaanut aanniaqarnanngittulirijikkunni nauttiqsurnirmut silamut aktaqtausarainiujut inungnut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu aanniaqarnanngittulirijikkunnut, taakkualu qaujjaunikuujut atuliqasiutituli Inungnut turaangajunik aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut atuagarnik
	2.1.4 Titigtaulutit silaup asijjiqpallianinganut qanuujutaujunut Inungnut nunami ammalu tariup sikungani iliqqusirmit ammalu angunasun-nirmut atuqtauvaktunit tukisiu-manigarniqsaunirmut turaangaqasiutijunit aanniaqarnanngittulirinirmut aniguqtaujuunut, ammalu piviqatittinirmut qaujisaunikuujunit silamut sungiutinirmut atuagaliurnirmut	2019-mi, Inungnut Aanniaqarnanngittulirinirmut Qaujisarnirmut aaqquimaninginnut uqaullausiit ilaqatut qaujinasunnirmut apiqqutinut turaangajunit nalunaiqsinirmut kasuumaniujunik silaup asijjiqpallianinganut ammalu asijjirniujunit qangakkut ammalu aksuruninga silamit iliqqusir-muungajunik ammalu angunasunnirmut qanuiliurutinut Tikillugu 2022, Inungnut Aanniaqarnanngittulirinirmut Qaujisarniq nuattivalliasimaliqtut titiraqsi-majuni qaujisaqtaunikuni piviqatittijumit takuqasiutinirmut aktuqtautitiningit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunit Inungnut nunami ammalu tariup sikungani atuinnaqarvunirmut ammalu aanniaqarnanngittulirinirmut aniguqtaujuunut (isumaliriniq ilagijauluni) Tikillugu 2022, pijaksaminik pijariiqsijut qaujimmattiarinirmut Kanataumiutaujut Inuit uqausiksangit nunarjuarmut aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut pigiarutiksant ilaqarluti tavvan-gaaqsimajunik Inungnut Aanniaqarnanngittulirinirmut Qaujisarnirmut qaujjaunikunit sivumuaq-pallianirmut

3. NIQITAARVIUKTUT: Mikilgiqtauluni silamut aktuqtaujunnarninginni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut

Atuqtaujumajut turaagaksait	Qanuiliurirutit	Kajusitaujarialik(liit)
3.1 Ikajuqsunirmut Inungnit iglumiuqatigiiktunit asiujisimajunit ammalu surattiqsimajunit angunasunnirmut atuqtauqattaqtunit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunut	3.1.1 Nalunaiqsinirmut piviqarniujunit piusivaalliqittinirmut makitatitassauninga angunasuktinut ikajurnimut pilliriangujunit ammalu ajurunniirngit silalirinnimut aniguijunaqsininginnik Inungnut angunasuktunut, ilagijjaulluni taanna, Kanataup Ukiuqtaqtungani Niqittiavalirinnimut maannalisaulauqtuq saqqititaulauringa (2018 nunngunginni) Kanataup gavamakkunginnik angunasuktinut ikajurnimut tunniqqusiq	2019-mi, aaqiqksuiluti tukisigarutimi paippaarmi silaup asijjiqpallianinganut aktuqtausarinnaqatunut ammalu sungiutigiqaqarnimut pijaujarialingnik Inungnut angunasuktinut atuinnautitaulunilu uqaqatigiinnimut Nuvipiri 2018-mi pigiarnangina Kanataup Ukiuqtaqtungani Niqittiavalirinnimut (NNC) angunasuktinut ikajuqsunirmut ikajuusiaksaq Tikillugu 2020, pivagijjaqsimaluni Inuit Nunalimaangani qaujisarnimut aksuruutaujunik silaup asijjiqpallianinganut ajunnginniumut angunasuktinut ikajurnimut pilliriaksauvaktunut ikajuusiaksanit atuinnautittinimut Inungnut angunasuktinut sila pijjutigilugu asajjivaktunit, kiinaujalirinnimut naliiraarutiksani Inungnu pilliriangujunut silamut sungingutinimut ikajuutiksani ikajuqsuqtunit aniguijunaqsininginnik Inuit angunasuktiujut ammalu taanna qaujisarniujut atuinnautitauluti Kanataup Ukiuqtaqtungani Niqittiavalirinnimut uqaqatigiinniumut Tikillugu 2021, pijagijjaqtauluni unikkaaliaq nalunaiqsiluni turaagaksaujut atuliquausimajunit makitatitassauningit angunasuktiit ikajuqsuqtauninginnut pilliriaksaujut ammalu ajunnginnirijangit kamagijjaqarnimut silamut aktuqtausarinnimut angunasuktinut Tikillugu 2022, atuliquausimajut atuliqititauluti unikkaaliama turaangalluni makitatitassauningit angunasuktiit ikajuqtauninginnut pilliriaksanit ammalu qanuiliurirutinit kamanimut silamut aniguijunaqsininginnik angunasuktiujut
3.2 Qaujimmattiarinnimut niqinut atuagat, pilliriangujut, parnautiit ammalu pijittirautiit Inuit Nunangani atuqasiutigaluarman-gaatta Inungnut turaangajunit silaup asijjiqpallianinganut ammalu niqitaarviuvaktunut qaujisarniujunut	3.2.1 Nalunaiqsinirmut silaup asijjiqpallianinganut tuavarnarijaujunik pijaujarialingnik ammalu amigarijaujunut niqitaarviuvaktunik Inuit atuqpaqtanginnik, ilagijjaulluni Inuit ammalu niuvirviuvaktut niqitaarviuvaktunit	Tikillugu 2020, tamainni silaup asijjiqpallianinganut aktuqtausarinnimut qaujisarniq Inuit niqiqainnariaqarninginnut pijariiqtaujuq, ilaqaqtuq isumagijjaqasiutinimut tuqquinimut ammalu aullaqtitinimut Inuit niqinginni ammalu niuviaksauvaktunit niqinut, ammalu turaangaqasiutijut atuliqittinimut (saqqittumaagtumi) Kanatami Inuit Niqiqainnariaqarnimut Parnautimi
	3.2.2 Taimalingalirluni Inuit ilautitauluti aaqqiumatittinimut ammalu kajusitittinimut qanuittutuinnarnik atuagarnik, pilliriangujunut, ammalu pijittirautinit aktuiniqatqunit Inuit niqiqainnariaqarninginnut	2019-mi, Inungnut Aanniaqarnangittulirinnimut Qaujisarniup aaqqiumaninga ilaqaqtuq uqausiqarnimut apiqqutautuinnarialingnik ikajurniqarajaqtunit aksuruutaujunik nauttiqsurnimut aktuiniujunil silaup asijjiqpallianinganut Inungnut niqitaarviuvaktunut 2022-mi, Inungnut turaangajut niqiqainnariaqarnimut atuagat, pilliriaksat ammalu pijittirautiit atuqasiutijut qaujjaunukunit tunngaviqarluti qanuiliurirutinit turaangalluni aniguijunaqsinimut Inungnut niqitaarviuvaktunut silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunut
	3.2.3 Sanaluti angunasuktinut attanajaiqsimanimut ikajuutiksani ilagijjauluti qinirinnimut ammalu annaumaksinimut ammalu tariurmit pijittirautinik nunaliit atuqpaqtangit aulajunnaqullugit ammalu ajurunniiqtittinirmi	2019-mi, Inuit katujjiqatigiit ikajuqsuqtut tariurmi attanajaiqsimanimut ammalu qinirinnimut annaumaksinimullu nunaliit atuqpaqtangit aulajunnaqullugit ammalu pilimmaksainimut pivaallirutauluni Inungnut angunasuktinut ammalu Inungnut niqitaarviuvaktunut Tikillugu 2020, Inungnit kiggaqtuijut katujjiqatigiit ikajuqsuttarluti Imarmialirijikkut ammalu Sikusiutikkut nutaaq saqqitaujuq ukiuqtaqtumi ammalu Tariurjuarni Sapujjisanimut Parnautimi ilaqarluni niqiqainnariaqarnimut Inuit Nunangani tuttarviuluni sivullutijauquajujunit
	3.2.4 Taimalingalirluni Inuit piqatauluti ammalu ilautitauluti aaqqiumatittinimut silap ulurianarninganut tusaqtaujarialingnik Inungnut niqitaarviuvaktunit	Tikillugu 2020, atuliqititauinga Kanatami Inuit Niqiqainnariaqarnimut Parnauti ilaqaqtut silalirinnimut ulurianarutaujunik uqausiqarnimut qanuiliurirutinit Tikillugu 2022, Inuit kajusiniqattiaqsimajut ikajuqsunirmut inulimaanut aanniaqarnangittulirijikkunni kamagijjaqarnimi niqiqainnariaqarnimut isumaaluutaujunut Inuit Nunangani ilaqarluni Inungnut turaangajunit silalirinnimut ulurianarutaujunik uqausiqarnimut pilliriarijaininik
	3.2.5 Ikajuqsuinirmi pilliriqatigiittiarniujunit inulimaanut aanniaqarnangittulirijinit ammalu nunalingni niqiqainnariaqarnimut pilliriangujunut qaujisarnimut Inuit saqqijaarviuninginnik saqqippalliajunut niqiminngaaqtunik ammalu imirmingaaqtunik aittuutausuunik aannianit, sururnaqtunit, ammalu qupirruarjungnik	2019-mi, Inungnit kiggaqtuijut katujjiqatigiit ikajuqsurluti aulattinimut aniguqtaujunit Kanatali-maami pilliriniujumut uumajut aanniaqatqailimaninginnik (kingulliqpaqsiulauqtut Juuni 2018-mi) qaujisakkanninimut kasuumaqatigiinniumut Inungnit ammalu uumajut aanniaqatqailimaninginnik Tikillugu 2020, qaujisarutimi pijariiqsiluti atuagarmuungajunit nunaliup Inungnut ammalu niqiqainnariaqarnimut pigiarutaujunut ammalu qaujisarnimut Inuit saqqijaarviuninginnik niqimut ammalu imarmut silalirinnimut ulurianarutaujunik

4. NUNALIIT ATUQPAKTANGIT AULAJUNNAQULLUGIT: Amigarunniirluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunangani taakkununga silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti, aaqqigiaqsiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immini asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit

Atuqtaujumajut turaagaksait	Qanuiliurirutit	Kajusititaujarialik(liit)
<p>4.1 Qaujisaqtauluni silamut aktuqtausarainninginnik sanajausimajuni ammalu immini saqqijaagtuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani qaujimat-tiariarnimut Inuit tunngaviqaraluarangaatta ammalu ikajuutik-sanit mikligiaqtirinimut ammalu sungiutiqasiutinimut</p>	<p>4.1.1 Tusaumatittinirmi tukisigiarutiksani ammalu piuniqpaanit pilirijjusirnik sanajausimajuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ulurianaqtunut nunannqualiurnirmit, aktuqtausarainimut qaujisarniit ammalu sungiutinimut parnainirmi Inuit Nunalimaangani asinginnillu ukiuqtaqtulimaami Inuit nunaqutinginnik</p>	<p>2019-mi, Inuit katujjiqatigiingit ikajuqsurluti Inungnut turaangajunik pilimmaksarnimut kiinaujaqqtitaluti ikajuqsunimut aulattinimut ukiuqtaqtuup tariungani attanajjaiqsimanimut ammalu piqutitaanirmit nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit</p> <p>Tikillugu 2020, katujjiqatigiinniujug Kanatami Inulimaanut Nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Aaqqiumatittinimut Aktuqtausarainimut Katimajiralaangit (PIEVC) ammalu Inungnik kiggaqtuijiujug katujjiqatigiit ilisimaliqtug ammalu turaagaqaqtutik pivalliatittinimut Inungnut turaangajuni pilimmaksautini atuqtauluni Kanatami inulimaanut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Aaqqiumatittinimut Aktuqtausarainimut Katimajiralaangita maligialinginnik atuliqasiutijumik silalirinimut ulurianarutajunik nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit pivalliatittinimut</p> <p>Tikillugu 2020, Inuit katujjiqatigiingit kajusiniqattiaqtumi ikajuqsuqsimajut Kanatami Sungiutinimut Aaqqisuqsimajuq Iluittuulingajuq Ukiuqtaqtumi Sungiutinimut Katujjiqatigarnimut pijariiqsinimut piliriangujunnarninganut qaujisarnimut saqqiinimut silalirinimut ammalu nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit qimirruattiarnimut atuqtaujunnaqtumi turaagaqarluni silalirinimut ammalu inuusirmuungaajuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kajusiniqattiaqsimanngittunit ammalu sungiutinimut Inuit Nunalimaangani</p> <p>Tikillugu 2022, Inuit Nunangani silalirinimut ammalu inuusilirinimut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit qimirrujauttiarningit atuqtaujunnaqtut ikajurniqaqpuq kiinaujaqqaqtittinimut ammalu pivalliatittinimut isumaliurinimut Inuit Nunalimaangani</p>
<p>4.2 Nalunaiqsinimut silalirinimut ulurianarutajunik nunanguakktu ammalu atuqtausarainimut pijaujarialingnik ammalu nipiqutigijaunimut ikajuutiksant</p>	<p>4.2.1 Ikajuqsuinirmi Inuit nunalimaangani kiinaujaqqaqtitaunimut ulurianaqtunut nunannqualiurnimut ammalu atuqtausarainiujunik qaujisarnimut</p>	<p>Tikillugu 2020, pijariiqtauluni piliriaqanirmit unikkaaliami avviarutajunit ammalu piviqarniujunut aturnimut ulurianarniujunut nunannqualiangusimajuni nunalingnut Inungnut sungiutisimanimut parnainimut ammalu tuavirnaqtulirinimut aulattinimut parnainimut</p> <p>Tikillugu 2022, Inuit katujjiqatigiingit kajusiniqattiaqsimajut ikajuqsunimut tauqsiiqattaunimut Inungnut pilirijimaringnut tunniqsaunimut, atuqatigiinnimut piulaanik pilirijjusiujuunik ammalu katujjiqatigiiluti aktuqtausarainimut qaujisarniujunik ammalu ulurianaqtunut nunannqualiangusi-majunut pilimmaksainimut ammalu tuavirnaqtulirinimut aulattinimut parnainimut</p>

4. NUNALIIT ATUQPAKTANGIT AULAJUNNAQULLUGIT: Amigarunniirluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunangani taakkununga silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti, aqqigiasiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immiini asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit

Atuqtaujumajut turaagaksait	Qanuiliuriarutit	Kajusititaujarialik(liit)
<p>4.3 Saqqiiluti sanasimajuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit manimasautinik silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti ammalu aqqigiasiluti saqqijaavagiiqtuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani</p>	<p>4.3.1 Piliriaqarluti pitaqarunniqtittinirmut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit akiliksani Inuit Nunangani silamut surattijangittuni sanaluti</p>	<p>2019-mi, aqqiksuluti unikkaaliami nalunaiqsinirmut avviarutaujunik ammalu piviqarniujunik asijjiivalliaqsinirmut silamut surattijangittuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattinirmut Inuit Nunangani</p> <p>Tikillugu 2020, atuqtauluni asijjiivalliaqsinirmut silamut surattijangittuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattinirmut unikkaaliami pivalliatittinirmut atuliqujaujunik parnausimajukkut aniguinirmut avviarutinit ammalu aturniqsauluti piviqarniujunik</p> <p>Tikillugu 2022, Kanataup gavamakkunginni, Kanataup nigiani ukiuqtaqtumillu gavamat atuagangit nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattinirmut Inuit Nunangani ilaqarluni manimasaarijuitinik ukiuqtaqtumi silamut surattijangittuni sanajausimaniujunut ammalu aqqigiarutiksanut</p>
	<p>4.3.2 Taimalingalirluni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqtaqarluni ilaliutisimatittinirmut Inungnut piliriangujunut silalirinirmut ijaruvaujarnik</p>	<p>2019-mi, ikajuqsurluti Inuit Nunalimaangani nunaliit piqutinginnik aulattinirmut piliriaksamut (kiinaujat ammalu pilimmaksarniq) tusaumajaujunut nunalingnik nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattitaunirmut isumaliuqtaujunik ammalu sungiutiniujunit silaup asijjiqpallianinganut</p> <p>Tikillugu 2020, Inungnik kiggaqtuijut katujjiqatigiit piliriqatigaqsimajut Tunngaviujumit Kanataup Nunalinginnit ammalu turaangaqasiutijuni Kanataup nigiani ukiuqtaqtunganillu nunalingni tunngaviujut qaujimmattiarinirmut Inungnut turaangajut pilimmaksautiit ammalu ajurunniiqsautiit nunalingni piqutinit aulattinirmut pivalliarutauluti</p> <p>Tikillugu 2022, quvvasippalliajumi takuksaujuqaqtuq nunalingni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit parnainirmut Inuit Nunangani ilaqaqtuni Inungnik silamut surattijangittuni sanajauvalliajunut ammalu kiinaujaqattitaunirmut isumaliuqtinirmut</p>
	<p>4.3.3 Aqqiksuinirmut ungasiktumuungajumi parnautimi asijjirutavullianiaqtunut silamut surattijangilluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattinirmut Inuit Nunangani, taakkualu qangatasuunut imaanilu ingirrajulirinirmut, qarasaujatigut tusaumajulirijutiit, iglulirinirmut ammalu nunalingnik nunaliit atuqpaktanginnik aulajunnaqullugit</p>	<p>2019-mi, Inuit kajusiniqattiaqsimajut ikajuqsuunirmut ilautittinirmut asijjiivalliaqsinirmut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattitauniit ilaliutisimaluti sivullititjauqujaujunut Ukiuqtaqtumut Atuagait Aqqiksuqsimaninginnut</p> <p>Tikillugu 2020, Inuit katujjiqatigiingit piliriaqqaqsimajut ammalu saqqiisimajut aqqiktausimajumit iluittuulingajumut Inuit Nunangani nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit parnautimut</p> <p>Tikillugu 2022, Inungnut nalunaiqtausimajut asijjiivalliaqsinirmut, aviktuqsimaqatigiiktunut ammalu silamut surattijangilluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattinirmut tukimuarutauluti iluiliqauttiaqtumit Inuit Nunangani nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit parnautimut ilautittijumi katujjiqatigijaulluataqtunit taakkualu Kanataup gavamakkunginni, Kanataup nigiani ukiuqtaqtumillu gavamangit, nunalingni katujjiqatigiit ammalu pivalliatittinirmut kuapurisat</p>

5. UUMMAQQUTILIRINIQ: Ikajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqqutiqarnimut aaqqigiarutiksani turaangalruti Inuit nangminiq uummaqqutiqalruti

Atuqtaujumajut turaagaksait	Qanuiliuritutit	Kajusititaujarialik(liit)
5.1 Ikajuqsuinirmi Inuit Nunanganut turaangajumit uummaqqutilirininimut atuagarnik, piliriaksanit ammalu kiinaujaqaqtitaunirmut kajusititauluti Inungnut makimatitaugun-naqtuni uummaqqutilirininimut pijaujarialingnik ammalu sivullutijauqujaujunut	5.1.1 Tukitaaqtittinimut Kanatami Inungnut uummaqqutilirininimut sivullutijauqujaujunut	Tikillugu 2020, ikajuutiksait atuinnaujut ikajuqsuinirmut aviktuqsimajunit ilautitaunirmut Kanatami uummaqqutilirininimut atuagarnut uqaqatigiinniujujut Tikillugu 2020, uujaujarmut Inuit Nunangani Uummaqqutilirininimut unikkaaliami pijariiqtauluni, arraagutamaat nutaannuguriaqitaluni Tikillugu 2022, Kanatami Inungnut ilinniarniqarluni tukitaaqtittinimut Kanatami Inungnut uummaqqutilirininimut sivullutijauqujaujunut kajusititauluni qimirrujaluni uummaqqutilirininimut unikkaaliami, igasiutiup akinga, ammalu aqquktiksant unikkaalianit
	5.1.2 Sannginiqsaulirluti Inungnut piliriangujunit aksuruutaujut ikajuqsuinirmut nunaqatiuqatigiinnigittunik ilinniarnimut salumaniqsanik uummaqqutilirininimut naliraarutiksani ammalu pauqijunut akiqaqtittinimut aktuiniujunik	Tikillugu 2020, unikkaaliangusimajuq igasiutiup akinganut Inuit Nunangani piliriangusimajunit katiqsuiniqsanirmut taakkuninga akinginnik Tikillugu 2021, Kanatamiut Inuit uummaqqutilirininimut piliriqatigiiktut pulaqarluti nunalingni nunaminngaaqtunut uummaqqutinut piliriangujunit Alaskami ammalu Kalaallip Nunaanni kajusititauluni Tikillugu 2022, kiinaujanirmut qaujisarniq(niit) aktuiniujunut pauqijunut akiqaqtittinimut Inuit inuunasuarninginnut turaangaqasiutitluni 2020-mi qimirruniujujut Kanataup pauqijunut akiqaqtittinimut atuqtaujumi taanna 2022-mi qimirruniujuq
5.2 Inuit nangminiqarniqsaulirluti, gavamalirijuluti ammalu aulattitluti uummaqqutilirininimut Inuit nunalinginnik	5.2.1 Tukitaaqtittitluti aqquktiksani Inuit nangminiqarniqsaulirluti ammalu gavamalirijuluti uummaqqutilirininimut (uummaqqutilirininimut atuagarnik, nangminiqarnimut ammalu kiinaujalirininimut uuktuutiit, kiinaujaqtaarnaqtut ammalu ikajuqsuinirmut piliriaksaujut)	Tikillugu 2020, Inungnut uummaqqutilirininimut atungaaliqtittinimut aqquktiksant unikkaaliq atuinnaujuq Tikillugu 2021, Kanataumiutanut Inungnut ilinniarniqtaqarluni uummaqqutilirininimut piliriangujunit kiinaujaqaqtittinimut ammalu aulattinimut kajusititaujuq Tikillugu 2022, atausirmingaaqtuq Inungnut turaangalluni uummaqqutilirininimut kiinaujaqaqtitaunirmut ilisimaliqtuq asijjiirunnarnimut atuagarnik, kiinaujarnik ammalu piliriaksanit piliriangujunit ammalu akaunaaqtittitluni nunaqatiuqatigiinnigittut aaqkisuqsimajanginnut Inuit Nunangani
	5.2.2 Sivumuarutauluni makimatitaugunnaqtuni uummaqqutilirininimut qaujisarnimut ammalu pivalliatittinimut piliriangujunit tunngaviqarluti Inuit Nunangani ammalu aaqququmaluni atuliqtit-tinimut inuusirmuungajuni ammalu aaqquumajjutiksant nutaannugqtitauvalliajunut ilaqar-luti Inungnut nangminirijaujunut uuktuutit	Tikillugu 2020, uujaujarmut Inuit Nunangani uummaqqutilirininimut unikkaaliq pivalliatittinimut pitaqannigittumit titiraqtaugiarnngarummi Inuit Nunangani uummaqqutilirininimut qaujisarnimut aaqkisuqsimajuni Tikillugu 2021, uummaqqutilirininimut nalunairutiit ammalu turaaqtaujut aaqkisuqtausimajut Inuit Nunangani suurlu Inuit nangminiqarninginnik aulautilingnut piqutini, pusantinga atuliqtaqtunik uummaqqutilirininimut, pusantimi atunnginniqsaunirmut uummaqqutini, aktuiniujuq akinganut inuunasuarnimut, ammalu kiinaujanirmut pivalliatittinikkut aniguqtaujunit Tikillugu 2022, kingulliqpaqsulirluti Inuit Nunangani uummaqqutilirininimut qaujisarnimut aaqkisuqsimajuni
5.3 Aaqkisuuluti ammalu tukisinaqsititauluni tauturuugarijaujumit Inungnut piliriangujunit asijjiqpallianiujujut pitaqainnarniarninganik makimatitaugunnaqtuni uummaqqutiqaunnarnimut sivuniksami Inuit Nunalimaangani	5.3.1 Ikajuqsuinirmut uummaqqutilirininimut tukisiumanirmut, uummaqqutini atunnginniqsaunirmut ammalu uummaqqutini piqsuarnirmi piliriangujuni nunalingmi quttingniujumi	Tikillugu 2020, pijariiqtauluni amigaksininginnut qaujisarnimut ikajuutiksant pijaujarialingnik sivul-lutijauqujauvalliajunut Inuit nunangita aviktuqsimajunit uummaqqutilirininimut sivumuarutaujunut ammalu ikajuqsuinirmut makimatitaugunnaqtuni kiinaujarnik ikajuqsuinirmut piliriarijajunit
	5.3.2 Ikajuqsuinirmi ilaakkuungajumi kiinaujaqaqtitaunirmut akiliinimut uummaqqutini tammaqsimajuqsuqtauninginnik ammalu atuutiqaqtutuni aaqqigiasinimut inulimaanut iglugijauvaktuni ikajurutaukkanniqtumi kiinaujarnut atuinnaujuni iglukiksaluarnimut	Tikillugu 2019, qaujimagiatlirluti Kanataup gavamakkunginnngaaqtut kiinaujat atuinnaluti uummaqqutilirininimut tammaqsimajuqsuqtaujunut ammalu aaqqigiarutaujunut Inuit Nunangani Tikillugu 2020, ikajuqsurluti ullumisiutit ammalu uummaqqutini atunnginniqsaunirmut atuqasiutinimut uummaqqutilirininimut tammaqsimajuqsuqtaujunit ammalu aulattiarninganut aaqqigiarutiksant, taimaigunnaqtiliglu, atuliqtitinikkut Inuit Nunangani Iglulirininimut Parnautimi
5.4 Ikajuqsuinirmi gavamalimaakkunni piliriiniqtaqarluni Inuit uummaqqutiqaunnaqtitauninginnut ammalu nangminiqsurluti	5.4.1 Atuliqtitikkanninimut iluittuulingajumit tautunnimut uummaqqutilirininimut isumaaluu-taujunik kasuumaniqsajunut suurlu iglulirininimut, niqqaingna-riaqarnimut, inuunasuarnimut akinga, kiinaujanikkut pivalliatit-tinimut ammalu avatilirininimut	Tikillugu 2022, atuni Inungnik kiggaqtuijujut katujjiqatigiit aaqkiksimalutik "uummaqqutilirininimut pilirijimmarit" tusaumajulirininimut pijaujarialingmik ajjigiinnigittunut uummaqqutilirininimut titiqaqtinut

Qaujimaajuarialit

- 1 Nunarjuarmi Katimajit, "The Paris Agreement" (Paaris Angiruti), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>.
- 2 Core Writing Team, R.K. Pachauri and L.A. Meyer, eds., *Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (Titiraqtilluatauqatigiiktut, R.K. Pachauri ammalu L.A. Meyer, titiraqtijut., *Silaup Asijjiqpallianinganut 2014: Isumaliuqtausimajunut Unikkaaliambut Tunijaujut Piliriqatigiiktunut I, II ammalu III taassumunga Tallimangani Qaujisarnimut Unikkaaliangujumi Gavamauqatigiinngittutnut Katimajit Silaup Asijjiqpallianinganut*) (Jiniiva, Suitsulan: Gavamauqatigiinngittutnut Katimajit Silaup Asijjiqpallianinganut, 2014), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.ipcc.ch/report/ar5/syr/>; Arctic Council, *Arctic Resilience Report*, eds. Marcus Carson and Garry Peterson (Ukiuqtaqtumi Katimajit, *Ukiuqtaqtumi Aniguijunaqsinirmut Unikkaaliaq*, titiraqtijut Marcus Carson ammalu Garry Peterson) (Staakhuum, Suiitan: Staakhuum Avatilirivvingat ammalu Staakhuum Aniguijunaqsinirmut Pilirivvingat, 2016), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.sei.org/mediamanager/documents/Publications/ArcticResilienceReport-2016.pdf>.
- 3 2016-mi, akunninganiilauqtuq Inuit ukiungit 27.7-ngulauqtut takuqasiutilugu 40.5 ukiuqalauqturli Kanatamiulimaat takulugit. Akunninginni 2006 ammalu 2016, inuit inugiarningit unuqsivaallilauqtut 29.1 pusantimi takuqasiutilugu unuqsivaallirningit 10.9 pusantimi katillugit Kanatami inugiarniujunit; Kiglisiniaqtikkut Kanatami, "The Aboriginal Population in Canada, 2016 Census of Population" (Nunaqaaqaaqsimajut inugiarningit Kanatami, 2016 inugiarniujut naasaqtausi-maningit) (Aatuvaa, Aantiuriu: Kiglisiniaqtikkut Kanatami, 2017), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-627-m/11-627-m2017027-eng.htm>.
- 4 Gérard Duhaime and Roberson Édouard, "Monetary Poverty in Inuit Nunangat," *Arctic* 68 ("Kiinaujarnik Ajuqsarniq Inuit Nunangani," *Ukiuqtaqtuq* 68), naasautaa 2 (2015): 223–32, <https://doi.org/10.14430/arctic4481>; Jean Robitaille et al., *The Cost of Living in Nunavik in 2016, Research Report – Revised and Expanded Version (Akinga Inuunasuarnimut Nunavingmi 2016-mit, Qaujisarnimut Unikkaaliaq – Aaqqigiaqsimajuq ammalu Angigligiaqsimajuq Titiraqsimaninga)* (Kuapak, Kuapak: Kanatami Qaujisarnimut Iksivautaq Asinginnik Tautuqasiutinirmut Nunaqaaqaaqsimajut Qanuilinganirijanginnik, Lavaal Silattuqsarvigjuaq, 2018), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <http://www.chaireconditionautochtone.fss.ulaval.ca/documents/pdf/THE-COST-OF-LIVING-IN-NUNAVIK-IN-2016-REVISED-AND-EXPANDED.pdf>.
- 5 Ashlee Cunsolo Willox et al., "Examining Relationships between Climate Change and Mental Health in the Circumpolar North," *Regional Environmental Change* 15 ("Qaujisarnimut Aktuqatigiinnginnik Silaup Asijjiqpallianinga ammalu Isumalirinimut Silarjuaalimaami Ukiuqtaqtumi," *Avikuqsimajuni Avatiup Asijjiqpallianinga* 15) (2015): 169–82, atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, http://www.lamentfortheland.ca/wp-content/uploads/2014/09/CC-Circumpolar-MH_Cunsolo-Willox-et-al.-Online.pdf.
- 6 James Ford et al., "Climate Change and Inuit health: Five Lessons for Adaptation," *American Journal of Public Health* 104 ("Silaup Asijjiqpallianinga ammalu Inuit Aanniaqatailimaningit: Tallimat Ilinniarutiksatsungitutinirmut," *Amialigaup Titiraqsimajuqutingit Inulimaanut Aanniaqarnanngittulirinimut* 104), S3 (2014): e9, atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4035894/>.
- 7 P. Carlsson et al., *Influence of Climate Change on Transport, Levels, and Effects of Contaminants in Northern Areas (Silaup Asijjiqpallianinganut Qanuujutaujut Ingirraninginnut, Quttingninginnut, ammalu Aktuiniujunut Sururnaqtunik Ukiuqtaqtuup Ininginnik)* – Ilanga 2 (Aaslu, Nuavai: Ukiuqtaqtumi Nauttiqsurnimut ammalu Qaujisarnimut Piliriangujuq, 2016), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.amap.no/documents/doc/influence-of-climate-change-on-transport-levels-and-effects-of-contaminants-in-northern-areas-part-2/1561>.
- 8 Vladimir Romanovsky et al., "Changing permafrost and its impacts," in *Snow, Water, Ice and Permafrost in the Arctic (SWIPA) 2017, Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP)* ("Quanguinnaqtuq nunaup asijjiqpallianinga ammalu aktuiniirijangit," Aputimi, Imarmi, Nilangmi ammalu Quanguinnaqtumi nunami Ukiuqtaqtumi (SWIPA) 2017, Ukiuqtaqtumi Nauttiqsurnimut ammalu Qaujisarnimut Piliriangujuq (AMAP)), (Aaslu, Nuavai: Ukiuqtaqtumi Nauttiqsurnimut ammalu Qaujisarnimut Piliriangujuq, 2017), 65–102, atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.amap.no/documents/doc/snow-water-ice-and-permafrost-in-the-arctic-swipa-2017/1610>.
- 9 Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP), *Snow, Water, Ice and Permafrost. Summary for Policy-makers* (Ukiuqtaqtumi Nauttiqsurnimut ammalu Qaujisarnimut Piliriangujuq (AMAP), *Aputi, Imaq, Siku ammalu Quanguinnaqtuq nuna. Naigligiaqsimajuq Atuagaliuqtinut*) (Aaslu, Nuavai: Ukiuqtaqtumi Nauttiqsurnimut ammalu Qaujisarnimut Piliriangujuq, 2017), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.amap.no/documents/doc/Snow-Water-Ice-and-Permafrost-Summary-for-Policy-makers/1532>.

- 10 *Aputimi, Imarmi, Nilangmi ammalu Quanguinnaqtumi nunami Ukiuqtaqtumi Qaujisarnimit 2017* takuqasiutilauqtut aniguqtaujut marruungnik ajjigiinngittuni silamut uqquusivalliannaqtut pullaqaqtigininganut uukturanguaqtunik, silamut uqquusivalliannaqtumut pitaqaurningani (RCP) 4.5 ammalu silamut uqquusivalliannaqtumut pitaqaurningani (RCP) 8.5. Taikani Silamut Uqquusivalliannaqtumut Pitaqaurningani (RCP) 4.5 ukturautiujuq, mikfigiarutiit pujurlungnut nuqqangatisijjuumilisuuq silamut uqquusivalliannaqtut pullaqaqtigininga anirnimi tikillugu 2100 ammalu nuqqangatitaulirluni arraagunit atuqtattinnik isunginnik nunarjuap uunagajungninga uquuniquksaulirluni 1.7°-sialsiasmit 3.1 °C-sialsiasmut quttingniqsaujunit sanajulirigvigjuani pitaqalaunngitillugu quttingniujut. Taimailingatillugu silamut uqquusivalliannaqtumut pitaqaurningani (RCP) 8.5 quvvasiktumi pujualungnik aniatittinirmut taimaatuinnaq kajusittinirmut uukturautiulluni, turaangalirutaulluni nunarjuarmi asijijattumi uunarniqarnimit uqquusivaallirutaumik 3.8°-sialsiasmit 6 °C-sialsiasmut tikillugu 2100.
- 11 Inuit Circumpolar Council Canada, *The Sea Ice Never Stops: Circumpolar Inuit Reflections on Sea Ice Use and Shipping in Inuit Nunaat* (Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami, *Tariup Sikunga Nuqqalauqsimanngittuq: Nunarjuarmi Inuit Tautuktamigut Tariup Sikungata Atuqtauninga ammalu Usikattarniq Inuit Nunaanni*) (Aatuaa, Kanata: Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami, 2014), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.sdwg.org/wp-content/uploads/2016/04/Inuit-Response-to-AMSA-Final-Report.pdf>.
- 12 Maligluti taassuminga Nunarjuarmi Katimajiiit Nalunaiqtauningit Pijunnautit Nunaqaqqaqsimajunut: "Ikpigusuttialiiit pijunnautigijaujunut ammalu pijaujarialingnik nunaqaqqaqsimajut innamaringinnut, arnanginnut, makkukunginnut, surusinginnut ammalu inungnut timimigut ajurutiaqtunut." (titiraqsimajut 21 & 22), Nunarjuarmi Katimajiiit, "Nunarjuarmi Katimajiiit Nalunaiqtauningit Pijunnautit Nunaqaqqaqsimajunut," atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, http://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.18_declaration%20rights%20indigenous%20peoples.pdf.
- 13 Tunngasuvvingat Inuit, *An Urban Inuit-specific Approach to Poverty Reduction in Ottawa (Nunalipaujangmi Inungnut Turaangajuq Ajuqsarunniqtittinirmut Aatuaami)* (Aatuaa, Kanata: Tunngasuvvingat Inuit, 2016); Kiglisiniaqtikkut Kanatami, *The Housing Conditions of Aboriginal People in Canada: Census of Population (Iglulirinirmut Qanuilinganiujuq Nunaqaqqaqsimajunut Kanatami: Inugiarniujuq Naasaqtausimaningit)* (Aatuaa, Kanata: Kanataup Gavamanga, 2016), Titiraqsimajut naasautaa 98-200-X2016021, atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <http://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/as-sa/98-200-x/2016021/98-200-x2016021-eng.pdf>.
- 14 Inuit Tapiriit Kanatami, *National Housing Strategy Submission (Kanatami Iglulirinirmut Parnauti Tunijauninga)* (Aatuaa, Aantiuriu: Inuit Tapiriit Kanatami, 2016), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.itk.ca/wp-content/uploads/2016/11/ITK-National-Housing-Strategy-Submission-2016-1.pdf>.
- 15 Inuit Tapiriit Kanatami ammalu Inuit nunarjuarmi katujjiqatigiingit Kanatami, *Inuit and the Right to Food: Submission to the United Nations Special Rapporteur on the Right to Food for the Official Country Mission to Canada (Inuit ammalu Pijunnarniqarnimit Niqimut: Tunijaujuq taassumunga Nunarjuarmi Katimajiiit Unikkaaliuqti Pijunnarniqarnimit Niqiqarunnarnirmut Nunalirjuarmut Kanatami)* (Aatuaa, Aantiuriu: Inuit Tapiriit Kanatami ammalu Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami, 2012), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, http://www.inuitcircumpolar.com/uploads/3/0/5/4/30542564/icc.itk.inuit_and_the_right_to_food-for_un_rapporteur_on_the_right_to_food.pdf.
- 16 Anthony Costello et al., "Managing the Health Effects of Climate Change," *Lancet* 373 ("Aulattinirmut Aanniaqarnangittulirinirmut Aktuiniujunit Silaup Asijjiqpallialirninganut," *Laansat* 373), naasautaa 9676 (2009): 1693–733, [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(09\)60935-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(09)60935-1).
- 17 Renata Rosol et al., "Prevalence of Affirmative Responses to Questions for Food Insecurity: International Polar Year Inuit Health Survey, 2007–2008," *International Journal of Circumpolar Health* 70 ("Pitaqarningani Ikajuqsuqtunit Apiqquataujunut Niqiqainnariaqarnirmut: Nunarjuarmi Ukiuqtaqtuup Arraagungani Inuit Aanniaqarnangittulirinirmut Qaujisaqtauningit, 2007–2008," *Nunarjuarmi Titiraqtausimajut Ukiuqtaqtumi Aanniaqarnangittulirinirmut* 70), naasautaa 5 (2011): 488–97, <https://doi.org/10.3402/ijch.v70i5.17862>; Catherine Huet, Renata Rosol, and Grace M. Egeland, "The Prevalence of Food Insecurity Is High and the Diet Quality Poor in Inuit Communities," *The Journal of Nutrition* 142 ("Pitaqarningani Niqiqainnariaqarniujuq Quttiktummarialuk ammalu Nirijauvakt Naammanngiluaqtut Inuit Nunalinginnik," *Titiraqtausimajut Nirijaksattiavalirinirmut* 142), naasautaa 3 (2012): 541–7, <https://doi.org/10.3945/jn.111.149278>.
- 18 Inuit Tapiriit Kanatami, *An Inuit-Specific Approach for the Canadian Food Policy Report (Inungnut Turaangajuq Pilirijusiujuq Kanatami Niqilirinirmut Atuagaup Unikkaalianga)*, (Aatuaa, Kanata: Inuit Tapiriit Kanatami, 2017).

ᐃᓄᐃᑦ ᑕᐱᓃᑦ ᑲᓄᑕᑦ
INUIT TAPIRIIT KANATAMI

 75 Albert St., Suite 1101
Ottawa, ON Canada K1P 5E7

 613-238-8181

 @ITK_CanadaInuit

 InuitTapiriitKanatami

 @InuitTapiriitKanatami

 www.itk.ca